

litaniam, G. L.
 Cælestini papæ epistola ad sanctam synodum, L., die 15 Martii.
 Ejusdem ad Theodosium imperatorem, L., eodem tempore.
 Ejusdem ad Maximianum, L., eodem tempore.
 Ejusdem ad clerum et populum Constantinopolitanum, L., eodem tempore.
 Fragmenta librorum quinque quos Theodoretus scripsit adversus sanctam synodum, L., interprete M. Mercatore, eodem tempore.

Gesta pro pace Ecclesiarum.

Sacra imperatoris ad Joannem Antiochenum per Aristolam tribunalum, circa medium Aprilem.
 Litteræ imperiales ad Simeonem Styliten, eodem tempore.
 Litteræ imperiales ad Acacium Beroensem, eodem tempore.
 Joannis Antiocheni epistola ad Sixtum papam, etc.
 Libellus quem Paulus Emesenus Cyrillo obtulit nomine Joannis Antiocheni.
 Epistola Joannis Antiocheni ad Cyrillum.
 Pauli Emeseni homilia prima de nativitate Christi, die 25 Decembris.
 Sermo Cyrilli post homiliam Pauli, G. L.
 Pauli Emeseni homilia secunda, G. L., die 1 Januarii anni 445.
 Cyrilli sermo post homiliam Pauli, G. L., eodem die.
 Ejusdem epistola ad Joannem, G. L.
 Ejusdem homilia ad populum Alexandrinum, G. L., die 25 Januarii.
 Ejusdem epistola ad Acacium Melitenum, G. L.
 Ejusdem ad eundem de Capro emissario, G. L.
 Ejusdem commonitorium ad Eulogium presbyterum, G. L.
 Ejusdem epistola ad Donatum Nicopolis veteris Episcopi, G. L.

A Ejusdem epistola ad Maximianum Constantinopolitanum, G. L.
 Ejusdem epistola ad Valerianum, G. L.
 Epistola Sixti papæ post pacem Ecclesiarum ad Cyrillum, L., die 17 Septembris.
 Ejusdem epistola ad Joannem Antiochenum, L., eodem tempore.
 Cyrilli epistola prima et secunda ad Successum Diocæsariensem, G. L.

Schismatica quædam Theodreti et Eutherii.

* Epistola Theodreti ad Andream monachum Constantinopolitanum, L., interprete M. Mercatore.
 * Ejusdem ad Andream Samosatenum, eodem interprete, G. L.
 * Ejusdem ad Joannem Antiochenum, eodem interprete, G. L.
 * Ejusdem ad Himerium Nicomediensem, eodem interprete, G. L.
 * Ejusdem altera ad eundem, eodem interprete, G. L.
 * Ejusdem ad Nestorium, eodem interprete, G. L.
 * Eutherii sermones viginti duo.
 Sacra de pellendo in Oasim Nestorio, G. L., ann. 435.
 Sacra de libris Nestorii non legendis, G. L., eodem tempore.
 Edictum præfectorum de iisdem libris non legendis, eodem tempore.

Gesta post turbas in Armenia motas.

Procli Constantinopolitani tomus de fide, G. L.
 Cyrilli expositio in symbolum, G. L.
 Ejusdem epistola ad Joannem et synodum Orientalem, G. L.
 * Excerpta ex Theodori Mopsuesteni libris de Incarnatione, interprete M. Mercatore.
 Sacra adversus Porphyrium ac Nestorianos, etc., ann. 445.
 Edictum propositum a Præfectis, etc., G. L.

LIBER PRIMUS,

In quo continentur NESTORII SERMONES TREDECIM, cum uno Procli; EJUSDEM NESTORII EPISTOLÆ TRES, cum quatuor S. Cyrilli; MERCATORIS EPISTOLA UNA, de Nestorii hæresi; EXCERPTA S. CYRILLI EX OPERIBUS NESTORII.

MARI MERCATORIS

SERVI CHRISTI,

PRÆFATIO IN VARIOS SERMONES IMPII NESTORII

DE INCARNATIONE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI,

e Græco versos,

Cum ejusdem Nestorii et Cyrilli epistolis et capitulis a sancto Cyrillo de diversis Nestorii libris excerptis.

¶ MARIUS MERCATOR servus Christi, lectori servo suo parem [Baluz. et parens] in Domino fidei salutem.

Nestorii quondam episcopi Constantinopolitane

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Constat ex his verbis, Mercatorem uno codice complexum esse trium generum scripta, sermones Nestorii, ejusdem et sancti Cyrilli epistolas; atque excerptas quasdam a sancto Cyrillo ex libris Nestorii sententias, quas Liberatus desolationes vocat. Ea ipsa complexi sumus pariter uno libro; sed quia codex Mercatoris caret ordine, visum est, perturbatione

urbis nonnulla ad plebem blasphemiarum dicta vel scripta, ex Græco in Latinum sermonem, fervore catholice fidei incitatus, curavi transferre, a fidelibus linguæ meæ fratribus cognoscenda atque vitan-

subtata, suis singula temporibus reddere.

¶ Scripta est præcæmialis hæc epistola post concilium Ephesinum, quod ostendunt hæc verba: *Nestorii quondam episcopi*; non tamen multo post tempore: scripta est siquidem providente Mercatore, ut in Occidentalium cognitionem venirent simul, et condemnatio Nestorii, et totius cause instrumenta,

da : in quibus verbum de verbo, in quantum fieri potuit, conatus sum translator exprimere, ne prius falsarius magis quam verus postea probarer interpretis.

Da igitur veniam, pie lector, si aut minus oratio luculenta [*Baluz. add. est*], aut verborum ubicunque præsumptorum novitas, aurem forte perculerit : elegi obtractatorum linguas magis exponi, quam a veritate sensum exprimenda ; ubi omne est de falsitate periculum, longius aberrare.

Occupent igitur se ex hoc instanti [*Baluz. idem*] isti nostri disertuli, ad singulas syllabas nostras scrutandas et verba rimanda : non id eürö, nec ma-

agni pendo, securus quod mihi de hac opere nullus falsarii nomen imponat.

Scio etiam, ab istis exprobranda nobis esse aliqua dicta vitiosa, quæ nobis vis servandæ Græcæ proprietatis extorsit. Dicat hinc [*Baluz. add. de*] nobis quisque quod volet, sentiat quod placet, ego sapientum iudicio fretus sum, quibus absque leucocinio fuocoque verborum, et scholaribus nugis, simplex veritatis semper grata est pulchritudo.

Nunc hic ^b ejus ^c primus impietatis in ecclesia ad populam sermo est, in quo de incarnatione Dominica male lapsus insolenter corruit.

GASTIGATIONES ET NOTÆ.

ut per se posset unisquisque intelligere, quam merito exauctoratus fuisset a generali synodo, qui tantas blasphemias, vel dixisset vel scripsisset.

^a Respicit forte in Julianum, aliosque Coelestianos, quorum disertissimus fuit Amianus, interpres homiliarum quarundam Chrysostomi : ridebant illi quippe catholicos, quasi minus disertos, et errorem suum, tum sermonis in scribendo elegantia, tum in interpretando solertia, curiosi lectoribus insinuabant. Augustinum certe Julianus, Amianus alios, velut imperitos delicatioris Latinitatis despexerunt ; sed falsarii crinen Augustinus interproli homiliarum Chrysostomi objicit (*Lib. 1 cont. Julian. cap. 6*), objicit et Pelagio Hieronymus (*Dial. 3, sub. fin., et epist. ad Ctesiph.*, etc.), eumque suis singulis syllabis insidiari queritur.

^b Ambigere non licet quin impietatis hæc sermo vere sit Nestorii : ipsi enim tribuitur ab omnibus fere ejusdem ævi scriptoribus, nimirum a M. Mercatore, partim hoc in loco, partim in contradictione undecimi anathematismi, ubi eum insipientissimum TRACTATEM vocasset : *Quid miramur, inquit, eum hoc fecisse de Evangelii testimonio, cum et illud aliud similiter violenter attraxerit, et abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putant evangelica auctoritate ei robur offerri, ubi dictum est : Quod de carne natum est, caro est : quod de spiritu, spiritus est (Joann. iii, 6) : Namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu, in quo primo de virginæ partu disputavit. Quo in loco sic dixit (Num. 7) : « Non peperit Deum Maria, vir optime, quod enim de carne nascitur, caro est, et quod de spiritu, spiritus est ; sed peperit hominem divinitatis instrumentum, et hominem portantem Deum. »*

A Cassiano ubique passim in libris de Incarnatione, sed in septimo præsertim (*Cap. 6*), ubi RESTIFERUM TRACTATEM appellat. Posuisti, ait, in quodam pestifero tractatu tuo dicens (Num. 3), « quoniam divine naturæ imago est homo : hanc autem projecti diabolus in corruptionem. Doluit sicut pro imagine *dei* Deus, sicut pro statua sua imperator, et corruptam reparat imaginem, et sine semine formavit de virginæ naturam : secundam illam qui sine semine natus est Adam, et per hominem humanam naturam suscitavit. Quoniam enim per hominem mors, ideo et per hominem resurrectio mortuorum. »

A sancto Cyrillo in epistola prima ad Nestorium (Num. 7) : *Prope enim fuerunt quidam, ut jam confiteri minime patiantur quia Deus est Christus, sed potius ὁργανον καὶ ἐργαλείον τῆς Θεότητος, καὶ ἀσθρῶπος Θεοφόρος.* Et epistola tertia (*Ibid.*) : *Sed nec illud dicimus, quod Dei Verbum veluti in homine communi, qui de sancta Virgine natus est, habitaverit, ne Christus homo Θεοφόρος credatur.*

Ab Eusebio tunc causarum patrono postea episcopo Dorylæi, in obstinatione quam publice proposuit (*1 part. conc. Eph. cap. 13*), postquam habitus est hic sermo : *Paulus Samosatenus ait : « Maria Verbum non peperit. » Nestorius ab hujus sensu non recedens (Num. 7) : « Heus tu, bone vir, Maria Divi-*

nitatem non edidit ? »

A Theodoro (*Ibid.*), aut si quis alius est auctor epistole ad Sporadium : *In orthodoxorum ecclesia multæ istiusmodi voces edidit : « Non peperit, optime vir, Maria Deum, sed hominem peperit Divinitatis instrumentum ; culpa vacat gentilis, qui diis matrem inducit (Num. 6).*

Ab auctore Prædestinati, hæresi octogesima octava : *Maria solum hominem genuit. Si enim dixerimus quia hominem genuit, facimus matrem deum, sicut gentiles. Maria ergo templum Deo genuit, non ipsam, qui in templo habitavit (Ibid.).*

Ab auctore conflictus Arnobii cum Serapione. Serapion dixit : *Nestorii est ista doctrina. Arnobius dixit : Nestorius quæ naserit, præ manibus habeo, et jubent iudices, recitabo. Iudices dixerunt : Legatur quod ab Arnobio offertur, ut possit Serapionis si tæra sit objectio, demonstrari. Cuique accepta esset homilia, ad locum lecta est ita : « Non peperit sanctissima Maria deitatem, nam quod natum est de carne, caro est. Non peperit creaturam Creatorem, sed peperit hominem deitatis instrumentum. Non adificavit Deum Verbum Spiritus sanctus, quod enim ex eo natum est, de Spiritu sancto est. Deo itaque Verbo templum ex Virgine adificavit. » Et paulo post : « Non per se, qui nullus est in utero, Deus est. » Et paulo post : « Θεοδύο formam honoremus. »*

A Gennadio denique (*Lib. de Script. Eccl. cap. 57*) : *Nestorius postquam Constantinopolitanæ Ecclesiæ pontificatu donatus est, scripsit librum quasi de incarnatione Domini sexaginta et duobus divina Scripturæ testimoniis pravo suo sensu resertum, in quo quid asseveraverit, in catalogo hæreticorum monstrabitur.*

Verum hæc Gennadii verba magnam faciunt questionem : nam hujus sermonis de Incarnatione a Nestorio compositi meminerunt veteres, sed nullas, quod sciam, libri alterius de eodem argumento ; et hic tamen, quem habemus, sive sermo, sive tractatus, vix quinque aut sex divine Scripturæ testimonia pro hæretico sensu continet. Questio, etsi implicatissima, solvetur suo loco (*In dissert. de Nestorii libris*).

^D Adde, quod adversus hunc sermonem scripserint viri tres præstantissimi. Proclus panegyricam orationem de laudibus Deiparæ virginis ; Cyrillus epistolam ad monachos Ægypti, et homiliam 17 paschalem, aliaque plura ; Cassianus septem libros, quos idcirco de Incarnatione inscripsit, quia in his pugnavat adversus Nestorii tractatum de Incarnatione. Omnes porro Nestorii nomen in dictis operibus tacerunt, quia cum scriberent, necdum damnatus fuerat, immo nec publico iudicio de hæresi postulatus.

Atque hæc causa est cur in notis nihil aliud fero præstandum putarim, quam ut singulas tantorum virorum sententias singulis Nestorii dictis conferrem, et loca, ubi vitiosa occurrerint, emendarem.

^c Si primus ille sit, ut revera est, ad populam impietatis sermo, factum oportet post Anastasii presby-

teri aut Dorothei episcopi impias voces, ut vel utriusque, vel alterutrius dictum Nestorius approbaret, commotusque populus utcumque placaretur. Quamquam non nemini posset venire in mentem, sermonem hunc non differre ab homilia quam scribit Theophanes a Nestoria legendam, syncello suo

Anastasio traditam. *Homiliam*, inquit Theophanes (*In Chronograph.*), *de rebus fidei suo syncello traditam in publico Christiane plebis conventu jussit recitari ita continentem: « Mariam nemo nuncupet Dei genitricem; homo namque Maria existit, et ab hominis Deum gigni impossibile est.»*

IMPII NESTORII SERMONES.

SERMO PRIMUS.

De Incarnatione Domini nostri Jesu Christi.

1. * *Doctrina pietatis est sensorium in Ecclesia intentia; pietatis autem doctrina Providentia cognita est: cognoscat namque Dei providentiam, qui Deum cognoverit corporum animorumque create-rem. Quotquot igitur id nescientes adorant Deum, ignorare eas manifestum est veritatem: Deum enim confitentur se nosse, factis vero, ut scriptum est, negant (Tit. 1, 16).*

2. Oportet autem creatorem harum curam gerere, quas creavit: oportet dominum iis, quibus dominatur, sollicitudinem impertiri: oportet patremfamilias domus suae esse defensorem.

3. Inpar est vita nostra ad hujus tanti regiminis dignitatem: Angit me [Baluz. *add. denique*] in materno utero epifex Deus, et in utero matris [Baluz. *mibi*] viscerum secretis conservandi me prima et summa tutela est. Nascor, et fontes lactis inteno. Incipio opus habere ciborum sectione, et cultris quibusdam, dentibus videlicet, armatus invenior. Virum ago, et vectigalis mihi efficitur creatura: deorsum namque me pascit terra, et de caelo mihi lucerna accenditur. sol, flores mihi ^c vernam tempus attribuit,

offert mihi metas spicas, hiems pluvias generat, autumnus tributum in vino dependit.

4. Quam inaequalem ex paupertate et divitiis consistentem ducimus vitam! non enim sustentari [Baluz. *subsistere*] mortales aliter potuissent. Vide namque in his ipsis quanta nostri tutela sit. Facilis frumenti putredo cogit divitem timore corruptionis indigentibus vendere; mutabilis vini natura possessorem mercaturam inire damni terrore compellit. B Impugnabile ideo est et repugnans tempori aurum, quia resertam nihil pauperi nocet. Quae enim mala eduat [Baluz. *Quid enim me laedunt*] divitiae, si aurum suam restringant, cum ea quae me pascunt, vendere divites compellantur?

5. Decem milibus donis humanum genus honoratum ultimo et finitimo Dominicae Incarnationis munere decoratum est. Quoniam enim homo divinae imago naturae est, ^d hanc autem impulit et dejecit diabolus in corruptionem: ^e doluit [Baluz. *add. pro sua imagine*] tamquam ^f pro propria statua rex, et ^g corruptum renovat simulacrum, sine semine fingens de Virgine naturam, sicut et Adam, qui et ipse sine semine figuratus est, humani generis operatur restitutionem [Baluz. *suscitationem*] per hominem, ^h quoniam, inquit, *per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum* (1 Cor. xv, 12).

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Sermonis sui Nestorius duas fecit partes; unam de Providentia, quae tota fore catholica videtur potest, quamquam Cassianus in ea nonnihil reprehendit; alteram de Incarnatione Dominica, quae totius impietatis fons et origo fuit.

^b *Esse tutorem.* Hanc sectionem quam accepimus ex codicibus Bellovacensibus, confirmant sequentia, confirmandi me prima et summa tutela est. Item infra, *quanta nostri tutela sit.* Et tamen Garnerius hinc sustulit vocem tutorem ut creatorem poneret, Gerberon. auctorem. BALUZ.

^c *Verni tempus.* Garnerius cum istic ederet verbum; Gerberonius vero *veris*, non meminerat verbum quoque dici substantive. Plinius, lib. xix, cap. 3, ait tubera *tenerrima verno esse.* Vide Glossarium Dresenii. BALUZ.

^d *Locum hunc Cassianus ex Graeco vertit, et refert in haec verba (Lib. vii de Incarn. cap. 6): Quoniam divinae naturae imago est homo, etc., quae prius allata sunt.*

^e *Cassianus (Ibid.): Ita ergo et tu dicis: « Divinae naturae imago est homo; hanc autem projecit diabolus in corruptionem. Doluit tamen pro imagine sua Deus, sicut pro statua sua imperator. » Dei nomen objicit, ut religionis nomine mentiaris. Sancta praemittis, ut perterris persuades; et confitentis Deum id efficias, ut cum ipsum neques quem confiteris, etc.*

^f *Iterum Cassianus (Lib. vi, cap. 6; vide etiam lib. vii, cap. 6): Numquid aliquid de phantasiis quibus nunc furis symbolum dicit? numquid etiam tu ipse*

dicisti: Ubi hic statua, ubi organum tuum? tuum inquam: absit enim ut hoc alterius sit quam tuum. Ubi illud quod Dominum Jesum Christum statuae instar affirmans, non quia Deus, sed quia imago Dei, adorandum putas, et ex Domino majestatis organum faciens, non propter se cum, sed propter eum qui quies in eo spirat ac resonat honorandum esse blasphemus.

^g *Cassianus (Lib. vii, cap. 6): Dicis ergo quod imaginem Dei, quam diabolus projecerat in corruptionem, pietas divina reparavit: « corruptam enim, inquit, reparat imaginem, » jam hoc quam subdole quod ais, corruptam reparat imaginem: scilicet ut persuadeas nihil plus fuisse in eo in quo imago reparabatur, quam in ea ipsa imagine fuerit cui reparatio praestabatur. Ac per hoc idem tantummodo vis esse Dominum, quod Adam; nihil plus imaginis reparatorem, quam ipsam imaginem corrumpentem. Denique quid agas, quid moliaris, sequentibus probas, dicens: Sine semine formavit naturam secundum illum qui sine semine nascitur Adam, et per hominem humanam naturam suscitavit. » Similem in omnibus et parem Adae Dominum Jesum fuisse asseris: illum utique sine semine; et hunc sine semine; illum hominem solum, hunc hominem solitarium, ac per hoc vides te diligenter cavisse ac prospexisse ne Dominus Jesus Christus, aut major in aliquo Adamo, aut forte melior putaretur; cum ita eos sibi mensuris paribus comparaveris, ut derogaturum te quodammodo Adae aliquid crederes, si eadem quidpiam praetulisses.*

^h *Cassianus (Lib. vii, cap. 7). « Quoniam enim. in-*

6. * Audiant hæc, qui in dispensatione Dominicæ innovationis [Baluz. incarnationis] cæcati non intelligunt. neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant (I Tim. 1, 7) : qui, sicut modo cognovimus, ^b a [Baluz. in] nobis invicem frequenter seiscitantur, an Θεοτόκο; dicenda sit [Baluz. seiscitantur. Θεοτόκος, inquit], id est, puerpera Dei, sive genitrix Dei Ma-

ria, an autem ἀδωροτόκος, id est, hominis genitrix. Habet matrem Deus? * Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. ^d Paulus ergo mendax de Christi Deitate dicens, * ἀπότρον, ἀπατρόν, ὄντι γενεαλογία; (Heb. vii, 5), id est, sine patre, sine matre, sine generationis narratione.

7. ^f Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

quis, per hominem mors, ideo et per hominem resurrectio mortuorum; ^a etiam apostolico testimonio perversitatem ac scelus probare niteris, et contagione impietatis tuæ Vas electionis infamum? videlicet ut, quia a te auctor salutis tuæ non intelligitur, idcirco etiam Apostolus Deum negasse videatur, et tamen si apostolicis testimoniis uti placebat, cur uno ejus contentus cuncta sibiisti, et hoc non subdidisti statim: Paulus Apostolus ab hominibus, neque per hominem, est per Jesum Christum (Gal. 1, 1)? aut illud: Sapientiam loquimur inter perfectos (I Cor. ii, 6). Et post alia: Quam nemo, inquit, principum sæculi hujus cognovit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent (Ibid. 8)? vel illud: Quoniam in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. ii, 9). Et: Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia (I Cor. viii, 6). An in parte Apostolum probans, in parte reprobans, in eo tantum esse recipis in quo pro dispensatione hominem Christum nominat, in eo repudias in quo Deum? Paulus enim hominem Jesum non negat: sed Deum: tamen eundem hominem confitetur; et ita humano generi per hominem resurrectionem venisse prædicat, ut in homine tamen ipse Deum resurrectisse confirmet. Vide enim annon eum qui resurrexerit Deum prædicat, qui eum qui crucifixus est Deum majestatis esse testatur.

^a Hactenus utinquo catholice Nestorius; nunc hæretico spiritu debacchatur in divinitatem Christi et dignitatem Veipare virginis: egit enim Nestorius, ut Cassianus monet (Lib. vii, cap. 6), venelicorum quorundam more, qui in poculis quæ faciunt, venenis mella permiscunt, ut dulcibus nocivum celentur, et dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peste perimatur.

^b In ea quæstione tota vertebatur religionis causa, non quod ageretur de solis nominibus, quod inseite putavit Socrates (Lib. vii, cap. 31); sed quod ea brevissima quasi formula comprehenderetur totius rei momentum.

^c Hæc aliaque multa in idem argumentum auctor, sive epistolæ ad Sporadium, sive capitulis duodecimi libri quarto Hæreticarum fabularum; atque etiam auctor Prædestinati, ut dictum est in notis ad præfationem.

^d Id Cassianus refert atque etiam refellit (Lib. vii, cap. 14). Uteris ergo aduersus Deum Scripturis sacris, et suos in ipsum testes agere conaris. Sed quomodo? Vere ut non solum Dei, sed etiam testimoniorum ipsorum prædicator sis. Nec mirum utique, si quia id quod vis non potes, id facis solum quod potes: qui vertere in Deum testimonia sacra non vales, quod vales ipsa pervertis. Dicis enim: * Ergo et Paulus mentitur de Christo dicens: Sine matre, sine genealogia. * Interrogo te, de quibus rebus dixisse Paulum, de Filio et Verbo Dei, an de Christo, quem tu a Filio Dei separas, et hominem tantum esse blasphemus. Si de Christo utique, quem hominibus solitariis dicis, quomodo nasci homo sine matre, sine genealogia matris originis potuit? Sin autem de Dei Verbo ac Dei Filio, quid facimus, quod idem Apostolus, ut tu sacrilege esclimas, testis tuus eodem loco atque eodem testimonio, eum quem tu sine matre asseris, etiam sine patre esse testatur, dicens: Sine patre, sine matre, sine genealogia. * Nonne perest ut Apostoli testimonio utens, qui matre asseris, etiam sine patre esse

^e Cassianus (Ibid., et cap. 15): Quis ergo te furor compulit testimonium illud ponere, ubi dum matrem eum non habuisse dicis etiam patrem negasse ridearis? nam cum in eodem testimonio, sicut sine matre, ita etiam sine patre esse dicatur, necesse est ut eodem modo qua sine matre esse ibi intelligitur, etiam sine patre esse credatur. Sed hoc prærupta illa ad negandum Deum insaniam non intellexit, quæ cum truncatum poneret quod integrum scriptum est, non vidit, reserata sacri voluminis serie, reargui impudens utque eorum posse mendacium. O stulta blasphemiam et amentiam, quæ dum ipsa non videt quid sequi debeat, etiam illud non sapit quid legi possit! quasi vero quia auferat sibi intelligentiam, auferre posset omnibus lectionem; aut ideo perdituri omnes ad legendum oculos capitis sui essent, quia ipse jam mens oculos perdidisset. Audi ergo, hæretice, quod juratus es; audi plena et integra quæ debita ac truncata posuisti. Apostolus duplicem Dei nutritivam insinuarè omnibus cupiens, ut in Deitate natum Dominum et in carne monstraret, ait: Sine patre, sine matre. Alterum enim proprium est Divinitatis natalitatem, alterum carnis. Quia sicut in Deitate est sine matre generatus, ita in corpore est sine patre; ac sic cum nec sine patre, nec sine matre sit, et sine patre tamen, et sine matre credendus est. Quia si, dum ex patre nascitur respicit, sine matre est; si dum ex matre, sine patre. Ac sic in singulis nutritivibus alterum habens, alterum in utroque non habuit; quia nec Divinitatis nutritivam matre equit, et ad nutritivam corporis sibi ipse sufficit sine patre: ergo, inquit Apostolus, sine matre, sine genealogia. Quomodo sine genealogia Dominus visse dicit, cum Evangelistam Matthæi evangelistæ a genealogia cœperit Salvatoris, dicens: Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1)? Ergo et juxta evangelistam habet genealogiam, et juxta Evangelium ex matre habet, juxta Apostolum ex patre non habet. Et ideo bene Apostolus dicens: Sine patre, sine matre, sine genealogia; ubi enim sine matre genitum esse posuit, ibi etiam sine genealogia esse memoravit. Ac per hoc in utraque Domini nutritivitate, et evangelica sibi, et apostolica simul scripta conveniunt: quia et juxta Evangelistam habet genealogiam, sine patre in carne natus; et juxta Apostolum non habet, sine matre Dominum in Deitate generatus, Isaia dicente: Generationem autem quis enarrabit (Isaia, liii, 8)?

^f Proclus. Quomodo juxta Paulum sine patre et matre est? Si enim purus homo est, utique non sine matre est, matrem enim habet. Rursum si purus Deus est, hunc dubie non est sine patre, habet enim patrem. Nunc vero unus idemque est ἀπύτρον, qua creator, ἀπατρόν vero, qua homo. — Sac. textus Heb. vii, 5, ἀνευγέννητος. Quem in locum videsis Wesselingium in epist. de Aquile fragmentis in scriptis Phil. Jud. p. 50. GALLAND.

^g Locus ille refertur in contradictione anathematismi undecimi a Mercatore; deinde in obtestatione Eusebii; tum in supplicatione monachorum ad imperatorem; denique in epistola ad Sporadium et libro quarto Hæreticarum Fabularum apud Theodoretum (cap. 12). Supplicantium monachorum notanda sunt hæc verba: Semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, rix tandem prodians (Nestorius) * quæ, inquit, vultis ea paucis exponite. * Posteaquam vero ex nobis audivit, quæ doctuerat, scilicet: Mariam nihil aliud peperisse quam hominem sibi consubstantialem; nihil rur-

enim de carne natum est, caro est; et quod de spiritu, A spiritus est (Joan. iii, 6).^a Non peperit creatura eum, qui est increabilis; non recentem de Virgine Deum Verbum genuit Pater: In principio enim erat Verbum (Joan. i, 1), sicut Joannes ait. Non peperit creatura^b Creatorem [Baluz. increabilem], sed peperit hominem^c Deitatis instrumentum; non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus: Quod enim ex ea natum est de Spiritu sancto est (Matth. i, 20); sed Deo Verbo^d templum fabricatus est, quod habitaret ex Virgine.

8. ^e Incarnatus est quidem Deus, sed non est mortuus: sed illum in quo incarnatus est suscitavit; inclinat^f est elevare quod ruerat, ipse vero non cecidit: Dominus de caelo prospexit super filios hominum (Psal. xiii, 2);^g nempe inclinans eum [Baluz. reum] levare qui cecidit, tamquam ille corruerit, vituperatur. Vidit Deus naturam collapsam, eamque Deitatis potentia apprehendit elisam, et illam elisam [Baluz. om. elisam] tenens, et manens quod erat, in

sum ex carne nasci posse, nisi carnem; ^h ea recitae fidei consecutione non esse, statim nos capi jussit, etc. Reducti denuo ab illo in faciem cadimur. Denique composita oratione per fraudem, assensus est, ut postea patuit, de naturali Dei Filio, quod natus sit de sancta Maria Deipara, addens, quoniam est etiam alius filius, etc.

ⁱ Cassianus in hunc locum spectabat, cum scriberet (Lib. vii, cap. 24): Ubi illud turm: « Non potuit creatura parere creatorem: quod natum est ex carne, caro est, etc. »

^j Reponit increabilem pro creatorem Baluzius, subdens ad calcem hanc notam: « Ita (increabilem) veteres libri. Garnerius vero repositi creatorem, secutus haud dubie auctoritatem Cassiani, qui sic scribit lib. vii de Incarnatione Domini cap. 24: Et ubi illud turm: Non potuit creatura parere creatorem; et: Quod natum ex carne, caro est. » Edit.

^k Mercator in contradictione undecimi anathematismi addit, et hominem Θεοφόρον; quem in locum intendisse videtur Cyrillus, sive cum quintum anathematismum conderet in haec verba: Si quis audet dicere Christum esse ἀσώματος Θεοφόρον, et non potius Deum secundum veritatem, tamquam unicum filium, qui naturaliter, secundum quod Verbum caro factum est, participaverit nobis similiter carne et sanguine, anathema sit. Sive cum ita prius scriberet Nestorio (Epist. 1): Prope fuerunt quidam ut jam confiteri minime patientur quia Deus est Christus; sed potius ὁμοιωτον, καὶ ἰσφαλίον τῷ Θεώ; ὁμοιωτος, καὶ ἀσώματος Θεοφόρος. Et in epistola ad monachos (Parte 19) post relatum Isaiae testimonium (Isai. lix, 3): En quomodo veluti in spiritu loquens Emmanuelem et Dominum appellet, et Deum nominet, quod non hominem simpliciter Θεοφόρον aut instrumenti loco assumptum illum sciret, sed Deum incarnatum. Et postea (Parte 20) prolato Joannis testimonio: Addo his magnum illum Baptistam Joannem, cum de Christo concionandi exordium faceret, non divinitatis organum, aut hominem simpliciter Θεοφόρον, secundum nonnullos, ipsum appellasse, sed Deum incarnatum, id est, hominem factum. Et iterum (Parte 21): Quod si quis illum aliud nihil quam mundum Dei organum existisse contenderit, is vel invitum veram filii rationem illi auferet. Et (Parte 25): Neutquam ergo templum illud, quod ex sacra Virgine assumptum est, organi loco acceptum dicimus, etc. Denique (Parte 26): Porro autem, si neque verus Dei Filius est Christus, neque natura Deus, sed aequae ac nos nihil aliud quam homo, aut Divinitatis instrumentum, nequaquam per Deum salutem consecuti sumus.

^l Proclus (Orat. paneg. part. 2): Ubi serpens per obedientiam virus suum infuderat, ibi Verbum per

altum sublevavit: exempli causa, quod dicitur, nosce. Si jacentem elevare volueris, nonne contingens corpus corpore, et te ipsum illi conjungendo elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manes quod eras? sic et illud incarnationis aestima sacramentum.

9. ^m Propter utentem illud indumentumⁿ quo [Baluz. quod] utitur colo; propter absconditum adoro [Baluz. adorans] quod foris videtur, inseparabilis ab eo qui foris [Baluz. oculis] paret est Deus.

10. Quomodo igitur ejus qui non dividitur, honorem [Baluz. add. ego] et dignitatem audeam separare? Divido naturas, sed conjungo reverentiam.

11. Intende in haec quae dicuntur. Non per se ipsum Deus est qui in utero figuratus est: nam si sic esset, essemus hominis vere cultores; sed quoniam in assumpto Deus est, ex illo qui assumpsit qui assumptus est, appellatus est, et [Baluz. om. appellatus est, et] appellatur Deus.

12. Formavit Deus^o Dominicam incarnationem.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

obedientiam ingressum rivum sibi templum exadificavit.

^p Licet Garnerius hunc locum edidisset sic emendatum, ad eum tamen appendit notam contextam ac si reproduxisset antiquam codicum lectionem, quæ est: Est, et non est mortuus incarnatus Deus. « Quamvis (inquit, hæc allata lectione) utriusque codicis eadem sit lectio, vitiosa tamen est atque perturbata; restitui potest hunc in modum: Est quidem incarnatus Deus, non est mortuus. Hunc locum Proclus vehementer oppugnat (Orat. Paneg. part. v et seqq.) » Baluzius secutus est codices. Edit.

^q Ne me inclinans. Apparet hunc locum esse mendosum. Garnerius scripsit, nempe inclinans eum. Gerheronius, nec me indignans reum levare qui cecidi. Ego putarem legendum, nec me inclinans reum levare qui cecidit, ita ut sic constructa videatur oratio: nec inclinans reum levare qui cecidit, id est, me, vituperatur ille tamquam corruerit. BALUZ.

^r Quæ parte nona de in a. que et undecima continentur, inducta opinor in hunc locum ex sermone septimo (Part. 26, 27, 28), si tamen pauca hæc excipias: Propter utentem illud indumentum quo utitur colo. Opinandi ratio est quoniam si Cassianus ea verba legisset in sermone hoc, quem apud se habuit, ipsa non prætermisisset, credo, sine gravi reprehensione, cum plena sint impietatis longo nefandi sinne; reliqua enim diligenter persequitur, prout errorem in his comprehendi ratus est.

^s Malit Gallandius quod utitur. « Recte, inquit, interpres pro quo utitur, Cicero ad Attic. ep. 51 lib. xii, Ne Silius quidem quidquam utitur. » Edit.

^t Beliovacensis codex non minus corruptus est quam Vaticanus. Sic enim habet: Domini itaque incarnationem intremiscam susceptricem Dei formam una ac pari qua Deum Verbum tamquam Divinitatis, etc. Utriusque codicis vitium emendari debuit, partim ex Cassiano, partim ex Cyrillo.

Cassiani sunt hæc verba in vulgatis codicibus (Lib. vii de Inc. cap. 8): Sed tamen ne Dominum Jesum quasi unum de plebe crederes, dedisti ei aliquid dignitatis, tribuens ei honorem ut sancto homini, non Divinitatem vero homini ac vero Deo. Quid enim dicis: Formavit Deus Dominicam incarnationem: Theotoci formam honorans cum Deo, sicut unum formam Deitatis, sicut divinæ voluntatis inseparabilem statuum, sicut imaginem latentis Dei? Superius imaginem Dei Adam esse dixisti, hic Christum imaginem dicis; illum statuum, et hunc statuum. Sed gratiæ videlicet tibi pro honore Dei agendæ sunt, quod Theotoci formam honorantem cum Deo esse concedis: in quo

6. • Audiant hæc, qui in dispensatione Dominicæ innovationis [Balu. incarnationis] cæcati non intelligunt. neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant (1 Tim. 1, 7) : qui, sicut modo cognovimus, a [Balu. in] nobis invicem frequenter sciscitantur, an Θεοτόκο; dicenda sit [Balu. sciscitantur. Θεοτόκος; inquit], id est, puerpera Dei, sive genitrix Dei Ma-

ria, an autem ἀσφακότοκος, id est, hominis genitrix. Habet matrem Deus? • Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. ^d Paulus ergo mendax de Christi Deitate dicens, • ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ὄνεν γενεαλογία; (Heb. vii, 5), id est, sine patre, sine matre, sine generationis narratione.

7. ^f Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

quis, per hominem mors, ideo et per hominem resurrectionis mortuorum; a etiamne apostolico testimonio perversitatem ac scelus probare niteris, et contagione impietatis tuæ Vas electionis insanus? videlicet ut, quia a te uxor salutis tuæ non intelligitur, idcirco etiam Apostolus Deum negasse videatur, et tamen si apostolicis testimoniis uti placebat, cur uno ejus contentus cunctis siluisti, et hoc non subdidisti statim: Paulus Apostolus ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum (Gal. 1, 1)? aut illud: Sapientiam loquimur inter perfectos (1 Cor. ii, 6). Et post alia: Quam nemo, inquit, principum sæculi hujus cognovit. Si enim cognovissent, numquam hominum majestatis crucifixissent (Ibid. 8)? vel illud: Quoniam in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. ii, 9). Et: Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia (1 Cor. viii, 6). An in parte Apostolum probans, in parte reprobans, in eo tantum esse recipis in quo pro dispensatione hominem Christum nominat, in eo repudias in quo Deum? Paulus enim hominem Jesum non negat: sed Deum tamen eundem hominem constituit; et ita humano generi per hominem resurrectionem venisse prædicat, ut in homine tamen ipse Deum resurrectione confirmet. Vide enim annon eum qui resurrexerit Deum prædicat, qui eum qui crucifixus est Deum majestatis esse testatur.

• Hactenus utique catholice Nestorius; nunc hæretico spiritu debacchatur in divinitatem Christi et dignitatem Deiparæ virginis: egit enim Nestorius, ut Cassianus monet (Lib. vii, cap. 6), venelicorum quorundam more, qui in poculis que conficiunt, venenis mella permiscunt, ut dulcibus nocitura celebentur, et dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peste perimatur.

• In ea questione tota vertebatur religionis causa, non quod ageretur de solis nominibus, quod inscite putavit Socrates (Lib. vii, cap. 31); sed quod ea brevissima quasi formula comprehenderetur totius rei momentum.

• Hæc aliique multa in idem argumentum auctor, sive epistolæ ad Sporadium, sive capitulis duodecimi libri quarto Hæreticarum fabularum; atque etiam auctor Prædestinati, ut dictum est in notis ad præfationem.

• Id Cassianus refert atque etiam refellit (Lib. vii, cap. 14). Uteris ergo aduersus Deum Scripturis sacris, et suos in ipsum testes agere conaris. Sed quomodo? Vere ut non solum Dei, sed etiam testimoniorum ipsorum præparator sis. Nec mirum utique, si quia id quod vis non potes, id facis solum quod potes: qui vertere in Deum testimonia sacra non vales, quod vales ipsa pervertis. Dicis enim: • Ergo et Paulus mentitur de Christo dicens: Sine matre, sine genealogia. • Interrogo te, de quo hoc velis dixisse Paulum, de Filio et Verbo Dei, an de Christo, quem tu a Filio Dei separas, et hominem tantum esse blasphemus. Si de Christo utique, quem hominem solitarium dicis, quomodo nasci homo sine matre, sine genealogia maternæ originis potuit? Sin autem de Dei Verbo ac Dei Filio, quid facimas, quod idem Apostolus, ut tu sacrilege asserimas, testis eius eodem loco atque eodem testimonio, eum quem tu sine matre asseris, etiam sine matre esse testatur, dicens: Sine patre, sine matre, sine genealogia? Ergo superest ut Apostoli testimonio utens, quia Filium Dei sine matre asseris, etiam sine patre esse blasphemus.

• Cassianus (Ibid., et cap. 15): Quis ergo te furor compulsi testimonium illud ponere, ubi dum matrem eum non habuisse dicis etiam patrem ejus negasse ridearis? nam cum in eodem testimonio, sicut sine matre, ita etiam sine patre esse dicatur, necesse est ut eodem modo qua sine matre esse ibi intelligitur, etiam sine patre esse credatur. Sed hoc prærupta illa ad negandum Deum insaniam non intellexit, quæ cum truncatum poneret quod integrum scriptum est, non vidit, reseratu sacri voluminis certe, redargui impudens quæ eorum posse mendacium. O stulla blasphemia et amentia, quæ dum ipsa non videt quid sequi debeat, etiam illud non sapit quid legi possit! quasi vero quia auferbat sibi intelligentiam, auferre posset omnibus lectionem; cui ideo perdituri omnes ad legendum oculos capitis sui essent, quia ipse jam mentis oculos perdidisset. Audi ergo, hæretice, quod juratus es; audi plena et integra quæ debita ac truncata posuisti. Apostolus duplicem Dei nativitatem insinuat omnibus cupiens, ut in Deitate natum Dominum et in carne monstraret, ait: Sine patre, sine matre. Alterum enim proprium est Divinitatis naturalis, alterum carnis. Quia sicut in Deitate est sine matre generatus, ita in corpore est sine patre; ac sic cum nec sine patre, nec sine matre sit, et sine patre tamen, et sine matre credendus est. Quia si, dum ex patre nascitur respicit, sine matre est; si dum ex matre, sine patre. Ac sic in singulari naturalibus alterum habens, alterum in utroque non habuit; quia nec Divinitatis naturas matre equit, et ad naturalitatem corporis sibi ipse sufficit sine patre: ergo, inquit Apostolus, sine matre, sine genealogia. Quomodo sine genealogia Dominus fuisse dicit, cum Evangelium Matthæi evangelistæ a genealogia cæperit Salvatoris, dicens: Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1)? Ergo et juxta evangelistam habet genealogiam, et juxta Evangelium ex matre habet, juxta Apostolum ex patre non habet. Et ideo bene Apostolus dicens: Sine patre, sine matre, sine genealogia; ubi cum sine matre genitum esse posuit, ibi etiam sine genealogia esse memoravit. Ac per hoc in utroque Domini naturalitate, et evangelica sibi, et apostolica simul scripta conveniunt; quia et juxta Evangelistam habet genealogiam, sine patre in carne natus; et juxta Apostolum non habet, sine matre Dominus in Deitate generatus, Isaiâ dicente: Generationem autem quis enarrabit (Isaiâ, liii, 8)?

Proclus. Quomodo juxta Paulum sine patre et matre est? Si enim purus homo est, utique non sine matre est, matrem enim habet. Rursum si purus Deus est, hanc dicit non est sine patre, habet enim patrem. Nunc vero unus idemque est ἀπάτωρ, qua creator, ἀμήτωρ vero, qua homo. — Sac. textus Heb. vii, 5, ἀγενεαλόγητος. Quem in locum videsis Wesselingium in epist. de Aquilæ fragmentis in scriptis Phil. Jud. p. 50. GALLAND.

• Locus ille refertur in contradictione anathematismi undecimi a Mercatore; deinde in obtestatione Eusebii; tum in supplicatione monachorum ad imperatorem; denique in epistola ad Sporadium et libro quarto Hæreticarum Fabularum apud Theodoretum (cap. 12). Supplicantium monachorum notanda sunt hæc verba: Semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, rix tandem prodians (Nestorius) • que, inquit, vultis ea paucis exponite. • Posteaquam vero ex nobis audivit, quæ doctuerat, scilicet • Mariam nihil aliud peperisse quam hominem sibi consubstantialem; nihil rur-

enim de carne natum est, caro est; et quod de spiritu, spiritus est (Joan. iii, 6). ^a Non peperit creatura eum, qui est increabilis; non recentem de Virgine Deum Verbum genuit Pater: In principio enim erat Verbum (Joan. i, 1), sicut Joannes ait. Non peperit creatura ^b Creatorem [Baluz. increabilem], sed peperit hominem ^c Deitatis instrumentum; non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus: Quod enim ex ea natum est de Spiritu sancto est (Matth. i, 20); sed Deo Verbo ^d templum fabricatus est, quod habitaret ex Virgine.

^e Incarnatus est quidem Deus, sed non est mortuus: sed illum in quo incarnatus est suscitavit; inclinatatus est elevare quod ruerat, ipse vero non cecidit: Dominus de caelo prospexit super filios hominum (Psal. xiii, 2); ^f nempe inclinans eum [Baluz. reum] levare qui cecidit, tamquam ille corruerit, vituperatur. Vidit Deus naturam collapsam, eamque Deitatis potentia apprehendit elisam, et illam elisam [Baluz. om. eisam] tenens, et manens quod erat, in

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

sum ex carne nasci posse, nisi carnem; ^a ea recte fidei consentanea non esse, statim nos capi jussit, etc. Reducti denuo ubi illo in faciem cadimur. Denique composita oratione per fraudem, assensus est, ut postea patuit, de naturali Dei Filio, quod natum sit de sancta Maria Deipara, addens, quoniam est etiam alius filius, etc. ^b Cassianus in hunc locum spectabat, cum scriberet (Lib. vii, cap. 24): Ubi illud tuum: « Non potuit creatura parere creatorem: quod natum est ex carne, caro est, etc. »

^c Reponit increabilem pro creatorem Baluzius, subdens ad calcem hanc notam: « Ita (increabilem) veteres libri. Garnerius vero reposuit creatorem, secutus haud dubie auctoritatem Cassiani, qui sic scribit lib. vi de Incarnatione Domini cap. 24: Et ubi illud tuum: Non potuit creatura parere creatorem; et: Quod natum ex carne, caro est. » Edit.

^d Mercator in contradictione undecimi anathematis addit, et hominem Θεοφόρον; quem in locum intenderit videtur Cyrillus, sive cum quintum anathematis eum conderet in hæc verba: Si quis audet dicere Christum esse ἀνθρώπων Θεοφόρον, et non potius Deum secundum veritatem, tamquam unicum filium, qui naturaliter, secundum quod Verbum caro factum est, participaverit nobis similiter carne et sanguine, anathema sit. Sive cum ita prius scriberet Nestorio (Epist. 1): Prope fuerunt quidam ut jam confiteri minime patientur quia Deus est Christus; sed potius ὁμοιωτον, καὶ ἰσχυροῦ τῆς Θεότητος, καὶ ἀνθρώπος Θεοφόρος. Et in epistola ad monachos (Parte 19) post relatum Isaie testimonium (Isai. lxx, 3): En quomodo veluti in spiritu loquens Emmanuelem et Dominum appellet, et Deum nominet, quod non hominem simpliciter Θεοφόρον aut instrumenti loco assumptum illum sciret, sed Deum incarnatum. Et postea (Parte 20) prolato Joannis testimonio: Adde his magnum illum Baptistam Joannem, cum de Christo concionandi exordium faceret, non divinitatis organum, aut hominem simpliciter Θεοφόρον, secundum nonnullos, ipsum appellasse, sed Deum incarnatum, id est, hominem factum. Et iterum (Parte 21): Quod si quis illum aliud nihil quam nudum Dei organum exaltasse contenderit, is vel invitum rerum filii rationem illi auferet. Et (Parte 25): Neutquam ergo templum illud, quod ex sacra Virgine assumptum est, organi loco acceptum dicimus, etc. Denique (Parte 26): Porro autem, si neque verus Dei Filius est Christus, neque natura Deus, sed aque ac nos nihil aliud quam homo, aut Divinitatis instrumentum, nequaquam per Deum salutem consecuti sumus.

^e Proclus (Orat. paneg. part. 2): Ubi serpens per inobedientiam virus suum infuderat, ibi Verbum per

altum sublevavit: exempli causa, quod dicitur, nosce. Si jacentem elevare volueris, nonne contingens corpus corpore, et te ipsum illi conjungendo elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manes quod eras? sic et illud incarnationis æstima sacramentum.

^f Propter utentem illud indumentum ^h quo [Baluz. quod] utitur colo; propter absconditum adoro [Baluz. adorans] quod foris videtur, inseparabilis ab eo qui foris [Baluz. oculis] paret est Deus.

^g Quomodo igitur ejus qui non dividitur, honorem [Baluz. add. ego] et dignitatem audeam separare? Divido naturas, sed conjungo reverentiam.

^h Intende in hæc quæ dicuntur. Non per se ipsum Deus est qui in utero figuratus est: nam si sic esset, essetis hominis vere cultores; sed quoniam in assumpto Deus est, ex illo qui assumpsit qui assumptus est, appellatus est, et [Baluz. om. appellatus est, et] appellatur Deus.

ⁱ Formavit Deus ^k Dominicam incarnationem.

obedientiam ingressum rivum sibi templum exedificavit.

^a Licet Garnerius hunc locum edidisset sic emendatum, ad eum tamen appendit notam contextam ac si reproduxisset antiquum codicum lectionem, quæ est: Est, et non est mortuus incarnatus Deus. « Quamvis (inquit, hæc allata lectione) utriusque codicis eadem sit lectio, vitiosa tamen est atque perturbata; restitui potest hunc in modum: Est quidem incarnatus Deus, non est mortuus. Hunc locum Proclus vehementer oppugnat (Orat. Paneg. part. v et seqq.) » Baluzius secutus est codices. Edit.

^b Ne me inclinans. Apparet hunc locum esse mendosum. Garnerius scripsit, nempe inclinans eum. Gerberonius, nec me indignans reum levare qui cecidi. Ego putarem legendum, nec me inclinans reum levare qui cecidit, ita ut sic constructa videatur oratio: nec inclinans reum levare qui cecidit, id est, me, vituperatur ille tamquam corruerit. Baluz.

^c Quæ parte nona de in aque et undecima continentur, inducta opinor in hunc locum ex sermone septimo (Part. 26, 27, 28), si tamn pauca hæc excipias: Propter utentem illud indumentum quo utitur colo. Opinandi ratio est quoniam si Cassianus ea verba legisset in sermone hoc, quem apud se habuit, ipsa non prætermisisset, credo, sine gravi reprehensione, cum plena sint impietatis longo nefandi sinne; reliqua enim diligenter persequitur, prout errorem in his comprehendi ratus est.

^d Malit Gallandius quod utitur. « Recte, inquit, interpret pro quo utitur, Cicero ad Attic. ep. 31 lib. xii, Ne Silius quidem quidquam utitur. » Edit.

^e Beilovaccensis codex non minus corruptus est quam Vaticanus. Sic enim habet: Domini itaque incarnationem intremiscam suscepim Dei formam una ac pari qua Deum Verbum taxamque Divinitatis, etc. Utriusque codicis vitium emendari debuit, partim ex Cassiano, partim ex Cyrillo.

Cassiani sunt hæc verba in vulgatis codicibus (Lib. vii de Inc. cap. 8): Sed tamen ne Dominum Jesum quasi unum de plebe crederes, dedisti ei utique dignitatis, tribuens ei honorem ut sancto homini, non Divinitatem vero homini ac vero Deo. Quid enim dicit: « Formavit Deus Dominicam incarnationem: Theotoci formam honorans cum Deo, sicut unam formam Deitatis, sicut divinæ voluntatis inseparabilem statuat, sicut imaginem latentis Dei? Superius imaginem Dei Adam esse dixisti, hic Christum imaginem dicit; illum statuat, et hunc statuat. Sed gratiæ videlicet tibi pro honore Dei agendæ sunt, quod Theotoci formam honorantem cum Deo esse concedis: in quo

Intrmiscamus susceptricem Dei formam • una ac • est crimen plebis; sed ut verecunde dicam, propterea quod doctores estimatus et liquidius rubis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint appouendi. Memnitis autem prorsus eorum quæ sepe dixi vobis, cum duas in Christo Domino naturas distinguere: duæ sunt enim, si naturas spectes; si dignitatem, simplex. Naturarum enim auctoritas tria est, propter conjunctionem; naturis quidem semper in suo ordine permanentibus, sed dignitate conjuncta, et jam dixi, in auctoritatem unicam.

SERMO II.

De dogmate seu Θεωσις, id est, de conjunctione inconflua duarum naturarum in Christo, et communiōne nominum, velut in Apollinaristas.

Habitu in ecclesia docet Cyrillus (Epist. ad Acacium Miletinum): inscriptum de dogmate ostendunt tituli excerptorum concilii Ephesini. Dogmatis nomine intelligi Θεωσις, atque adeo cognitionem humanitatis simul et Divinitatis Christi, loquitur exordium. Seriem partium non excogitavit a nobis ad arbitrium, sed veram esse facile noverit, quisque loca vnde singula sumpta sunt inter se contulerit.

Non clamoribus probo erga me studium vestrum; sed laudo circa dogmata desiderium, et quod Deitatis et humanitatis Domini meministis.

Et post pauca: Aspicio populos multam quidem reverentiam et pietatem prudentissimam possidere; ignorantia vero Θεωσις; cecutire. Hoc autem non

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

non tam honor est quam injuria. Neque enim in ho ipso tribus Domino Jesu Christo honorem Divinitatis, sed negus: subiti quippe impietatis arte honorandum cum Deo divis, ne Deum esse fatearis, et hoc ipso quo videtis eum fallaciter conjunxisse, disjungens. Nam cum utique eum, non ut Deum colendum, sed quasi cum Deo honorandum esse blasphemæ, ideo ei tribus divinitate vicinitatis conjunctionem, et Deitatis asferas veritatem. Impiissime et callidissime hostis Dei, peragere ris scelus negantis, sub nomine confitentis. « Honoremus, inquit, sicut divine voluntatis inseparabilem statutam, sicut imaginem latentis Dei. » Profecit videlicet apud nos per beneficia sua honor Creatoris, ac Redemptoris nostri Domini Jesu Christi. Si ideo ab eo de æterno interitu redempti sumus, ut Redemptorem nostrum statuat diceremus, digno videlicet obsequio, digno cultu responderet benignitati ac pietati illius nitimur, si majestatem, quam ille propter nos humiliare non renuit, nos etiam uisferre conemur.

Quamquam hic ipse locus Cassiani correctione eget; sic enim legendus: Formavit Deus Dominicam incarnationem: Θεωσις formam honoremus cum Deo, sicut eandem formam Deitatis, sicut divine majestatis inseparabilem statutam, sicut imaginem latentis Dei, etc.

Legendam ita docet non tantum consequens oratio, ut apparat; sed etiam Cyrillus in epistola ad suos Constantinopoli agentes (1 part. conc. Eph.). Quid causatur, inquit, locutionem inconsoletam flagitari Dei genitricem, id est, Θεωσις virginem sanctam, dicat nobis ipse interrogatus ubi genitricem Christi, id est, Χριστοσις Scriptura loquatur? An ultum episcopale concilium est, quod Θεωσις, id est susceptricem, vel capacem Deitatis formam nominaverit Christum? in illo enim quæstione, quem hac misit, nosque vehementer offendit, ita est, τὴν Θεωσις, etc.

Ex hoc Cyrilli testimonio colligere est, Nestorii sermonem quo de agimus aliqua ex parte apud Mercatorem dellicere, siquidem apud ipsum desiderantur extrema verba atque, ut probabile est, longe plura. — Baluzius Garnerio dissentiens sic totum lo-

cum reposuit: Dominicam itaque incarnationem intrmiscamus. τὴν Θεωσις τὴν θεῶν λόγῳ συνδυασίμῳ νόσῳ, id est susceptricem: quibus ista subjungit ad calcem: « Hunc locum, qui valde corruptus est in aliis editionibus, sic restituimus ex fide codicis Bellovacensis, nostrarumque editionem confirmant verba Cyrilli relata infra p. 107. Corruptam autem fuisse etiam xvo Cassiani hinc colligitur quod ipse quoque eum retulit valde mendosum lib. vii de incarnatione Domini cap. 8: Formavit Deus Dominicam incarnationem. Theotoci formam honoremus cum Deo, sicut unam formam Deitatis, etc. Ubi illud monendum, vocem formavit videri pertinere ad antecedens membrum orationis, tamquam diceret Nestorius: Sed quoniam in assumpto, is qui assumptus est appellatur Deus ex illo qui cum assumptus sive formavit. Dominicam incarnationem, Theotoci formam honoremus. Illud preterea monendum, in codice Regio scriptum esse theotoci pro eo quod editiones Cassiani habent theotoci hincque confirmari eorum sententiam qui hic apud Cassianum legi volunt Θεωσις. Vide verba Mercatoris infra p. 69. » Ita primum Baluzius. Deinde singillatim verba τὴν Θεωσις carpens, sic exigit: « Ex his verbis, que exstant etiam in epistola Cyrilli ad clericos suos Constantinopoli constitutos, que vero isthic omisit Garnerius, quia locus iste valde turbulentus est in codice Bellovacensi, et verbis, inquam, Cyrilli colligit Garnerius sermonem istum Nestorii aliqua ex parte dellicere apud Mercatorem ac plurima in illo deesse: quod verum non est postquam nos hunc locum restituimus. » Vide etiam infra serm. 7 sub fin. Edit.

Propterea volo vos cautius favere, vel plaudere: Divisio non est, neque conjunctionis, neque potentie, neque filiationis, neque trinus, quod est Christus. In his divisio non est; in Deitate vero et humanitate divisio est. Christus, secundus quod est Christus, indivisus est; et Filius, secundum quod est Filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos vel duos filios; neque est apud nos primus Christus, et secundus; neque alter et alter; neque iterum alter Filius, et iterum alter Filius; sed idem ipse est duplex, non dignitate, sed natura.

Sed quemadmodum dicimus, Deum omnium opificem, et Deum Mosem: Deum enim, inquit, posui te Pharaonis (Exod. vii, 1); et Israel Filium Dei: Filius enim, inquit, primogenitus mihi Israel (Exod. iv, 22); et quemadmodum dicimus Christum Saul: Non, inquit, imponam meam manum super ipsam, eo quod

« Hunc locum, qui valde corruptus est in aliis editionibus, sic restituimus ex fide codicis Bellovacensis, nostrarumque editionem confirmant verba Cyrilli relata infra p. 107. Corruptam autem fuisse etiam xvo Cassiani hinc colligitur quod ipse quoque eum retulit valde mendosum lib. vii de incarnatione Domini cap. 8: Formavit Deus Dominicam incarnationem. Theotoci formam honoremus cum Deo, sicut unam formam Deitatis, etc. Ubi illud monendum, vocem formavit videri pertinere ad antecedens membrum orationis, tamquam diceret Nestorius: Sed quoniam in assumpto, is qui assumptus est appellatur Deus ex illo qui cum assumptus sive formavit. Dominicam incarnationem, Theotoci formam honoremus. Illud preterea monendum, in codice Regio scriptum esse theotoci pro eo quod editiones Cassiani habent theotoci hincque confirmari eorum sententiam qui hic apud Cassianum legi volunt Θεωσις. Vide verba Mercatoris infra p. 69. » Ita primum Baluzius. Deinde singillatim verba τὴν Θεωσις carpens, sic exigit: « Ex his verbis, que exstant etiam in epistola Cyrilli ad clericos suos Constantinopoli constitutos, que vero isthic omisit Garnerius, quia locus iste valde turbulentus est in codice Bellovacensi, et verbis, inquam, Cyrilli colligit Garnerius sermonem istum Nestorii aliqua ex parte dellicere apud Mercatorem ac plurima in illo deesse: quod verum non est postquam nos hunc locum restituimus. » Vide etiam infra serm. 7 sub fin. Edit.

Ista quoque aliter posuit Baluzius, scilicet: unam ac pari qua Deum Verbum deitatis, tamquam. Animadvertit tamen legi una in epistola Cyrilli ad clericos suos, quam infra videsis. Edit.

Adversus hanc sententiam vehementer disputat Marius Mercator in appendice ad contradictionem duodecimi anathematismi (Part. 2 et seq.).

christus Domini sit (I Reg. xxiv, 7); similiter et Cyrrus: *Hæc dicit, inquit, Dominus christo meo Cyro (Isai. xlv, 1); et Babylonium sanctum: Ego enim, inquit, præcipio ipsis sanctificatis, et ego duco ipsos (Isai. xlii, 3); ita dicimus Dominum, et Christum, et Deum, et Filium, et sanctum; sed communitio quidem nominum similis est, dignitas vero non eadem est.*

Quoties igitur sancta Scriptura dictura est, vel generationem Christi ex beata Virgine, vel mortem, nusquam Deum dicit, sed aut Christum, aut Jesum, aut Dominum; quoniam hæc tria naturas indicant duas, modo hæc, modo illam, modo utramque. Est autem tale quod dico, quoties nobis generationem ex Virgine Scriptura commemorat, quid dicit? *Misit Deus Filium suum. (Gal. iv, 4); non dicit: Misit Deus Verbum; sed usitur eo nomine, quod naturas indicat duas. Quia enim Filius homo est et Deus, dicit: Misit Deus Filium suum factum ex muliere; ut cum audieris, factum ex muliere, statim reputes nomen positum, quod naturas indicat duas; et generationem ex beata Virgine Filii vocat. Filium enim Dei peperit Virgo Χριστοτόκος: nam quoniam Filius Dei duplex est in naturis, peperit quidem Filium Dei, quia peperit hominem, qui est Filius Dei, propter conjunctionem quæ Filius Dei.*

Quod in nativitate ex Christi genitrice Virgine divina Scriptura ponat Filii nomen, declaravimus. Audi jam et in morte, et vide sicubi tandem Dei nomen est positum, ut passibilem Deum inducamus. *Cum inimici essemus, inquit, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus (Rom. v, 10); non dicit, per mortem Dei Verbi.*

Erat quidem Deus Verbum ante incarnationem, et Filius, et Deus cum Patre; sumpsit vero novissimis temporibus servi formam: sed cum sit et antea Filius, et ita vocetur post assumptionem, non potest vocari divisus Filius, ne duos filios constituamus; sed quia illi conjunctus est, qui erat a principio Filius, non potest secundum dignitatem filiationis divisionem suscipere. Quoad dignitatem filiationis, inquam, non quoad naturas; propterea et Deus Verbum nominatur Christus, quia habet conjunctionem cum Christo perpetuam; neque contingit ut Deus Verbum sine humanitate faciat aliquid; perducta est enim ad summam conjunctionem, non tamen ad deificationem, D

* Id, ut initio diximus, præter Mariam Mercatorem, testes quinque affirmant.

Cyrillus (Lib. Cont. c. 9): *Rursum namque sic scribit, cum adversus Arianos disputationem instituisset: « Divinitate certe, quæ major est, ipsum Dei Verbum recentius esse negantur: at vero hi beata Maria ipsum posterius efficiunt, et matrem temporalem ipsi Deitati opifici temporum præponunt. » Et alibi (Lib. iv c. 1): « Deus Verbum factum est caro, et habitavit in nobis. Secum considerare fecit Pater assumptam humanitatem, etc. Et postea (Cap. 3): Hic autem bonus vir Deum Verbum Deo Patri consubstantiale, perinde ac si ignoraret ipsum factum hominem, non abjiciendo quod Deus est, sed potius assumendo, quod non erat, audent extenuare. Nam cum sancto Spiritui, ut dictum est, patrocinetur, Filium afficit injuria, ubi adversus Arianos sectatores ita*

ut sapientes e recentioribus dogmatistis asserunt.

Ita etiam Christum secundum carnem, propter conjunctionem, quam habet cum Deo Verbo, Deus nominamus, scientes esse hominem, qui apparet. Audi utrumque Paulum prædicantem: *Ex Judæis, inquit, Christum secundum carnem, qui est supra omnes deos (Rom. ix, 5). Prius hominem constat, deinde, conjunctione ad Deum, dicit Deum eum qui apparet, ne quis Christianitatem hominis patet esse cultricem.*

Audi etiam hoc nomen, Dominus, aliquando de humanitate Christi, aliquando de Divinitate ejus, aliquando de utraque positum. *Quotiescumque manducabitis panem, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis (I Cor. xi, 26). Audi ex præcedentibus imperitiam objicientium, quod maximam esse legant hujus mysterii utilitatem, et ejus commemorationem hominibus asserat; atque audi non me hoc dicentem, sed beatum Paulum: Quotiescumque manducabitis panem hunc; non dixit, quotiescumque manducabitis Divinitatem hanc, sed quotiescumque manducabitis panem hunc. Vide de corpore Domnico illi propositum esse: Quotiescumque manducabitis panem hunc, cujus est ipsum corpus antitypum. Videamus ergo cujus mors. Quotiescumque manducabitis panem hunc, et calicem huic bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Audi in sequentibus apertius, donec veniat. Quis autem veniet? Videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli cum gloria multa (Matth. xxiv, 30). Et, quod majus est, ante apostolos propheta manifestus venientem ostendit, et clamat de Judæis dicens: Videbunt in quem comparserunt (Zach. xii, 10). Quid igitur illud compunctum est? Latus. Latus vero non est Dei, sed hominis.*

Inconfusam igitur servemus naturarum conjunctionem; consiteamur in homine Deum; colamus divina quadam conjunctione cum Deo omnipotente adorandum hominem.

Dic de assumente quod Deus sit; adice de assumpto quod servi forma; infer postea conjunctionis dignitatem, quod communis sit duorum auctoritas, quod eadem sit duorum dignitas; manentibusque naturis, confitere unitatem.

• SERMO III.

U Habitus a Nestorio b velut in Arianos et Macedonia-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

dicit: « Majora in ipsum struentes injuriam, et Spiritum

b Duas fecit Nestorius partes sui tractatus: primam contra Macedonianos, alteram in Arianos; sed ea tamen sive calliditate, sive malitia contra singulos disserit, ut exaggeret ille quidem hæreticorum dogmatum impietatem, non eo tamen usque, quin videri possent catholicorum sententiis tolerabiliora. Atque hæc causa cur Mæreator, atque etiam Cyrillus, sermone habitum dicat non simpliciter adversus Arianos.

Utriusque partis fragmenta quæ restant, par est credere præ toto admodum exigua esse. Unica enim Macedonianorum blasphemia, qua Spiritum sanctum asserant Christi servum, refellitur in prima parte; in altera ieviter Arianorum causa attingitur.

nos, reipsa adversus catholicos veræ naturarum A unionis in Christo defensores. . .

* Ampliorem in Christum injuriam excogitantes, Spiritum sanctum a divina dissecant natura, qui ejus humanitatem figuravit in utero Virginis: *Quod enim, inquit Scriptura, in ea natum est, de Spiritu sancto est (Mat. i, 20); qui secundum justitiam, quod figuratum est, reformavit: Manifestum enim, inquit, in carne, justificatum est in spiritu (I Tim. iii, 16); qui eum terribilem et formidabilem demonibus faciebat: Ego enim, inquit, in Spiritu Dei ejicio demonia (Luc. xi, 20); qui ejus carnem templum est fabricatus: Vidi enim spiritum, inquit, descendentem tanquam columbam, et manentem super eum (Joun. i, 32); qui ei in cælum ascensionem donavit: Præcipiens enim, inquit Scriptura, Apostolis quos elegit per Spiritum sanctum, elevatus in cælum est (Act. i, 32). Hic, inquam, Spiritus, qui tam magnam gloriam donavit, esse ab his asseritur Christi servus.*

Quomodo vero sit servus, qui cum Filio cooperatur et Patre? Nam si quis requirat opera Spiritus, ea inveniet nec distantia nec dissimilia operibus Patris et Filii; non quia una Deitas dividatur, sed quia divina Scriptura ea que sunt unius virtutis, singulis substantiis dispersit, ut Trinitatis similitudo demonstretur.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ritum a divina natura separantes, qui humanitatem ejus formavit, etc.)

Cassianus (Lib. vii de Incarn. c. 17): *Ais ergo in alia disputatione, immo in alia blasphemia tua: « Spiritum a divina natura separant, qui humanitatem ejus creavit. » Ait enim, quia quod ex Maria natum est, de Spiritu sancto est, et cætera ad hæc usque verba: Hinc denique, qui tantam gloriam Christo donavit.*

Eusebius in obtestatione (1 part. conc. Ephes. c. 15): *Nestorius ait: « Divinitati, quæ tempora condidit, matrem temporalem assignant. » Rursum Paulus: « Maria Verbum suscepit, neque est antiquior Verbo. » Nestorius ait: « Qui fieri queat, ut Maria ex se genuerit antiquiorem se? » Paulus ait: « Maria edidit hominem nobis similem. » Nestorius dicit: « Qui ex Virgine natus est, homo est. » Paulus ait: « Aique per omnia nobis præstantior est, nam de Spiritu sancto est, divinisque editus promissis, et juxta Scripturam, gratia illi data est. » Nestorius ait: « Vidi Spiritum descendentem quasi columbam, et manentem super illum, necnon ascensionis vim illi impertientem; quandoquidem præcipiens apostolis quos elegerat, per Spiritum sanctum assumptus est. Hic igitur ille est qui hanc tantam gloriam Christo impertitus est. »*

Petrus primicerius notariorum (Act. 1 conc. Ephes.). *Quomodo sit servus, inquit, qui cum Filio cooperatur et Patre? Et si quis requirat opera Spiritus, inveniet ea non distantia operibus Patris et Filii, et cætera, ad hæc usque verba: Quando enim venerit Spiritus veritatis, ipse me clarificabit.*

Auctor conflictus Arnobii cum Serapione. *Item in alia prædicatione, cujus initium est: « Sæpe mecum fluctus vitæ versans, et terrestrium rerum multiplicem mutabilitatem, sparsasque per vitam insidias cogitans, hæsitans exclamavi: Quis poterit liberari? » Et post paululum ait: « Spiritum a divina separant natura, qui humanitatem ejus creavit. Quod enim ex Maria natum est, de Spiritu sancto est, etc. »*

Cum aperte constet, sermonem hunc esse Nestorii, quaesierit forte quispiam, quo tempore habitus sit.

Hoc considera, incipiens ab operibus suo tempore factis: *Deus Verbum factum est caro, et habitavit in nobis (Joan. i, 14). Considerare sibi fecit assumptum hominem Pater: Dixit enim Dominus Dominus meo: Sede ad dexteram meam (Ps. cix, 1). Ejus qui assumptus, gloriam clarificavit Spiritus: Quando enim venerit spiritus veritatis, ipse me clarificabit (Joan. xvi, 13).*

Visne etiam aliam ad hæc adjiciamus Trinitatis efficientiam? *Habitavit Filius in corpore. Commendavit baptizatum Pater. Efformavit eum in Virgine Spiritus. Apostolos Filius elegit: Ego, inquit, elegi vos (Joan. xv, 16). Pater sanctificavit: Pater, inquit, sanctifica eos in veritate tua (Joan. xvii, 17). Spiritus effecit oratores (Act. ii, 4).*

Et isti quidem (Ariani), tametsi majestate paternæ Deitatis Verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur: hi autem cum etiam beatæ Mariæ secundum et posteriorem esse pronuntiant, et temporalem matrem opifici temporum Divinitati consignant: e quin immo nec matrem Christi esse concedunt. Si enim non hominis natura, sed Deus Verbum erat, quem illa pariebat, quæ peperit, nequaquam mater ejus qui natus est invenitur; quomodo enim aliqua fiet ejus mater, qui a natura genitricis est alienus? Quod si vera mater ab iis appellatur; ergo qui editus est, non Divinitatis natura est, sed homo; si-

Ante profecto quam Nestorius primam epistolam daret ad Cælestinum papam: cum ea enim missus est Romanus, et inde ad Cassianum, qui decerpit quæ antea retulimus; immo ante propositam obtestationem ab Eusebio, siquidem ipse ex eo probavit Nestorii cum Samosateno consensionem; multo potiori jure ante scriptos a Cyrillo contradictionum libros, excerptasque Alexandriæ, et Romæ allatas per Possidonium diaconum Nestorii blasphemias; ista enim duo post epistolam præfatam propositamque obtestationem acta sunt.

Cum igitur Nestorius primas Cælestino litteras dederit ann. 429, sub autumnum, cumque obtestatio proposita videatur ante dictam a Proclo panegyricam orationem ann. 429, mense Martio, die 25, necesse est ut hic sermo primum ann. 429 sub Decembris statim secutus sit, atque ita dictus sit circa initium Januarii.

Refellitur quidem impictas Macedonianorum de Spiritu sancto Christi servo, sed per alteram non minorem, qua Christus ipso sancto Spiritu minor dicitur; a quo nempe, et in utero Virginis formatus sit, et justitia ornatus, et demonibus terribilibus effectus, et in templum Divinitatis consecratus, et gloria ascensionis donatus.

Faciliter, ut dixi, sed improbe, Arianorum causam attingit, ut ab iis minus quiddam impium dicat, quam a catholicis defensoribus Incarnationis proferri. Ait enim ab his et illis Verbum deprimi; sed tamen ita, ut ab Arianis subjiciatur soli Divinitati, qua minor asseratur; a catholicis etiam creature, qua recentius dicitur.

Admodum placuit argumentum, illud Nestorianis, ut nemo fere non usurpaverit: reperitur certe apud Eutherium (Serm. 5). *Quidquid, inquit, secundum istos, ne mater quidem fuerit. Virgo. Si enim Verbum seipsum fecit carnem, non ex illa carne assumpta prodit. Quomodo enim mater sit cujus quod natum est, partem nullam in se habeat? quomodo partem dicitur, inconueniens ille quasi per canalum transitus? Non igitur matrem, sed vas faciunt Virginem sanctam.*

quidem proprium omnis est matris consubstantivum **A** ipse (Nestorius) se interponit, moxque illos approbat, sibi parere. quos sua docendo perdiderat: ceterum in eum linguam exacuit qui ipsius dogmata non sustinuerat, et in sancto Patre qui piam fidei definitionem nobis constituerant, atque ait:

Ergo non erit mater, quæ consubstantivum sibi mihi peperit. Ergo, quia mater ab his dicitur, cum qui secundum substantiam similis est genuit. Quis autem secundum substantiam ejus erit similis? Is sine dubio qui Spiritus sancti officio exstitit: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est* (Matt. 1, 20); cum quo indesinenter erat Verbum Deus.

Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit, sed illi qui crescendo per menses paulatim compositus in utero Virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est autem dicere: Cum illo qui natus est, manet; et aliud, illum qui cum nato manet, hunc esse cui ut nasceretur mensium opus fuisset curriulo.

Cum Nestorius in media Ecclesia profanis uteretur vocum novitatibus (quibus et Θεοτόκον, et geminam Christi natiuitatem insectabatur), *vir quidam sane probus, qui adhuc inter laicos erat, sed tamen admirabilem sibi collegerat eruditionem, serrenti et religioso zelo permotus, et contentiori voce inclamans*: Ipsum, inquit, ante secula Verbum etiam secundam subisse generationem, id est, illam secundam carnem, et ex muliere. Tumultuantibus ad ista populis, et majori ac saniori parte maximis illum laudibus attollente, ut piam et sapientem in primis, et rectorum dogmatum haud expertem, aliis nihilominus adversus illum efferatis,

B Attendite, quia prius cum Patres posuissent Christum, quod duarum naturarum conjunctioni demonstrat, non dixerunt, unum Deum Verbum; sed acceperunt nomen quod significaret utrumque, ut subdescendendo, cum audis mortem, nulla novitate urberis, et cum crucifixum et sepultum, tamquam Divinitate ita patiente, e non vulnereris auditu.

Deinde videamus quid illi subjungunt. *Credimus et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum Patri, qui propter nos descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto.* Non dixerunt quia natus est de Spiritu sancto. Vide quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt hominem factum. Deum, inquit, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carnem susci-

Deinde videamus quid illi subjungunt. *Credimus et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum Patri, qui propter nos descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto.* Non dixerunt quia natus est de Spiritu sancto. Vide quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt hominem factum. Deum, inquit, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carnem susci-

Deinde videamus quid illi subjungunt. *Credimus et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum Patri, qui propter nos descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto.* Non dixerunt quia natus est de Spiritu sancto. Vide quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt hominem factum. Deum, inquit, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carnem susci-

Deinde videamus quid illi subjungunt. *Credimus et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum Patri, qui propter nos descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto.* Non dixerunt quia natus est de Spiritu sancto. Vide quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt hominem factum. Deum, inquit, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carnem susci-

CASTIGATIONES ET NOTÆ:

a Vir ille, qui probus dicitur, qui admirabiliter eruditus, qui fidei studio incensus, qui tunc inter laicos adhuc erat, cum Nestorio contradiceret, quique postmodum, quod vox ista, *adhuc*, significat, in altiore gradum evectus est, alius proculdubio non est ab Eusebio postmodum Dorylæi episcopo. Quo enim tempore primus omnium Nestorii hæresim deprehendit, non tantum florebat virtutis laude fama que eruditionis, et studio fidei, sed etiam inter advocatos urbis regie censebatur.

Atque ex his aperte intelligitur quam ob causam Eusebius famosam illam suam obstestationem publice Constantinopoli proposuerit, qua Pauli Samosatani Nestorici consensionem demonstraret. Cum enim palam hæretico restitisset, ab eoque male habitus esset tamquam impie locutus, sentiebat interesse sue fame, immo et catholice fidei, patelacere omnibus, sed præsertim clericis, quam merito id fecisset.

Intelligitur etiam tempus publicatæ obstestationis; secuta est enim sermone Nestorii adversus Arianos, antecessit orationem Procli, atque ita incidit in medium circiter Januarii. Sic enim verum est, quod scripsit Leontius, ab Eusebio primum deprehensam, immo et publice reprehensam Nestorii hæresim: nemo enim prius episcopum regie urbis, et imperatori charum, ausus est palam arguere.

Quærat vero aliquis cur obstestationem que in vulgatis Ephesini concilii codicibus tribuitur clericis Constantinopolitanis, nos Eusebio tam affirmanter, repugnantibus licet omnibus conciliorum editoribus, adjudicemus. Respondeo id a nobis fieri ratione simul et auctoritate veterum. Nam primum qui obstestationem proponit, unus quidam homo est. Quicumque, ait, *scedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem adjuro, obtestorque*, etc. Deinde postulat ille chartam communicari episcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, necnon et laicis quoque Constantinopoli

C habitantibus ad evidentem hæretici Nestorii confusionem. Hæc autem duo, ut convenire possint in clericos Constantinopolitanos, apte omnino congruunt omni alicui homini, qui neque inter episcopos censetur, neque inter presbyteros, aut etiam diaconos, et lectores Constantinopoli habitantes. Accedit aperta Leonii Scelastici testimonium: *Proposita est, inquit, utriusque consutatio, Pauli scilicet et Nestorii, ex testimonio publice proposito, ut aiant, ab Eusebio, qui tunc florebat in judicandi potestate; postea autem præfectus fuit Ecclesia Dorylænsium, qui divino zelo, ut testatur, incensus, primus hæresim Nestorii et Eutychis deprehendit, et convicit, in finitibus periculis pro pietate obiectus. Audi igitur cum quibus et cujusmodi blasphemias ex Paulo Samosatensi collectis Nestorii blasphemias conjunxit, et eam utriusque mentem amenissimam esse demonstravit*, etc. (Lib. in cont. Nestorianos et Eutychianos, tom. IV Antiquarum Lectionum).

D Apud Constantinopolitanos non aliud syppolum erat in usu, quam Nicænum, cum tamén alio uterentur Antiocheni, eoque non parum diverso. Nestorius, ut Constantinopoli disputabat adversus catholicos, attulit Nicænum; Cassianus contra Nestorium Antiochenum adhibuit (Lib. vi toto). Ut autem utriusque differentia innotescat, visum est operæ pretium alterum alteri παραλληλῶς; opponere.

e Hunc locum acriter exagitat Cassianus (Lib. vi c. 9, 10, 11, 12). *Quid dicis (Nestorium alloquitur)? Quid est cur qui ex Χριστοῦ nato est, Filius Dei non putetur? Si dixerimus, inquit: Credo in Deum, Verbum Filium Dei unigenitum, ex Patre natum, quoad Patrem, qui descendit et sepultus est; non statim auditus ipse accipit plagam. Fidem ergo salutis nostræ, sacramentum spei ecclesiasticæ tu auditus tui atque aurium plagam putas. Et quomodo quondam cum ad baptismum curreres, satis hæc sacramenta auribus audiebas? Quomodo cum te magistri Ecclesiarum doce-*

piante divina natura, sed inhabitationem. quam genuit A in homine, demonstrantes.

Et post aliquanta : Hoc retinete, quoniam præmittentes dicere : *Credimus in Deum Verbum Filium ejus unigenitum*, dixerunt : *Credimus in unum Dominum Jesum Christum, consubstantivum Patri, Deum verum de Deo vero, per quem omnia facta, qui propter nos homines et nostram salutem descendit, atque incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, et homo factus est.* Nusquam dixerunt, natus est. Cur, putamus? Ut non duas natiuitates introducerent Divinitatis.

Et post aliquanta : sic enim Scriptura dicit : *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege* (Gal. iv, 4). Hic quidem duas demonstrat naturas. Quod autem tantum circa hominem contingit, narrat. Exige certe a contentioso quis sub lege sit factus. Verbum Deus? nequaquam.

Quid igitur dicebamus? *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam; quod enim natum est* (sive natum, sive factum dixerimus, sensui nihil nocet), *quod enim in ea natum est, ex Spiritu sancto est* (Matt. i, 20). Si dixerimus, quod Deus Verbum natum est in utero (est enim aliud simul esse cum nascente, aliud nasci), *quod enim, inquit, in ea natum est, ex Spiritu sancto est, hoc est, Spiritus sanctus creavit id quod est in ea.* Videntur igitur Patres, utpote scientes sanctarum Scripturarum, quod si eum qui incarnatus est natum dixerimus, inveniatur Deus Verbum Filius Spiritus sancti, aut duos Patres habens. Si vero factum dixerimus, inveniatur Deus Verbum creatura Spiritus sancti. Fugientes igitur generationis dictionem, dixerunt ita : *Qui descendit propter nostram salutem et incarnatus est.* Quid est, incarnatus? non conversus a Divinitate in carnem.

In eo quod dixerunt, incarnatus ex Spiritu sancto, sociati sunt evangelistam : nam cum evangelista venisset ad *ἐναρθρώπησεν*, fugit generationem de Verbo dicere, et dixit incarnationem. Audi : *Et Verbum caro factum est* (Joan. i, 14); non dixit : *Verbum per carnem factum.* Ubi enim aut apostoli aut evangelistæ Filii faciunt mentionem, dicunt *natum ex muliere.* Adverte, quæso, ubi dicunt nomen Filii, id quod natum est, ex muliere natum dicunt. Ubi vero Verbi faciunt mentionem, nemo aude, dicere generationem per humanitatem. Audi beatum Joannem evangelistam, cum venisset ad Verbum et *ἐναρθρώπησεν* ejus. Audi quid dicat : *Verbum caro factum est; hoc est, assumpsit carnem; et habitavit in nobis; hoc est, nostram induit naturam. Et vidimus gloriam ipsius Filii; non dixit. Vidimus generationem Verbi.*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

rent, aures tuæ non vulneratæ sunt? Sine ulla tunc certe plaga, duplici oris atque aurium fugebaris officio, cum et audita ab illis diceres, et ipse te dicentem dicitur audire. Ubi erant tunc hæc aurium tuarum vulnera? ubi hæc auditus tui plaga?.... Plaga ergo auditus tui, et vulnus aurium tuarum est Deus natus, et Deus passus. Et ubi illud dicitur est. Pante Apostole : Nos autem predicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam : ipsis

Et post aliquanta : Quoniam vero si dixissent : *Credimus in unum Deum Verbum*, futura erat ut mors divina natura tribuere; idem nomen accipiant commune, nempe *Jesu Christus*, ut et magis illum significarent, et illum non mortuum. Itaque perinde ac si quis dicat, ille homo est mortuus, quamvis anima sit immortalis; tamen quia nomen dixit quod significat duas naturas, et corpus quod moritur, et animam immortalem, ideo nihil est periculi in ea voce; utrumque enim vocatur homo, et corpus, et anima. Ita igitur etiam magnus ille chorus de Christo dixit.

Symbolum Nicænum, quod et Constantinopolitanum.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium creatorem.

Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, natum ex Patre, hoc est, ex Patris substantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt, et quæ in caelo, et quæ in terra.

Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, et homo factus est, et passus est, et tertia die resurrexit; ascendit ad caelos, venturus judicare vivos et mortuos.

Et in Spiritum sanctum.

Qui autem dicunt : Erat aliquando cum non esset, et priusquam nasceretur, non erat : vel quod ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia sit : aut qui Filium Dei mutationi, aut alterationi obnoxium asserunt; hos catholica et apostolica anathematizat Ecclesia.

Symbolum Antiochenum.

Credo in unum et solum verum Deum, Patrem omnipotentem, creatorom omnium visibilium et invisibilium creaturarum.

Et in Dominum nostrum Jesum Christum, Filium ejus unigenitum, et primogenitum totius creaturæ, ex eo natum ante omnia sæcula, et non factum, Deum verum ex Deo vero, *ἁποθῆσεν* Patri, per quem et sæcula conpagnata sunt, et omnia facta.

Qui propter nos venit, et natus est ex Maria virgine, et crucifixus sub Pontio Pilato, et sepultus, et tertia die resurrexit secundum Scripturas, et in caelos ascendit, et iterum veniet judicare vivos et mortuos.

autem Judæis vocatis et Græcis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam (I Cor. i)?.... *Vulnerabantur ergo illorum aures ad prædicationem ac passionem Dei, sicut nunc vulnerantur tuæ. Plagam esse hoc auditus sui putabant, sicut tui putas. Et hinc erat quod ad nomen Dei ac Domini Jesu Christi, prædicante Christum Deum Apostolo, clauderent illi capitis sui aures, sicut tu claudis animi.*

EPISTOLA • MARIJ MERCATORIS De discrimine inter hæreticū Nestorū, et dogmatū Pauli Samosatēni, Ebionis, Photini atque Marcelli.

Marius Mercator, b servus Christi, lectori c conservo salutem.

1. d Samosatēni Pauli atque Nestorū est ista non minus impia quam vana doctrina.

Nestorius circa [Baluz. quidem] Verbum Dei, non quidem et Paulus sentit, qui non substantivum, sed prelativum potentia Dei efficax Verbum esse definit: e non constetur tamen idem Nestorius de Verbo substantivo, ipsam Filium Dei naturaliter esse; sed dicit, f argute quidem, quia non expresse, ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit e consubstantialis, quem Græci ὁμοούσιον dicunt; Filium vero illum esse et dici debere asserit, qui ex Maria sit natus.

2. Atque ita dividit æternum a temporali; illi quidem Deo et Dei Verbo quæ majestatis sunt, huic vero alteri quæ humanæ infirmitatis sunt, deputans: propter individuum autem atque inseparabilem connexionem dignum fuisse habitum nuncupatione Filii Dei, quippe [Baluz. em. quippe] qui hoc ipsum h pro meritis, et ex adoptione habeat, non ex natura.

3. Verum cum ei a catholicis objicitur, cur per hunc sensum duos [Baluz. add. Jesus] Christos et duos Filios sentiat, pro se ipse ita respondet: Ego,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

a Qua occasione scripta sit, quoque tempore, dictum est in præfatione historica; nempe anno secundo Nestorū, mense Januario, sub initium, post tres priores sermones de sua impetate a Nestorio in Ecclesia habitos, ut, silentibus præ metu clericis, argueretur nefanda hæresis ab isto etiam laico: quare ut gemina est cum obstestatione Eusebii, ita visæ sunt ambæ, cum altera alteri lucem afferat, non dissociandæ, sed obstestatio notis, quarum instar verito sit, subjicienda. Non tamen ex recentiore versione sive Peltana, sive Romana, verum ex antiqua potius, quæ, ut Latinitate cedit alteri, fidelitate certe præstat, immo videtur esse ipsiusmet Mercatoris, cum non abhorreat a ratione interpretandi, quam se consilio sequi Marius professus est, in præfatione ad sermones Nestorū contra Pelagianos, et plena sit vocibus quas Marius pene affectat; et verba Nestorū complectatur, quæ aliis in operibus Mercator perinde interpretatur.

b Eo se nomine inscribit, quo solebant laici, ut inde constet eum tunc temporis non fuisse constitutum in ullo cleri gradu; illa enim ætate nemo clericus sui gradus nomen non gaudebat præferre.

c Ut erat epistola spargenda in vulgus, et per manus tradenda obvio quæque, ita nulli singulari personæ inscripta est; sed generaliter conservo ejus, qui se diceret servum Christi, cujus gloria periclitabatur ab hæretico. Opinor autem Græco primum scriptam, tum Latine, aut utraque lingua simul a Mercatore, ut nullius gentis homines præteriret. Simile quiddam Marius in Commonitorio præstitit.

d Super hac collatione Nestorū cum Samosateno, operæ pretium est consulere, præter obstestationem Eusebii, Nestorium ipsum et Mercatorem: et illum quidem postremis duobus sermonibus, in quibus conatur amoliri a se crimen consensionis cum Samosateno et Photino; hinc vero contradictione ad anathematismum 12 Nestorū, sub finem. De ipsa dicemus prolixè in singulari dissertatione de hæresi Nestoriana.

e Baluz.: Constitetur tamen idem Nestorius in Verbo substantivo ipsam Filium rursus, licet argute, quia non

A inquit, unum Christum definiō, qui a chrismate unctus sit dicendus; unum hunc ipsam esse Filium Dei, quia [Baluz. qui], ut superius dictum est, indivisibili societate Deo Verbo conjunctus est; nonnumquam [Baluz. add. sane] propter hanc ipsam inseparabilem conjunctionem, vel connexionem, etiam Verbum illud iisdem cognominibus communisnari, quæ ab ejus natura sunt penitus aliena; ex merito tandem fama Joannis Christum, singularis natiuitatis, et incomparabilis esse, dignum fuisse habitum, tamquam repletum, tota plenitudine divinitatis, atque ab hoc Deo et Dei Verbo inhabitari.

f In eo igitur Paulo Samosateno conjungitur, in quo habitorem et habitaculum pro meritis separat, dividens quod unicuique eorum sit proprium, ex diversitate nature; quod quidem illis ambobus cum Ebione, et Photino, et Galata Marcello commune est.

g In eo vero, quod [Baluz. In id quod verò] substantiale Verbum Dei constituit, et esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, et fidei recte conjungitur.

h Sed quod iterum idem Verbum Deum naturaliter Dei Patris non esse Filium dicit, sed Verbum tantum, ut superius exposuimus, et in Christo Domino [Baluz. nihilominus] dividit merita uniuscujusque substantiæ, impietatis magnum crimen incurrit, et hinc tamquam alienus et extorris ab ecclesiastica fide jure i damnatus est.

expresse ab æternitate Filium dicit Verbum esse. Ebr.

i Admonitio hæc observanda est, ne videatur Mercator imponere Nestorio in speciem affirmanti Verbum ante incarnationem et Filium et Deum fuisse (Serm. 5); verum cum ubique passim dicat Filii nomine significari duas naturas (Serm. 2), recte infert ab eo Mercator asseri Verbum ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum: quamquam totus hic locus adeo implicatus est, ne dicam corruptus, ut vix sensus attingi queat. In novis forte rebus, neque Nestorius, ut fit, apernit satis mentem; neque Mercator satis ex verbis ambiguis intellexit sententiam hominis eam tegere querentis.

k Carnierius in marg. consubstantivus. Ebr.

l Ne merita cogites proprie dicta, sive operum; sed ætatis, id est, dignationem, eamque Dei adoptantis; neque enim opinatus est unquam Nestorius, recte facili filium Virginis conjunctionem cum Verbo obtinuisse, cum infinitis in locis doceat in ipso Virginis utero naturas fuisse conjunctas. Popularem super ea re opinionem convellemus in dissert. 1.

m Ab Ensebio utique in obstestatione, et a fidelibus reliquis ab episcopo discedentibus (Vid. serm. 5).

n Obstestatio, publice proposita Constantinopoli adversus impios Nestorū sermones.

o Conjuro accipientem hanc chartam, per sanctam Trinitatem, ut eam palam faciat episcopis, presbyteris, diaconibus, lectoribus, laicis habitantibus Constantinopolim. Insuper etiam exemplar eis præbeat ad increpationem Nestorū, quia similia sapit anathematizato Paulo Samosateno ante annos centum sexaginta ab orthodoxis episcopis. Sunt autem quæ ab utroque dicta sunt hæc: — Paulus dixit: Maria Verbum non genuit. Nestorius consone dixit: Non genuit, optime, Maria Divinitatem (Serm. 1). — Paulus dixit: Neque enim fuit ante secula. Nestorius dixit: Et Matrem temporalem opifici temporum assignant Divinitati (Serm. 3). — Paulus dixit: Maria Verbum suscepit, et non est senior Verbo. Nestorius dixit: Quomodo

HOMILIA b PROCLI, episcopi Cyzici, c habita se- A
dente Nestorio in magna ecclesia Constantinopolis,

d in incarnationem Domini nostri Jesu Christi, quod
Deipara sit beata virgo Maria, et ex eu natus, neque

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ergo se antiquiorum peperit (Serm. 1). — Paulus dixit: Maria peperit hominem nobis æqualem. Nestorius dixit: Homo est, qui natus ex Virgine (Ibid.). — Paulus dixit: Melior est vero per omnia, quoniam ex Spiritu sancto, et ex Scripturis, et ex promissionibus, in eo gratia. Nestorius dixit: Vidi enim, inquit, Spiritum descendentem quasi columbam, et manentem super eum illam, qui ascensionem ei donavit. Mandans, inquit; apostolis, quos elegit per Spiritum sanctum, assumptus est. (Act. 1, 2); qui videlicet tantam Christo donavit gloriam (Serm. 3).

— Paulus dixit: Ut neque qui ex David ortus est, alienus sit a sapientia; neque sapientia in alio sic inhabitet. Etenim in prophetis erat, magna autem in Mose, et in multis dominis [xpoiois, præcipuis viris]; potius autem in Christo, tamquam in templo; et allibi dixit, aliud esse Jesum Christum, et aliud Verbum. Nestorius dixit: Numquid possibile est eum, qui ante omnia sæcula natus est, aliud semel [ἄλλο ἄρα] nasci et hoc Divinitate?

Ecce probatus est aperte transgressor dicens: Non est natus de Maria, qui natus est de Patre. Ecce consentit hæretico Paulo dicenti, aliud esse Verbum, et aliud Jesum Christum, et non esse unum, sicut recta prædicat fides. — Propterea designavi tibi, o zelota sancte Iudei, partem anathematis [In vulgatis codicibus, μέρος τοῦ ἀνάθεματος] Ecclesie Antiochenæ (ex qua etiam Christianorum vocabulum in primis habuimus), quia non novit alium et alium Filium Dei; sed unum, qui ante omnia sæcula natus est, Deum ex Deo Patre, consubstantiali Patri, et eundem sub Augusto Cæsare ex Maria natum. Habet enim expresse: Deum verum ex Deo vero, consubstantiali Patri, per quem et sæcula creata sunt, et omnia perfecta: qui propter nos venit, et natus est ex Maria sancta virgine; et crucifixus sub Pontio Pilato. Et reliqua symboli. — Concordat autem his et beatus Eustathius, qui fuit episcopus Antiochiæ, unus existens ex trecentis decem et octo episcopis in sancto magno concilio, dicens ita: Non solum homo, sed etiam Deus est, sicut et Jeremia propheta dicit (Baruch III, 36): Hic Deus noster, non reputabitur alter præter eam. Adinvenit omnem viam disciplinæ; et dedit eam Jacobo puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terra apparuit, et cum hominibus conversatus est. Quando igitur conversatus est cum hominibus, nisi quando natus est cum eis ex Virgine, et cum his infans, et concrevit, et comedit, et combibit? Et alia. — Si quis igitur presumpserit dicere, aliud esse Filium ante sæcula unigenitum, qui de Patre natus est, et alium ex Maria virginem natum, non eundem unum Dominum Jesum Christum, anathema sit.

^a Quoniam Proclus oratione panegyrica in Virginem Θεοτόκον refellit primum Nestorii sermonem de virginæ partu; et vicissim Nestorius quarto suo sermone orationem Procli redarguit, conferranda fuit hæc oratio hunc in locum, non tantum ut demonstraretur causa cur postmodum Nestorius nil fere dixerit quod ad negotium incarnationis spectaret, quin fureret in Proclum; sed etiam, vel maxime, quia videtur interpretem habere Mercatorem, ut mox dicitur.

^b Fuit ille quidem suo tempore Constantinopolitanus episcopus, post Maximianum scilicet Nestorio deposito succedens; dicitur tamen in presenti Cyzicentis, quia cum haberet orationem, ita vulgo nominabatur. Fuerat enim ad sedem Cyzicentis Ecclesie euectus a Sisinnio Nestorii præcessore, sed rejectus a Cyzicentis clericis, ipsius licet virtutem suspicientibus, siquidem volebant retinere auctoritatem eligendi sui episcopi, quam urbis regie antistes contra canones et consuetudinem assumere tentabat: quare, rejecto Proclo quem Sisinnius ordinasset, Dahnatium sibi præferunt; Proclus vero Constantinopoli remansit, episcopi quidem titulus, sed presbyteri, uterat antea, officio.

^c Diu porro vixit in Ecclesia Constantinopolitana, antequam ejus sedem obtineret: adhæsit enim adhuc adolescens Chrysostomo tamquam amanuensis ei-

que, cum factus esset lector, in conscribendis libris obsequium præstitit. Ab Attico deinde, qui successit Chrysostomo post Arsacium, diaconus presbyterque ordinatus est, cœpitque tunc docere populam, magna quidem eloquentia, sed majore pietatis fama. Fecit illa vero ut quoties vacavit sedes, vocatus sit in cōtentionem de episcopatu cum præstantissimis alib; hujusce Ecclesie presbyteris: nam post Attici mortem, cum Sisinnio et Philippo; post obitum Sisinnii, iterum cum Philippo, pertinaciter dissidentibus clericis; post depositionem Nestorii, rursus cum Philippo et Maximiano virtus ipsius contendit: sed toties repulsam tulit, nec invita, propter insignem viri modestiam et morum sanctitatem. Repulsæ causa fertur partim Chrysostomi inimicorum molitio ex aula; partim nimium populi studium, indeque suborta imperatori, sive suspicio, sive invidentia; partim competitorum gratia apud clericos urbis clericorumque metus, ne Proclus, Chrysostomi exemplo, disciplinam religiosius teneret. Post tot repulsas tandem Maximiani fato sancti sedem obtinuit (Ann. 434), sublatis pristinis obicibus: nam et aula redierat velut in gratiam cum Chrysostomo; et probata longo usu Procli virtus imperatoris suspicionem in cultum converterat; et Philippus opinionem de se conceptam corruerat importuna proborum obreclatione; et canoa Nicænus, quo prohibetur episcoporum translatio, ex litteris Cælestini pape ita commodam explicationem receperat, ut jam non Proclus, si constitueretur in sede Constantinopolitana, videri posset, quod aut aliquando Hieronymus, virginis paupercule societate contempta, ditioris adulteræ amplexus querere. Quil autem in episcopatu gesserit totos duodecim annos, quibus præfuit, id est, ad annum usque 446, quo vita decessit, narrat Socrates, quem tu consule.

^c Si tam exacte tempus, quam reliqua adjuncta ediceret titulus, non parva lucis afferret historia: nonnulla tamen auctorium dicta, nonnullæque orationis voces silentium tituli sarcire possunt. Habitatum diximus (In præf. hist.) ann. 429, qui secundus Nestorii, die 25 Martii, cum celebraretur εὐαγγελισμός; nam, si credimus Theophani, habita est ἐν τῇ αἰῷ κυριακῇ. Ea vero est potestas vocis κυριακῇ, ut quando absolute ponitur, solemniorum aliquem diem festum significet, subintelligitur enim ἑορτῇ: quando vero diem unum hebdomadæ, semper habeat, aut ferme, adjectam hanc vocem ἡμέρα. Cum ergo nulla diceretur olim ἑορτῇ κυριακῇ præterquam quæ Christi vel beate Virginis foret; nec ista de qua sermo est Christi fuerit, sed Virginis; ait enim Proclus: Virginis hodie solemnitas linguam nostram in præconium vocat, etc.; cumque a Decembri mense, quo dictus est sermo primus a Nestorio, usque ad festum Paschatis, quo temporis spatio factam oportet orationem, nulla existerit ejusmodi ἑορτῇ præter εὐαγγελισμόν, in quo omnes conveniunt; tunc temporis habitus est procul dubio panegyricus sermo de quo agimus: nam quod causari posset aliquis propter nonnulla concilii Toletani x verba, istasque tituli voces: In Incarnationem Domini nostri Jesu Christi (1 part. Oper. M. Mercat.), dixisse Proclum in ecclesia pro virgine Deipara, die 18 Decembris, qui festus εὐαγγελισμός, non magni apud me est momenti. Nam etsi fateor unam eandemque solemnitatem modo εὐαγγελισμόν dictam fuisse, qua Virginem spectabat; modo ἐνοσθηρόπρωτον, qua Christum; scio tamen opinionem de εὐαγγελισμῷ a Græcis olim mense Decembri celebrato, neque certam esse, quod eo loci consecimus; neque, ut esset, valere satis ad difficultatem tollendam, siquidem historie ratio vetat ne panegyricus sermo Procli in aliud tempus differatur.

^d Nestorius in suo impietatis sermone nefarie multa protulerat, sed hæc præsertim quinque: bea-

Deus tantum, neque purus homo, sed Emmanuel, inconfuse et incommutabiliter Deus et homo.

^a Interprete, ut videtur, Mario Mercatore.

1. Virginalis hodie solemnitas linguam nostram, fratres, in præconium vocat, et præsens festivitas his, qui coævenerunt, quasi provisor utilitatis efficitur, et valde competenter. Castitatis enim habet materiam, et feminei gloriam sexus, propter eam quæ in tempore mater est, et semper virgo.

2. Ecce enim et terra et mare munera Virgini offerunt: illud quidem fluctibus dorsum suum tranquille subternens; hæc autem gradientium sine impedimento dirigens vestigia. Gaudeat natura, mulieres honorentur, choros ducat humanitas, glorificentur virgines: *Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit gratia (Rom. vi, 20)*. Convocavit nos beata Maria, immaculatum virginitatis vas, rationalis secundi Adam paradisi, opificium unitiois naturarum, solemnitas salubris commutationis, rubus quem divini partus ignis non combussit, vere levis nubes, quæ eum, qui supra cherubim est, cum corpore portavit. O cælestis iambis purissimum vellus, ex quo pastor ove indutus est!

3. Maria mater et ancilla, Virgo et cælum, solus Dei ad homines pons, terribilis dispensationis tela, in qua ineffabilis incarnationis texta est tunica, cujus operis supertextor Spiritus sanctus est; textrix, ex altissimis obumbrans virtus; vestis autem, antiquum Adam indumentum; hæcci, ex Virgine immaculata caro; radius, immensurabilis induentis gratia; artifex, quod per obedientiam insiluit Verbum. Quis vidit, quis audivit, quia vulvam Deus incircumscripserat, et quem cælum non caperet, venter Virginis cepit.

4. Natus est ex muliere Deus, sed non nudus; et natus est homo, sed non purus; et qui natus est veteris peccati portam, portam salutis ostendit: ubi

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

tam Virginem non esse *ἑτερόζωον*, id est, Deam non peperisse; purum fuisse hominem, quem Virgo peperit, nec a creatura gigni posse creatorem; Spiritum sanctum creasse templum, quod Verbum inhabitaret; Deum non posse vere dici passum aut mortuum; *ἑτερόζωον* defensores mysterium divine incarnationis ridendum gentilibus traducere, Arianisque arma supeditare adversus catholicos.

Hæc omnia perstringit Proclus, triaque in contrarium dogmata demonstrat: nempe qui genitus est a Virgine purum non esse hominem, sed vere Deum; Deum vere passum se mortuum; beatam Virginem proprio *ἑτερόζωον* appellandam. Quartum quiddam obiter attingit, quod tamen Nestorius bilem vehementer accendit, ut id postmodum qua datur occasione acriter oppugnaret, pontificem nostrum vere esse Deum.

^a Cur ita videatur, contra opinionem nonnullorum versionem orationis tribuentium Dionysio Exiguo, facti primo quod cum nemo veteris hujus versionis auctorem crediderit Dionysium Exiguum, ante Vincentium Richardum, qui nuper edidit in lucem omnia Procli Opera, et eruditum Labbeum, qui Richardo consensit; uterque tamen non vehementer id affirmat, sed ille fortasse ita rem se habere dicit; iste Vincentium dicam prætere notuerit, de Dionysio constanti scribere in hæc verba (*In lib. de Script. Eccl. verbo Dionysio*): *Ab eodem auctore ex Græco reddita*

A enim serpens per inobedientiam venenum effudit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivificè plasnavit. Unde primus peccati discipulus Cain emerit, inde generis nostri liberator Christus sine semine pullulavit.

5. Non erubuit amator hominum muliebres partus, vitæ enim erat negotiatio quæ agabatur. Non coinquinatus est habitans viscera, quæ ipse sine contumelia condiderat. Si non virgo mansit mater, purus est homo qui natus est, et non exstitit mirabilis partus; si autem et post partum virgo permansit, ille ineffabiliter ex ea natus est, qui sine prohibitione januis clausis ingressus est, cujus conjunctionem naturarum agnoscens Thomas, exclamavit dicens: *Domine meus et Deus meus (Joan. xx, 28)*.

B 6. Non erubescas, o homo, partum, ipse enim nobis factus est occasio salutis. Si non ex muliere nasceretur, nequaquam moreretur; si non moreretur, nequaquam per mortem destrueret eum qui habet mortis imperium (*Hebr. ii, 14*), id est, diabolus. Non est injuriæ architecto manere in his quæ ipse ædificavit; non coinquinat figulum lutum renovantem, quod plasnaverat: sic non coinquinat incontaminabilem ex Virginis ventre procedere; quam enim dum plasmarit, non coinquinatus est, per eam transiens non pollutus est.

7. O utere, in quo communis libertatis cautio composita est! O venter, in quo contra mortem fabricata est! O carca, in qua naturæ agricola Christus, sicut spica, sine semine pullulavit! O templum, in quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans; sed eum, qui secundum ordinem est Melchisedech, propter miserationem indutus est!

8. *Verbum caro factum est (Joan. 1, 14)*, etsi Judæi non credant partum. Deus hominis formam indutus est, etsi pagani detrahunt miraculo: propter hoc enim *et Judæis scandalum, et gentibus stultitia (I Cor.*

dicatur oratio Procli de laudibus Virginis. Facit deinde quod Richardi ratio ex stylo petita, illud ipsum evitat propter quod stabilendum afferitur: neque enim idem est, quod aiebat, veteris interpretis ac Dionysii stylus, licet utriusque dictio sive humilis, sive neglecta sit; potest enim videri id affectasse interpretem, ut tanto sincerius auctoris sensum exprimeret, quanto minus a phrasi Græca recederet, quod Mercator in re simili de se proficitur (*In præf. ad varios Nestor. serm.*). Facit denique, quod cum in antiquis codicibus manuscriptis, et in Vaticano maxime (*Vatic. cod. manuscripto 2836*), unde exscripsit Richardus, ignotus dicitur, relinquatur locus conjecturæ. Quoniam igitur isthæc versio non abhorret a ratione interpretandi quam Mercator secutus est in verbis de verbo, ut ait, ad verbum Nestorii et Cyrilli scriptis Græcis, non improbabilius credi potest hujus versionis auctor. Fides augeri potest, vel ex eo quod si minus Mercator Procli orationem Latinè tradidisset, peccasset procul dubio in consilium quo voluit blasphemias Nestorii a fidelibus lingue sue fratribus cognosci et vitari. Intelligi enim vix, ac ne vix quidem potuerint quæ quarto quinquove sermone continentur, immo et sequentibus; quoque in ipsis Cyrilli epistolis, et aliis in libris, nisi perspectæ Procli, in quem unquam maxime Nestorius spectabat, oratione: his enim omnibus vel una, vel maxime, argumentum præbuit.

1, 23) est mysterium, quia ultra rationem est mirabile. Si non Verbum habitasset in terra, nequam caro sederet super thronum. Si Deo injuria fuisset in vulvam ingredi, et angelis injuria esset hominibus ministrare.

9. Qui est secundum naturam, utpote Deus, ineffax, propter misericordiam factus est *adversarius*. Non ex propectu factus est Deus Christus, absit, sed propter miserationem, quemadmodum credimus, factus est homo. Non hominem deificatum predicamus, sed Deum incarnatum consistemus. Propriam ancillam conscripsit matrem. Qui secundum essentiam sine matre est, est secundum dispensationem sine patre: nam quomodo ipse, secundum Paulum, *sine patre et sine matre est* (Hebr. vii, 3)? Si purus homo est, non est sine matre; si nudus Deus est, non est sine patre: nunc autem idem ipse est, sine matre quidem ut plasmator; sine patre autem, ut plasmatus.

10. Erubescere vel appellationem archangeli, o homo; qui Mariam evangelizavit, Gabriel dicitur. Quid autem interpretatur Gabriel? Deus et homo. Præcessit appellatio, ut crederetur dispensatio.

11. Disce causam presentie, et glorifica incarnati virtutem. Multum debebat genus humanum, et deficiebat ad debitum. Per Adam omne peccatum conscripsimus, et servos nos retinebat diabolus: instrumenta nostra proferebat, pro chartis utens multa patiente corpore: stabat malus passionum falsarius concutiens contra nos debitum, et postulans iudicium. Erat igitur necessarium alterum e duobus, aut importari ex iudicio mortem, quia omnes peccaverunt; aut talem dari in compensationem, qui totius repetitionis justificatio existeret. Et homo quidem salvare non poterat, subiacebat enim debito: angelus redimere non valebat, deficiebat enim in pretio liberationis; eum qui sine peccato erat pro peccatoribus mori oportebat: ipsa enim hæc et sola relicta est mali solutio.

12. Quid ergo? Ipse qui ex nihilo universam naturam ut esset adduxerat, qui in nullo bonitatis dono deficiebat, adinvenit, et adjudicatis morti vitam certissimam, et morti solutionem decentissimam: fit enim homo, sicut novit ipse (sermo enim interpretari miraculum non potest), et eo moritur, quod homo factus est: et eo liberat, quod prius exsisterat, secundum Paulum dicentem: *In quo habemus redemptionem, per sanguinem eius remissionem peccatorum* (Eph. 1, 7).

13. O stupenda res! aliis negotiatus est immortalitatem, ipse enim erat immortalis; talis enim alter secundum dispensationem, nec erat, nec factus est, nec est, nec erit, solus est qui ex Virgine natus est Deus et homo, non solum, quæ contraponi ad appretiationem possit, habens dignitatem ad multitudinem reorum, sed omnibus sententiis subcremientem. In hoc quidem quod Filius erat, id quod incommutabilis est ad Patrem conservans; in hoc autem quod conditor, id quod virtutis est indeficienter habens: in hoc quod amans misereri, ea quæ compassionis sunt sine ulla publicans

collationem; in id demique quod sacerdos est, id quod ad representationem eral idoneum officium: quorum nihil simile inveniet quis, aut videtur aliquando in aliquo.

14. Attende enim ejus in homines amorem. Voluntarie adjudicatus morti, eam, quæ contra crucifigentes erat, dissolvit mortem, et convertit periculum se iniquitatem in iniquarum salutem.

15. Hominis igitur puri salutare non erat, etenim ipse etiam indigebat salvatore, secundum Paulum dicentem: *Omnes enim peccaverunt, et agent gloria Dei* (Rom. iii, 23). Quia vero peccatum diabolo reum tradebat hominem, diabolus traditum in mortem agebat: in magno periculo ea quæ circa nos sunt, erant impossibilisque erat solutio mortis.

16. Qui missi sunt medici, accusabant; quid igitur? Cum viderent propheta ultra humanam artem vulnus esse, ad coelestem medicum clamabant: et hic quidem dicebat: *Domine, inclina celos tuos, et descende* (Ps. cxliii, 5). Alius: *Sana me, Domine, et sanabor* (Jer. xvii, 14). Alius clamabat: *Eccite potentiam tuam, et veni, ut liberet nos* (Ps. lxxix, 3). Alius dicebat: *Heu me! anima mea, quia perivi misericors a terra*. Alius dicebat: *Si vere Deus habitavit cum hominibus*. Alter: *Cito apprehendat nos misericordia tua, Domine*. Item alter: *Deus, in adiutorium meum intende, Domine, ad adjuvandum me festina* (Ps. lxxix, 3). Alter: *Qui venturus est veniet, et non tardabit* (Habac. ii, 3). Alius: *Erravi sicut ovis quæ perierit; require servum tuum* (Ps. cxviii, 176).

17. Non despexit igitur humanæ naturæ oppressionem, qui natura exstat rex et Deus; sed venit qui semper aderat, et exsolvit redemptionem propriam sanguinem, et dedit pro genere humano compensationem morti, quod ex Virgine indutus est corpus, et redemit mundum ex maledicto legis; unde clamat Paulus: *Christus nos redemit de maledicto legis* (Gal. iii, 13).

18. Qui igitur redemit nos, non purus homo, o Judæe: hominum enim natura peccato serviebat; sed nec Deus nudus, corpus enim habebat, o Manichæe, nisi enim me indutus esset, me non salvasset; sed qui in utero Virginis sententiam tulerat, indutus est reum, et ibi terribilis facta est commutatio: dans enim Spiritum accepit carnem, idem ipse cum Virgine et ex Virgine; et Spiritus quidem obumbravit eam, ipse vero ex ea caro factus est.

19. Si alter Christus et alter Deus Verbum, non jam trinitas, sed quaternitas erit. Non disruptas dispensationis tunicam, quæ desuper contexta est, non is discipulus Arij; imple ille essentiam dividit, et unitatem ne partiaris, ut non dividaris a Deo.

20. Dic age, quis apparuit in tenebris et in umbra mortis sedentibus (Luc. i, 79)? Homo? Et quomodo, si in tenebris degebat, secundum Paulum dicentem: *Qui eripuit nos ex potestate tenebrarum* (Col. i, 13); et iterum: *Eratis enim aliquando tenebræ* (Eph. v, 8). Quis ergo illuxit? David te deceat dicat: *Deus Dominus, et illuxit nobis* (Ps. cxvii, 37); converterunt naturæ, et inconfusa permansit unitas.

21. Venit salvare, sed oportebat et pati: quomodo A
ergo poterant utraque fieri? Homo purus salvare non
valebat, Deus nudus pati non poterat, ipse existens
Deus natura, factus est homo, et eo quod quidem erat
salvavit; eo autem quod factus est, pertulit.

22. Propterea quando vidit Ecclesia coronasse eum
spinis Synagogam, deplorans presumptionem dicebat: *Filie
Jerusalem, exite et videte coronam, qua coronavi
eum mater sua* (Cant. in, 11); ipse enim ex spinis
coronam portavit, ut spinarum sententiam dissolve-
ret; ipse in sinu Patris et in ventre Virginis, inter
ulnas matris et super pennas ventorum: sursum ab
angelis adorabatur, et deorsum cum telonibus recum-
bebat: Seraphim non prospiciebant præ reverentia,
et Pilatus interrogabat: ævus percutiebat, et crea-
tura tenebatur: in cruce figebatur, et thronus gloriæ
nudus non erat: in sepulchro iacebat, et cælum ex-
tendebat, sicut pellem: inter mortuos reputabatur,
et infernum spoliabat: deorsum quasi seductor cal-
umniabatur, et sursum a sanctis glorificabatur. O
stupendum mysterium!

23. Video miracula, et prædico deitatem: aspicio
passiones, et non abnego humanitatem; sed Emma-
nuel nature quidem portas aperuit, ut homo; virginal
autem claustrum non dirupit, ut Deus; sed sic
ex vulva egressus est, quomodo per auditum ingres-
sus est. Sic natus est, quomodo conceptus; impatibi-
liter introiit, incorruptibiliter egressus est secundum
prophetam Ezechiel dicentem: *Convertit me Dominus
ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ attendit ad
Orientem, et hæc clausa erat. Et dixit Dominus ad me:
Fili hominis, porta ista clausa erit, et non aperietur:
nullus transibit per eam, sed solus Dominus Deus in-
greditur, et erit clausa* (Ezech. xlii, 1).

24. Ecce approbatio manifesta sanctæ genitricis
Dei Mariæ, dissolvatur deinceps omnis contradictio,
et sanctarum Scripturarum illuminemur doctrina, ut
cælorum regnum obtineamus in Christo Jesu Domino
nostro ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Facultate dicendi ex tempore valuisse Nestorium,
testatur Socrates; eamque ostentasse, ex sermone
quarto in Pelagianos constat; disquisse vero in præ-
senti, sermo totus demonstrat, et hæc maxime verba:
*Divisionem super hoc præcedens magistri valde sum
admiratus, etc.* (Num. 4). Hæc enim appellatione præ-
cedentis magistri, significari solebat is, cujus sermo-
nem exciperent presidentes episcopi. Ita Nestorius
sermone penultimo: *Dulcem nobis præcedens doctor
charitatis mensum apposuit, etc.* Et sermone quarto
adversus Pelagianos: *In alium sermonem lingua per-
urgente, repositionem mearum præcedens magister
memor submovit, etc.* Ita Cyrillus post orationem
Pauli Emeseni: *Hausimus vobis aquam ex sacro fonte,
doctaris, inquam, qui ante nos disseruit, etc.* Ita alii,
quos superfluum censere.

† *Apud Amatores apud Chaluzium habetur plausus;*
cujus verbi, cum mox iteretur, sat placet repetitio.
Edit.

‡ *Intendit in septentem Procli, cum Virginem al-
loqueretur, exclamantis: O templum, in quo factus
est sacerdos! eamque corrigere nititur, breviter in-
nuens beatam Virginem ea tantum ratione templum
esse, et illud quidem singulariter sacrum, quatenus*

SERMO IV.

*De incarnatione. Qui primus atque extemporale ad-
versus Procli orationem panegyricam in Virginem
Theodosii.*

1. Amatores Christi populos plausus his conferre,
qui pro beata Maria impendant sermonis officium, non
est mirandum: hoc ipsum enim quod templum sa-
cta est [Baluz. ad. illius] Dominicæ carnis, excedit
omne quod est laude dignissimum. Sed in illud ve-
stra amabilitas debet intendere, ne cum pliusquam
oportet aut decet [Baluz. debet] circa illius beate
honorem laudemque versamur, dignitatem Dei Verbi
confundere videamur, † bis eum faciendo generatum.

Et ut rem intelligatis, † simpliciore sermone fun-
gamur, utamurque eloquio omnibus ad capiendum
facillimo, ne auditorum quod dicitur excedat auditum.

2. Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum,
primo omnium nobilitatem gentibus prostituit dog-
matis, atque exponens in medium, vituperandum
id ridendumque proponit; statim enim paganus cum
reprehensione accipiens, quia de Maria Deus est na-
tus, inferet adversus Christianum: necessario enim
qui dicit simpliciter [Baluz. similiter] de Maria na-
tum Deum, et non illum qui natus est [Baluz. om.
qui notus est], conjunctione duarum naturarum, di-
vinæ scilicet et humanæ, Deum [Baluz. om. Deum]
esse reputaverit, audiet: Ego natum et mortuum
Deum et sepultum adorare non queo. Liquida autem
divisio dogmatis ista est: Qui natus est, et per par-
tes incrementorum temporibus eguit, et mensibus
legitimus portatus in ventre est, hic humanam habet
naturam, sed Deo sane conjunctam.

3. Aliud est autem dicere quia nato de Maria con-
junctus erat Deus ille qui est Verbum Patris, quod est
liquidissimum ac firmum atque irreprehensibile gen-
tibus; et aliud, quia ipsa Divinitas indiguit nativitate
in mensibus decurrente: Verbum enim Deus tempo-
rum est opifex, non in tempore fabricatus.

4. Divisionem igitur super hoc † præcedentis ma-

Dominicam carnem, qua nihil creatum sanctius, con-
tinuit.

† Mirum quantum invecus est Nestorius in duos
Christi ortus: æternum unum ex Patre, qua Verbum
est; alterum temporalem ex matre, qua homo. Unde
exarsit vehementer in Eusebium publice objicientem,
D utriusque distinctione omnes ejus argutias dissolvi.
Vide notas ad secundum sermonem.

‡ Suggillat obscuritatem orationis a Proclo dictæ,
quæ vix ac ne vix quidem potuit ab auditoribus nisi
paucis, iisque doctioribus capi, propter grandiloquen-
tiam, ut ita loquar, sententiarumque brevitate, et
admirabiles quibus abundat metaphoras, ac alias simi-
les figuras dictionis, quæ quanto perstringere solent
delectabilius animos, cum dicuntur, vel leguntur,
tanto facilius mentis suspensæ, ac velut attonitæ in-
telligentiam fugiunt. — Baluz.: *Et ut simpliciore
sermone fungamur, ne auditorum quod dicitur ex-
cedat auditum, utar eloquio omnibus ad capiendum
facillimo.* Edit.

† Procli scilicet, cujus sunt hæc verba (Num. 4):
*Natus est ex muliere Deus, sed non nudus; et natus
est homo, sed non purus; et qui natus est veteris peccati
portam, portam salutis ostendit: ubi enim serpens per*

gstri valde sum admiratus dicentis (Parte 3): *Qui ex A hic qui mensium incrementis indiguit, hic qui mortuus est, hic qui crucem pertulit, sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum (Act. 1, 11).* Et iterum beatus Paulus in Actibus apostolorum: *In viro, inquit, in quo decrevit Deus judicare orbem terræ, fidem præstans omnibus, suscitans eum a mortuis (Ibid. xvii, 31).* Numquid Verbum Deus surrexit a mortuis? Si autem vivificator mortificatus est, quis erit qui conferat vitam?

5. In illud attractos vos esse volo, qui estis intenti examinatores religionis (hanc enim et de vobis, quam de Antiochenis, habeo opinionem), in illud ergo, ut dicebam, attractos vos esse volo, quia *Deus pontifex factus est, terre non possum; si enim Deus opifex et pontifex est, cuius a pontificibus legatio exhibenda est?*

6. Hæc ad vestram dilectionem sermocinatus sum, et dicrem plura, nisi hoc subintrasset animum meum, quod *Ecclésiæ doctoribus videor contraria disputare.*

Volo igitur vos perspicaces esse in exanimandis dogmatibus, et neque susceptam humanitatem a Deo Verbo confundere, neque *hominem nudum eum qui natus est dicere; sed nec Deum Verbum contemptum, vel commixtum propriam amisisse essentiam.*

7. Propterea enim, discipulis in stupore constitutis, tempore quo sublevarur in cœlum, et apud se, quantum arbitrandum est, hoc reputantibus: *putasne resoluta est humana natura? putasne in cœlis in eadem essentia permanet? Et eis de hac visione stupentibus advenientes angeli dicebant: Hic Jesus qui videtur,*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

inobedientiam venenum effudit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivifice plasnavit. Unde primus peccati discipulus Cain emerit, inde generis nostri liberator Christus sine semine pullulavit: non erubuit amator hominum muliebres partus.

a Verba, Qui ex muliere natus est, nec Deus nudus, nec purus homo, Baluzius omittit. Edit.

b Idem argumentum adhibet scribens ad sanctum Coelestinum. Ferrus tamen potest hoc vocabulum Θεοτόκος; propter ipsam considerationem, et quod solum nominetur de Virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa, non quia ipsa sit mater Dei Verbi; Nemo enim antiquiorem se parit (Epist. 1, ad S. Coelest.).

Inde Cassianus excerpit sententiam, quam acriter refellit (Lib. vii c. 2). Neque enim opinor sermonem hunc ad Coelestinum a Nestorio missum fuisse, cum extemporalis foret, minorisque proinde momenti, etsi missus foret, Cassianoque communicatus: ex eo utique plura sibi refutanda sumpsisset, quippe aliis quæ refellit pejora.

c Hæc verba sunt Procli, ut dictum est (Num. 3): O utere, in quo communis libertatis cautio composita est! O venter, in quo contra mortem fabricatu sunt arma! O area, in qua naturæ agricola Christus, sicut spica, sine semine pullulavit! O templum, in quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans, sed eum qui secundum ordinem Melchisedech propter miserationem indutus est!

d Eos intelligit absque dubio, qui in Ecclesia populum docebant, qualis et ipse fuerat Antiochia, priusquam assumeretur in episcopum Constantinopolitanum, qualis et erat Proclus, in quem declinabat. Hinc autem colligere licet quantum dissentirent a Nestorio de incarnatione Dominica illustriores presbyteri Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quod etiam constat, tum ex Coelestini Cyrillique epistolis, tum ex eorum-

5. Præter hoc et Arianis hinc valde reprehensibiles sumus; si enim nuncumque natum [Baluz. *om. natum*] Deum Verbum et simpliciter nominemus, vides ex hoc quid conficiatur. Dicis simpliciter: *Deus est qui natus est de Maria, statim hæreticus infert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, filium minorem Patre et creatum dicentes; quoniam apud vos etiam hoc in confessione est, inquit Verbum Deum esse qui natus est de Maria.*

9. Audi quæ idem Deus Verbum de se ipse testatur: *Euntes renuntiate fratribus meis: Vado ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum (Joan. xx, 17).* Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat; in eo autem quod conjunctus Deo, [Baluz. *ad a*] nostra erat longe, quia Deus, substantia melior.

10. Tunc illorum blasphemia liberaberis: et facile ac breviter sacramentum religionis edices hoc modo: *Alius quidem Deus Verbum est, qui erat in templo, quod operatus est Spiritus, et aliud templum*

dem Constantinopolitanorum, sive clericorum epistolis ad diversos, sive monachorum apud imperatorem querela; quamquam non est improbable Nestorium respexisse quoque antiquiores Patres Ecclesiæ, a quibus eum dissentire objecerat Eusebins in obstinatione, Eustathiumque Antiochenæ Ecclesiæ antistitem nominatim laudarat, allato ipsius luculento testimonio.

e Respicit ad verba Procli: ἄλλ' ἐκ γυναικὸς ἐγενήθη Θεὸς οὐ γυμνός, καὶ ἄνθρωπος οὐ ψιδός. Ex muliere natus est non Deus nudus, neque purus homo (Parte 2). Ὁ τοῖνον ἀγοράσας ἡμᾶς οὐ ψιδός ἄνθρωπος, ἢ ἰουδαῖος. Qui nos redemit, o Judæe, non est purus homo (Parte 8). Et, ἄνθρωπος ψιδός σώσας οὐκ ἴσχυε Θεὸς γυμνός παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. Purus homo salvare non potuit; Deus nudus pati non poterat (Parte 9).

f Iterum vexat dictum Procli (Parte 2), nititurque ostendere non minus Arianis quam gentilibus mysterium incarnationis a Proclo irridendum proponi.

g Aliqua desiderabatur ad faciendum sensum, que suppleri posse visa sunt hunc in modum: ergo immerito nos arguitis Filium minorem Patre et creatum dicentes, quoniam apud nos, etc. Quiddam enim simile habet ipse Nestorius sermone tertio, cum catholicos incarnationis defensores Arianis in eo pejus sentire dicit, quod Arianis solo Deo Patre minorem facerent Filium; catholici matre creatura recentiorum.

h Alludit ad hæc verba Procli: Si alius est Christus, et alius Deus Verbum, jam non trinitas in divinis, sed quaternitas est.

i Proclus. Ubi serpens per inobedientiam venenum effudit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivifice plasnavit (Parte 2). Iis contradixit Nestorius, quia Proclus antea contulerat istis a Nestorio prolatis: Non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus, sed Deo Verbo templum fabricatus est, quod habitare, ex Virgine (Serm. 1 num. 7).

propter habitantem Deum. Templi est morte dissolvi; A inhabitantis autem templum, id ut resuscitet proprium est. Non hic meus sermo, sed vox est Domini: *Soluite templum*, inquit, *hęc, et in triduo suscitabo illud* (Joan. ii, 19).

11. Conjunctionis igitur consteant unitatem [Baluz. dignitatem], naturas autem et substantias duplices, alioquin invenietur Verbum [Baluz. add. Deus] esse sancti Spiritus creatura: quid enim ait evangelista? *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est* (Matth. i, 20). Quod si Verbum Deus nudus ac solus erat, qui natus est [Baluz. ad. creatus est], nec, quod dicit evangelista, Spiritus creavit illius templum in beata Maria, invenietur Deus Verbum sancti Spiritus opificium.

12. Fugiamus itaque hujus confusionis errorem: B Dominum nostrum Christum, secundum naturam, duplicem dicamus; secundum quod est Filius, unum.

13. Ego autem quibusdam mihi et illud renuntiantibus, cum letitia sæpius risi, quoniam, inquit, ^a episcopus, quæ Photini sunt, sapit, *nescientes neque quæ loquantur, neque de quibus affirmant* (1 Tim. i, 7); hoc enim quod a me dicitur, Photini [Baluz. add. dogmatis] eversio invenitur. Photini enim sensus a partu Mariæ Verbo Deo dat principium, me dicente Verbum Deum semper ^c existere ante secula.

14. Ad illos mihi quidem proverbialis sermo sufficiat: *Noli respondere imprudenti secundum imprudentiam ejus* (Prov. xxvi, 4). Vos autem volo perspicaces examinatores dogmatum, ^d neque plausibus uti, neque atrahili sermonis illecebra, neque dogmatum aliquid, C examinatumque rationem novitatis præsumptionem putare, sed veritatis eam magis gloriam judicare.

SERMO V.

De Deo nato et Virgine Θεοτόκῃ, qui secundus ^e adversus Proclum.

1. Sæpe illos rogavi, qui Θεοτόκῃ defendunt: Num Deitatem dicitis ex sancta Virgine natam? Ad hæc verba illico resiliunt: *Ecquis*, inquit, *tanto blasphemix morbo laborat, ut quæ templum genuit, Spl-*

ritus sancti operis, in ea Deum ipsum creatum dicat? Deinde cum ad hæc subjicio: *Quid igitur absurde dicitur a nobis, cum vocem hæc efferre quidem suademus, sed ad commune duabus naturis significatum pergere?* Tum vero putant blasphemum esse, quod dicimus: *Aut aperite confitere Divinitatem ex beata Maria genitam; aut, si ut blasphemam fugis hanc vocem, cur qui eadem atque ego dicis, te haud dicere simulas?*

2. Si fide simplici Deiparam proferres, nulla esset apud me dictionis invidia verbi sensum exquirentem: sed quia video te, prætextu erga beatam Mariam honoris, hæreticorum confirmare blasphemiam, ideo dictionis prolationem caute præmunio, cum periculum in ea dictione latens suspectum habeam.

3. Id ut clarius dicam, et ut ab hominibus percipi facilius possit, qui Arium sectati sunt, et Eunomium, et Apollinarium, et omnium hujusmodi familiarum hominum chori, studuerunt Θεοτόκῃ appellationem invenire, ut facta mixtione, duabusque naturis minime distinctis, nihil ex his quæ viliora sunt de humanitate dictum acciperetur; ac locus illis jam adversus ipsam Divinitatem pateret, tanquam omnia de uno dicerentur, non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione naturæ. Unus est namque Christus, et unus Dominus; sed in Christo, in unigenito, inquam, Filio, et Christi nomen et Filii, nunc de divinitate, nunc de humanitate divinitateque dicitur.

4. Dixi jam sæpius: Si quis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios, voce hæc Θεοτόκῃ gaudet, apud me nulla est de voce invidia, tantum ne Virginem faciat deam.

5. Si Deus est Christus, inquit, et Christus ex beata Maria est ortus, cur Virgo non est Dei genitrix? Nihil occulto, quod ab illis objicitur. Nam veritatis amator omnia quæ a falsitate dici possunt accepta sibi objicit. Formatur in utero infans, sed quoad figuram acceperit, nondum habet animam: at ubi figuratus fuerit, jam anima informatur a Deo. Ut igitur malier corpus parit, sed Deus animam tribuit; neque

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Baluz.: *Quid enim ait evangelista de eo qui in ventre creatus est?* Edit.

^b Etsi objiciebatur maxime consensio cum Paulo Samosateno, ut ex obstestatione Eusebii constat; Photini tamen meminit, cujus ut erat recentior invidiosiorque memoria, ita societas objecta vehementius urebat. Objecta vero est primum, quod ex veterum monumentis sciri queat. a Mario Mercatore in epistola, quam sparsit in vulgus eo tempore quo obstestationem Eusebius proposuit (Vide notas ad epistolam istam).

^c Codex Vatic. præexistere. BALUZ.

^d Reprehendit iterum plausus Proclo factos et admirabilem panegyricæ orationis elegantiam, qua nimirum in modum captus populus dicenti acclamabat, ad invidiam Nestorii.

^e Cum Nestorius extemporaliter oratione tria Procli dicta breviter arguisset, nempe quod Virgo esset Θεοτόκῃ; quod Deus passus et mortuus; quodque factus pontifex: singula postmodum singulis sermonibus impugnanda prolixius putavit; et primum quidem isto, quem ex collectaneis tum Cyrillianis, tum Ephesinis, quæ Mercator vertit, non sine aliqua vel diligentia,

vel felicitate eruimus.

Posuit porro totum in explicanda ratione qua Virgo dici queat Deipara, sine suæ doctrinæ præjudicio. Facit vero gravem catholicis calumniam, quasi Virginem Deitatis ipsius parentem, immo et deam dicerent, vel certe sentirent cum Ario, Eunomio et Apollinari naturas confundentibus in Christo; nec minore constat invidiam, quasi duas ob ratiunculas, easque levissimas, venissent in opinionem Θεοτόκῃ.

In hoc sermone refellendo Cyrillus insumpsit totum fere suam librum primum ac secundum de quinque, quibus contradixit blasphemis Nestorii (Lib. i et ii *Contradict.*). Quod eximium opus merito quispiam appellaverit apologiam Procli: in eo enim respondet Cyrillus iis fere tantum sermonibus qui a Nestorio dicti sunt adversus Proclum. Nam primus et secundus liber de Virgine Θεοτόκῃ et Deo nato est; tertius de Deo sacerdote; quartus et quintus majori ex parte de Deo passo et mortuo: quæ res fecit ut idem sermonibus ordo a nobis tribueretur. Dux tantum posteriores sermonis partes reperiuntur apud Mercatorem, reliquæ ex opere Cyrilli mox laudato suppletæ sunt. Omnes Græce habentur.

ideo mulier dicitur animæ genitrix, quia peperit animam, sed potius hominis genitrix: sic quoque beata Virgo, etiam peperit hominem, simul cum illo pertransiente Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix: non enim Verbi Divinitas a beata Virgine initium cepit, sed erat natura Deus.

6. De beato Joanne Baptista prædicatur a sanctis angelis, implendum esse infantem Spiritu sancto, adhuc ex utero matris sue (Luc. 1, 15); atque ita beatus Joannes Baptista Spiritum sanctum habens editus est. Quid igitur? Appellabisne ipsam Elisabeth Spiritus genitricem? Huc animum referte, ac si qui in vobis fuerint qui ad ea que dicuntur, tanquam ad inaudita et insolita, moveantur, veniam date illorum impenitentia.

7. Audi etiam aliud ipsorum testimonium, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ecce Dominum gloriæ dicit. Non sic appellat humanitatem, sed Divinitatem; hoc autem est hominum summam illam copulationem distrahentium: cum enim dicis hunc non esse Dominum, illam esse, tu nudum hominem facis Christum. Quid ergo sub ecclesiastica persona dicis, hæretice? Dominus est etiam ipse homo, an secus? Siquidem Dominus, communicant inter se que dicuntur. Sin manus, noli tu, cum nudam ac simplicem hominem Christum facias, mihi hoc probum impingere. Audiamus beatum Paulum aperte clamantem quisnam sit ille crucifixus. Audi igitur apertissime ejus vocem: Etenim crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Si crucifixus est ex infirmitate, quis infirmatus est, hæretice? Ille Deus Verbum?

8. Vide quid accidat, hæretice. Non invidens nomen Virgini *Χριστοτόκος*: fateor enim reverendam esse eam que conceperit Deum; per quam transierit Dominus omnium; per quam justitiæ sol illuxerit: Deus enim erat Verbum, et cum homine conjunctum, et in eo habitans; sed porro suspicor plausum. Quemodo hoc, quod dixi, transierit, intellexistis? Non dixi, pertransiit, pro eo quod est genitus: non enim ita facile meæ sententiæ obliviscor. Transiisse Deum per Virginem *Χριστοτόκων*, a Scriptura perdoctus sum; natum, non edoctus sum.

9. Nusquam divina Scriptura Deum ex Virgine *Χριστοτόκων* asserit natum; sed Jesum Christum, Filium, Dominum. Hæc omnes constitemur: que enim docuit divina Scriptura, qui non statim accipit, miser est. Surge, accipe puerum et matrem ejus (Matth. 2, 13). Hæc angelorum vox est, immo tua. Fortasse generationem ipsius noverat archangelus. Surge, et accipe puerum et matrem ejus; non dixit: Surge et accipe Deum et matrem ejus.

SERMO VI

De dictis Epistolæ Apostoli ad Hebræos: Considerate apostolum et pontificem confessionis nostræ Jesum, etc. (Hebr. 11, 1).

1. Apostoli nomen in Christo audientes, Deum Verbum male intelligunt apostolum esse. Legentes item pontificis vocabulum, Deum esse imaginantur pontifi-

cem, mira demeritis. Quis enim apostoli officium audiens, non statim videat hominem demonstrari? Quis summi sacerdotis nomen audiens, Divinitatis naturam ad sacerdotis ministerium vocet?

2. Si enim Deus pontifex est, quis erit qui officio ejus debeat coli? Si Deus oblaturus est sacrificia tanquam pontifex, nullus erit cui offerantur Deus. Quid enim dignum jam Divinitate est, si tanquam inferior offerat sacrificia superiori?

3. Unde igitur eis Deus appellandus pontifex videtur est, qui sacrificio, secundum sacerdotii ritum, ad profectum suum omnino non indiget? perpetuus quippe possessor est Divinitatis. Ex hominibus nempe electus, atque susceptus pontifex, pro hominibus constituitur apud Deum (Hebr. v, 1).

4. Non angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit (Hebr. 11, 16). Numquid semen Abrahamæ est ipsa Divinitas? Audi consequentem etiam vocem: Unde debuit per omnia fratribus similis fieri (Ibid., 17). Numquid Divinitati? Quos enim Deus Verbum habere potuit fratres similes sui?

5. Respice etiam illud, quod his dictis adjungitur: Ut misericors foret et fidelis pontifex ad Deum; in eo enim, in quo passus est et ipse tentatus, potest et his, qui tentantur, auxilium ferre (Ibid., 18). Qui igitur passus est, ille est pontifex misericors; patibile autem templum est, non hic qui vivificator est Deus.

6. Semen Abrahamæ is est qui fieri et hodie, secundum Pauli apostoli vocem (Hebr. 11, 8); non ille qui dixit: Antequam Abraham esset, ego sum (Joan. vii, 58). Similis hic fratribus per omnia (Hebr. 11, 17); qui humanæ animæ corporisque suscepit fraternitatem, non ille qui dixit: Qui me videt, videt et Patrem meum (Joan. xiv, 9).

7. Missus est autem ille, nobis consubstantialis, et unctus, et prædicans captivis remissionem, et cæcis visum: Spiritus enim Domini super me, propter quod unxit me; pauperibus evangelizare misit me, sanare contritos corde, prædicare captivis remissionem, et cæcis visum (Isai. lxi, 1).

8. Cum porro de Christo diceret quod missus esset denuntiare captivis remissionem; Apostolos addidit hoc etiam, et dixit: Hic qui fidelis Deo factus est pontifex (Hebr. 11, 17). Factus est enim hic, non perpetuo antea fuerat. Hic paulatim in pontificis profectis, hæretice, dignitatem. Audi vocem tibi hoc evidentius declamantem: Qui in diebus, inquit, carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui posset salvum a morte facere, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia; et quidem cum esset Filius, didicit ex illis que passus est obedientiam, et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ (Hebr. v, 7).

Consummatur autem id quod paulatim proficit, hæretice, de quo etiam et Lucas in Evangelio clamat: Jesus proficiebat ætate, et sapientia; et gratia (Luc. 2, 52). Quibus congrue etiam Paulus dicens: Consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, appellatus a Deo pontifex secundum or-

diapen Melchisedech (Met. v. 6). Sic ille cum Mose, A
quos secundi exercitii typum, comparatus; ille *Ve-*
nes *Abraham* vocatus, ille *per omnia simul fratibus*,
Ille *tempore factus pontifex*, ille *per passiones consum-*
matus; ille *qui in quo passus est, ipse tentatus, potest*
tentatis auxiliari; ille *secundum ordinem Melchisedech*
pontifex appellatus. Cur igitur diversa sentis à Paulo?
Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno
commiscens, passibilem pontificem facis?

Cum sit igitur nobis hic solus pontifex condoleas,
et cognatus, et firmus, de ejus fide nunquam depel-
lamini. Ipse enim nobis ex promissa benedictione, ex
semitae Abraham missus est, utpote pro se, et pro suo
genere, corporis sacrificium offerens.

SERMO VII.

Qui quartus in Proclum.

• *Adversus eos qui propter conjunctionem, vel divinitatem Verbi mortificant, vel humanitatem deificam.*

1. Contumelias quidem in me hæreticorum arbi-
tror tanquam ^b delirantium machinas, et horum in
mare comminatas submersiones, perturbationum quo-
que desideria, et persecutionum nova que inten-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

• ^a Dabitare non licet quin sit verus hic hæresiarchæ
setus: neque enim fallit fides eorum qui non
invenierunt tantum ipsius, sed etiam proluxa inde
fragmenta retulerunt.

Cyrillus. *Miserunt, inquit, huic diacono qui rerum*
ecclesiasticarum curam gerit, duas chartulas; unam
quidem composuit a Phioio forsitan, aut ab alio quo-
libet, alteram librum manuum, quem ad monachos
edidi; et aliam veluti in speciem quaternionis, incon-
venientem habentem etiam titulum, hoc modo: ADVERSUS
EOS, QUI PROPTER CONIUNCTIONEM, VEL DIVINITATEM
VERBI MORTIFICANT, VEL HUMANITATEM DEIFICANT. Præ-
fatium autem sic se habet, CONTUMELIAS, etc. Deinde co-
gnatur ostendere quod corpus passum sit, et non Deus
Verbum, etc. (In epist. ad cleric. suos Constant. ex-
istentes, parte 3).

Ex eo' em refert proluxa fragmenta excerpto 8, 9,
10, 11, 12, à, ud Mercatorem. Refert quoque libro
primo Contradictionum, p. 14; libro secundo, p. 52,
54, 58; libro quinto, p. 134, 138, editionis Græco-
Latiæ Parisiensis. Refert item in responsione ad
objectiones Orientalium adversus tertium anathema-
tismum: quibus ex locis Græcum textum desump-
simus.

Oblata sunt in concilio Ephesino (Parte 2, act. 1)
excerpta quedam ex libro Nestorii. Pertinent ad hunc
sermonem, quæ 7, 8, 14, 19, numero recensentur:
et hinc quoque Græca accipimus.

Titulus, ut modo dictum est, repeti debet ex epi-
stola Cyrilli ad suos clericos.

^b Erat in utroque manuscripto codice, *infantium*
rapinas, manifesto vitio, quod ex Cyrilli loco mox
citato emendandum putamus, quamquam nec ipse
textus Cyrilli admodum verus est, sive Græcus con-
cilii Ephesini textus, sive Mariana versio consulta-
tur. Sic autem se habet: τὰ δὲ προοίμιον εἰς τὰς
παρὰ τὸν ἀρετικῶν λοιδορίας, ὡς ἐπὶ σκληρῶν, vel
ἐπὶ λήθων γενομένων ἐπιτίθειται. Interpres Romanus
ita vertit: *At vero proœmium hæreticorum convicia*
tamquam petulantius facta insectatur. Mercatoris præ-
fatium autem sic se habet: *In contumelias quæ ab hæ-*
reticis durissimæ irrogantur; nullo, aut non apposito
utroque sensu. Legi, nisi fallor, debet: Contumelias
quidem hæreticorum in me arbitror, tamquam deliranti-
um machinas, vel tamquam a deliris factas, vel tam-
quam ab indaratis factas, prout nempe legi potest, vel

duatur molimina, et • indigentium negligentiam,
quam nobis obijciant, et afforâ in nos garrulitatis
destrimenta, tanquam ranarum ego strepitus rideo.
aut certe quantum infantium jacula, aut castra con-
temno, qualia propheta quondam deridebat dicens: *Sa-*
gittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum (Ps. LXXII, 8).

2. Nihil autem illo est pastore miserius, qui lupor-
um laudibus gloriatur, quibus si placere voluerit,
atque ab his amari delegerit. erit hinc ovibus magna
pernicies. Nullus igitur pastorum placere lupis et gre-
gibus ovium potest; illorum ergo, sicut prædixi, de-
spiciam voces, Domini contra eos proferens dicta:
Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum
sitis mali (Matth. XII, 34)?

3. His tamen sensibus, quibus contra Dominum
armantur, obsistere et adversari necessarium est.
Mortalem enim vivificatricem Deitatem appellant, et
in theatricas fabulas Deum Verbum autem deducere,
tamquam idem sit panis involutus, et mortuus, prohi-
nesas! Ut Dominus Christus in nos benignitatem suam
extenderet, periclitatur apud eos de • Deitatis digni-
tate decidere.

ἐπὶ σκληρῶν vel ἐπὶ λήθων. Primam lectionem elegi-
mus, utpote conformiore corruptis manuscriptorum
codicum vocibus. — *Infantium epinas.* In veteribus
libris scriptum est *infantium rapinas*; quod cum Gar-
nerius intelligeret esse admodum mendosum, repu-
sult *delirantium machinas*. Nobis veram lectionem in-
dicavit R. P. Joannes Commirius e Societate Jesu.
Apinas et trias antiqui dicebant res fujiles ac nugato-
rias, metaphora ducta ab Apina et Trica, juabus
urbeculis Apulicæ quas Diomedes delevit. Plinius lib.
II, cap. 11: *Diomedes ibi delevit gentes Moradorum*
Dardanorumque et urbes duas que in proverbii iudi-
cium vertens, Apinam et Tricam. Martialis lib. I, epigr.
114:

Quæcumque lasi juvenis et puer quondam,
Apinasque nostras.

Idem lib. XIV, epigr. 1:

Sunt apinæ tricæque et si quid villas istis.

Vide Adagia Erasmi BALUZ. — ... Nec intelligebam
quid *apinæ* commune haberent cum *submersioibus*.
Consului Baluzii notas; vidi librorum antiquorum
scripturam, *rapinas*: intellexi, amplexus sum. Solent
quippe matres parvulos suos terrere per minas *rapi-*
næ ac *submersiois*; quod rapiuntur a fera et per si-
milia *populoneia*. Nec dubium quia huc respexerit
hæresiarcha. COTELÆ. *Mon. Eccl. Gr. t. III, p. 600.*

• Cyrillus in Encomio virginis dicto Ephesi de Ne-
storio: *Facultate, inquit, pauperum auri cupidis ho-*
minibus largitus, speravit eorum ope expugnatum iri
veritatem, et per nefarium quantum cupiditatem, in nau-
fragium incidit miserimum, etc. Certe collegisse pec-
cunias Nestorium, tum Constantinopoli, cum potiretur
rerum, tum postea, cum in laura sancti Euprepii
beneficiis amicorum cumularetur, intelligere possu-
mus ex edicto que Theodosius jubet hæreticum de-
portari, omniaque ipsius bona Ecclesiæ Constantinopoli-
tanae addici, ut *augustinissimi illius loci opes, cujus*
ille sacra mysteria prodidit, auctiores evadant.

• In eum locum intendebat Cyrillus, cum scriberet:
Numquid igitur ipsum, propterea quod factus est caro,
ante omnia existendi decus et gloriam a se abdicasso
existimabimus? Nullo modo. Illud vero potius sapienter
cogitavimus Filium, licet in carne factum, non privari
tamen a Patre iis quæ ipsi naturaliter insunt præroga-
tivis; sed ab eo nihilominus, ut suum agnoscere licet se

4. Audi, miserrime, et quamvis ravidus, curam ad te sanitatis admittito: non occidit Pilatus Deitatem, sed Deitatis vestimentum; non Deus Verbum sindone a Joseph involutus sepulturæ mandatus est. Quomodo enim ille hoc poterat pati, qui tenet circulum terræ, et omnes habitantes in ea, tanquam locustas, sicut ait propheta (Isai. XL, 22)?

5. Sed quis ille est, qui involvitur linteis sepulturæ? Audi evangelicis vocibus personari: *Venit homo dives ab Arimathia, cui nomen erat Joseph, qui et ipse fuerat discipulus Jesu. Ille adiit Pilatum, et postulavit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus; et accipiens corpus illud Joseph involvit in sindone munda; et posuit illud in monumento* (Matth. xxvii, 57). Ter dixit corpus, et nec semel meminit Deitatis; nec enim vulneraverant milites lancea Deitatem. Sed quid est quod ab illis est vulneratum? A Joanne docere: *Unus, inquit, militum lancea sua pupugit latus ejus* (Joan. xix, 34) Et audi adhuc argumentum, quo constat Deitatem minime vulneratam. *Exiit, inquit, statim sanguis et aqua* (Ibid.).

6. Non ipse mortuus est, qui vivificat; qui enim subsisteret? qui mortuum suscitaret? Venit homines mortuos suscitare: nam ipse mortuis invenitur auxilium ferre jacentibus; non ipse tanquam jacens auxilium inops esse.

Non est mutatus conjunctione seu societate hominis

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

humano habitu spectandum reverbisset. Non ea namque de causa factus est homo Unigenitus, Dei Verbum, ut excideret a Divinitate; sed potius in ipsa quoque assumptione carnis suam nihilominus excellentiam retineret et gloriam (Hom. paschal. 17).

Ad Proclum convertit orationem, tacito nomine, propter populi gratiam, qua plurimum pollebat. Dixerat enim ille (Orat. paneg. parte 22): *Ipse enim ex spinis coronam portavit, ut spinarum sententiam dissolveret; ipse in sinu Patris, et in ventre Virginis; inter ubras matris, et super pennas ventorum; eursus ab angelis adorabatur, et deorsum cum telonibus recumbebat; seraphim non prospiciebant præ reverentia, et Pilatus interrogabat; serpens percutiebat, et creatura tenebatur; in cruce figebatur, et thronus gloriæ nudus non erat; in sepulcro jacebat, et cælum extendebat sicut pellem; inter mortuos reputabatur, et infernum spoliabat; deorsum quasi seductor calumniabatur, et sursum a sanctis glorificabatur. O stupendum mysterium! — Ponens lauda subnotat Baluzius: Ita coelex Bellovacensis. Gerberonius edidit Accedas; Garnerius Audi, qui putat orationem tacito nomine converti ad Proclum. » Edit.*

Theodoretus hunc locum eiusdem fere verbis descripsit, immo et auxit (In Impatibili). Cum autem sero esset factum, venit quidam homo dives, etc. Vide quoties corporis mentionem faciat, ut Divinitatem blasphemantium ora obtinet. Idem fecit beatus Marcus, etc. Mirare igitur consonantiam carneus, et consonanter continenterque repetitum corporis nomen. Celeberimus quoque Lucas similiter narravit, quod Joseph corpus petierit. Divinissimus autem Joannes alia quoque adjecit: Rogavit Pilatum Joseph ab Arimathia, etc. Vide quoties facta corporis mentione, et postquam hoc cruci affixum fuisse, et hoc Joseph a Pilato petisse, et hoc de ligno deposuisse, et hoc linteis cum myrrha et aloë involuisse dixerat, personæ nomen tunc posuisse, et Jesum in monumento positum dixisse. Hac de causa et angelus illi: *Venite, videte rabi, positus erat Dominus; communi nomine corpus appellans. Sic enim et*

Deus; ipse enim est, qui per prophetam clamat: *Ego sum, ego sum, et non sum mutatus* (Mal. iii, 6). Et iterum: *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient* (Ps. ci, 28). Sed unitus humanæ naturæ, et Deitatis eam complexibus stringens e in altum levavit, manens id quod existebat.

7. Ipse propterea Petrus de primitiis nostris prædicans, et illam altitudinem narrans, quam huic visibili naturæ contulit Deus: *Hunc, inquit, Jesum suscitavit Deus* (Act. x, 40). Non ergo mortuus est Deus, sed suscitavit.

8. Audi Petrum dicentem, o Apollinaris. Audi cum Apollinare tu quoque impietas Ariana. *Hunc, inquit, Jesum suscitavit Deus; hunc qui paret; hunc quem oculi intuentur, qui affixus est ligno, qui palpatus est manibus Thomæ, qui ad eum clamavit: Palpate et videte quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habentem* (Luc. xxiv, 39). Et his certior verbis factus, ipsius palpati et crucifixi corporis resurrectione, mira hæc facientem glorificabat Deum: *Deus meus, dicens, et Dominus meus* (Joan. xx, 28). Non illud quod palpaverat, appellans Deum; nec enim indagatur Deitas isto palpatu. Si enim Deum Verbum cognoscere, vel addiscere palpatu isto Thomas inciperet, dixisset sine dubio ad eum Dominus: Contra et vide, quia spiritus sum et Deus. Nunc autem e diverso palpa, inquit, et vide, quia spiritus non

nos loqui solemus: In hoc loco ille sepultus est; et non dicimus illius corpus, sed ille; omnis autem sanæ mentis scit nos loqui de corpore. Sic autem loqui consuevit sacra Scriptura. *Mortuus, inquit, est Aaron, et sepelierunt ipsum in Or monte, etc.* (Num. xxxiii, 37); *mortuus est Samuel, et sepelierunt ipsum in Arimatiam* (1 Reg. xxv, 1); *et ejusmodi alia innumera. Hunc morem observavit divinus Apostolus, cum mortis Domini mentionem faceret. Tradidi enim vobis, inquit, in primis, quod et accepi, quod Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas, et quod sepultus est, et quod resurrexit tertia die, secundum Scripturas* (1 Cor. xv, 3), et quæ sequuntur. Idipsum repetitur libro quinto Hæreticarum Fabularum cap. 45.

Eodem exemplo abusus erat sermone primo. *Vidit Deus naturam collapsam, eamque Deitatis potentia apprehendit elisam, et illam tenens, et manens quod erat, in altum sublevari. Exempli causa quod dicitur, nosce; si jacentem elevare volueris, nonne continget corpus corpore, et te ipsum illi conjungendo elisam eriges, atque ita illi conjunctus ipse mabes, quod eras; sic et illud incarnationis æstima sacramentum* (Serm. I num. 8).

Opera pretium est consulere Cassianum super ea re, Locum enim hunc tractat ut probet Divinitatem Christi, evertitque Nestorii sensum, et alia referat lectu digna, non tamen quæ spectent hunc sermonem, quippe quem non vidit, sed primum potius. Sic autem habet: *Quid proclamavit? Dominus, inquit, meus, et Deus meus! Numquid dicit hoc quod tu dicis? Homo, et non Deus; Christus, et non Divinitas? Corpus utique sui Domini tetigit, et Deum esse respondit. Numquid discretionem aliquam hominis et Dei invidit? Aut carnem illam Θεοδότην, ut tu ais, id est, susceptricem Deitatis imaginem nominavit? vel more impietatis tuæ, eum quem contigit, non propter se, sed propter eum quem in se receperat venerandum esse memoravit? Sed subtilitatem hanc discretissimus inquit apostolus Dei forte non noverat (Lib. ii de Incarnatione d. 117).*

sum : nam spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habentem (Luc. xxiv, 39). Me scilicet, quem secundum id quod videtur et paret videtis esse compositum, et secundum corporis substantiam esse contractabilem cernitis.

9. Non enim, Apollinaris, ossa et caro est Deitas Verbi paterni. De isto palpabili clamat Petrus : *Hunc Jesum suscitavit Deus* (Act. x, 40). Dextera itaque exaltatus est Dei, non tamen dextera adjuvante Verbum. O insania Ariana! Promissione quoque sancti Spiritus accepta a Patre (Act. ii, 33), effudit hunc, quem vos videtis et auditis.

10. Et audi Paulum de Deo ratiocinantem, et illam inconvertibilem Dei et hominis exponentem conjunctionem. *In forma, inquit, Dei constitutus, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens* (Philipp. ii, 6). Sic et in aliis quidem, inquit, *locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula, qui est splendor gloriæ* (Heb. i, 2). Prorsus filium caute eum, et splendorem gloriæ nuncupat, et positivam hæredem : hæredem quidem positivum secundum carnem; splendorem autem gloriæ paternæ secundum Deitatem, quia nec discessit incarnatus a similitudine, quæ ei cum Patre est. Propter quod et Paulus inquit : *Qui est splendor gloriæ; ne forte cum audisset quispian : Erat in forma Dei; tanquam transeuntis et commutatio suspicaretur eum esse naturæ.*

11. Joannes quidem Verbi et Patris adinvicem coæternitatem describendo, utebatur his dictis : *In principio erat Verbum* (Joan. i, 1), Est prætermittens; non enim dixit : In principio est Verbum, et Verbum est apud Deum; sed : *In principio Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Quærebatur enim quæ prima esset existentia sive essentia ejus qui hominem gessit.

12. Paulus autem omne simul quod accidit narrat, et incarnatam essentiam, et incarnatæ Deitatis unionem incommutabilem ac semper manentem, propter quod et scribens clamabat : *Hoc sentiatur in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset constitutus, semetipsum exinanivit, formam servi acci-*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Inde patet quo merito Elipandus dicitur ad Nestorianismum declinasse : duos enim perinde ac Nestorius filios admisisse ex eo convincitur, quod unum fateretur, qui naturalis; alterum, qui adoptivus : hoc enim est hæredem positivum fieri, quod adoptari. Ex eo, inquam, convincitur, siquidem fieri non potest ut in eandem personam utraque simul ejusdem parentis filietas conveniat.

† Ex hoc loco desumptum est quod septimo loco refertur in concilio Ephésino, quodque nono apud Cyrillum, atque etiam in responsione ad objectionem Orientalium adversus tertium anathematismum. Eadem fere Nestorius habet in epistola secunda ad Cyrillum : *Paulus cum divinæ incarnationis memoriam faceret, incipientes subjungere quæ sunt passionis, prius posuit, Christus, commune, ut paulo ante dixi, nomen naturarum. Tunc decentem insert sermonem, sive attentionem utriusque; etenim ait : Hoc sentiatur in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem*

Accipiens (Philipp. ii, 5). Non dixit : Hoc sentiatur in vobis, quod et in Deo Verbo, qui cum in forma Dei esset constitutus, formam servi accepit. Sed accipiens Apostolus Christi nomen, tanquam duarum naturarum appellationem significativam, absque sui periculo, eum, et servi formam, et Deum nuncupat irreprehensibiliter : his divisis quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur; et non hoc solum christianis prædicans, quia incommutabilis est Deus Christus, sed et benignus, formam servi accipiens, et quod subsistebat existens, ut noveris non mutatam post unionem, sed visum simul benignum et justum : mors enim pro impiis sine peccato carnis est ejus; et quod eam pro inimicis non refugit, incestimabilis benignitatis est gratia. *Vix enim, secundum Paulum, pro justo quis moriatur* (Rom. v, 7)?

13. Suscipere autem humanum genus per hominem, et reconciliare Adam, multa justitiæ circumspectio est : justum enim erat naturam quæ offenderat, hanc demum Deo placitam liberare; et justum est obnoxiam quondam, quæ debitum incurrit, absolvere : irreprehensibilem namque et sine querelâ hominum naturam debet Deo conversationem; sed deficiebat in exsolutione. Negligentiæ enim passionis animam huc atque illuc trahentes, audam eam a virtutibus impellebant, et rari erant pietatis ac justitiæ professores : et tunc illi, ad filius temporis paupertatem, qui viderentur vel putarentur esse professores? Per universum autem terrarum orbem debitum erat : *Omnes enim, inquit, peccaverunt, et egent gloria Dei* (Rom. iii, 23). Peccati fenus quoque crescebat.

14. Quid ergo Dominus Christus? Peccatis obligatum videns genus humanum, et indignum ad redditionem, non imperio exsolvit debitum, ne justitiam benignitas læderet; et hujus rei testis Paulus apostolus clamans : *Christus, inquit, quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ ejus* (Ibid., 25); ut ostendatur, inquit, benignitas justa, non sine judicio passim et utcumque donata : propterea Christus debentem suscepit personam naturæ, et per eam debitum tanquam Adæ filius reddidit.

Deo (Philipp. ii, 5). Sed ne ad unumquodque loquar : *Factus obediens usque ad mortem, mortem talem crucis* (Ibid.). Quoniam igitur cæperat mortis facere mentionem, ut ne quis hinc Verbum Deum passibilem suspicaretur, posuit, *Christus, tanquam passibilis et impassibilis essentiæ, in singularitate personæ, significativum vocabulum, ut impassibilis et passibilis Christus sine periculo nominetur, impassibilis quidem Deitate, passibilis vero natura corporæ* (Nestor. in epist. 2, ad Cyrillum num. 6 et 7).

† Forte legendum est, *Neglectæ enim passionis.* Gerberonius edidit *passiones.* Gerbertus putat legendum esse, *Neglectæ enim passionis.* Quid si legimus *passionis,* ut continuatur metaphora de debito et exsolutione? BALUZ.

‡ Corrigit possessores Baluzius, notatque ad calicem : *Hanc lectionem et hic et paulo post præferunt veteres libri, quam confirmare videntur hæc verba habita inferius; primitiis missæ eus: natura cum possidet, et. Carnetibus utriusque reposuit professores.* Est,

14. *Opportebat enim debitum gentem de genere A* debere ejus qui se aliquando contraxerat; ex muliere debitum, ex muliere absolutio; sed dicere debitum, ut dicat retributionem.

Eadem causa Adam peccatæ debitor factus est. Solvit hanc Christus in deserto esuriens, diaboli super escæ refectione consilium spernens.

16. Ille Divinitatis contra Deum appetitæ reatum incidit, cum audisset a diabolo: *Eritis tanquam dii* (Genes. iii, 5), et eseam promptus invasit. Sed hanc Christus exsolvit, quando demoni potentiam promittenti, hæc enim ad eum dicebat: *Omnia tibi dabo, si prosideris adoraveris me* (Math. iv, 9), et ejus vocem ipse respondens respondebat: *Vade, Satana; Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies* (Ibid., 10).

17. Ex inobedientia in ligno peccatæ Adam debitor fuit; reddidit et hanc Christus in ligno obediens factus (Philipp. ii, 8). Propterea et Paulus ait: *Chirographum peccatorum nostrorum, quod erat nobis contrarium, tulit de medio, affigens illud cruci* (Col. ii, 14). Et qui reddebat pro nobis, Christus est; in ipso autem nostra debitum natura solvebat. Personam enim ejusdem naturæ susceperat, cujus passiones in sua passione solvebat, quia *habemus redemptionem in sanguine ipsius*, ut dictum est a Paulo (Eph. i, 7; Col. i, 14).

18. Vide eam patram nostram in Christo apud Deum causam adversus diabolum perorantem, et justis hisce utentem allegationibus: *Injuria opprimor, justissime judex, diaboli me iniquus impugnat, evidenti adversus me nititur impotentia tyrannide. Estq* C *priorem Adam tradiderit morti, quia ejus peccati occasio fuit; secundam Adam, quem ex Virgine figurasti, ob quam, rex, noxam crucifixi? Qua etiam causa latrones cum ipso una suspendit? Cur qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus, cum iniquus est deputatus* (1 Petr. iii, 22; Luc. xxii, 37)?

CASTIGATIONES ET NOTÆ.
 * Huc respiciebat sanctus Cælestinus cum scriberet Nestorio: *Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus quod stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitoricem, et eum debitum merito reddere, qui descendit de genere debitoria. Quid tecum sciunt, qui sunt hæc negando damnati* (Epistola ad Nestor. 11, p. vi, Eph. c. 18)? Verum non obscure ostendimus in notis ad Nestorii sermones adversus Pelagianos, Nestorium de solo debito moriendi contracto per peccatum Adami locutum fuisse, saltem aperte; non item de morte animæ, quod tamen catholica fides postulat. Et vero inducitur natura humana orans apud Deum, petensque liberari per Christum a miseris ex Adamo contractis (Nam. 18); nec tamen ulius alterius fit mentio, quam quæ ad mortem corporis pertinet. Atque hinc lucem accipit quod diximus de concilio Constantinopoli coacto, ubi Manichææ consensionis damnati sunt, qui dicerent primum hominem animæ mortuum diaboli operi.

^b c Garnerius (inquit Baluz. hic reponens potestatem) emendavit posteritatem, eamque emendationem ego puto esse bonam. Non ausus sum tamen discedere a scriptura veterum fibrorum. » Ebrt.

^c Rayceare non licet in dubium quin hic locus sit excerptus a Cyrillo, relatusque numero undecimo: nam et antecedentia et consequentia hinc excerpta constat, et undecimo numero prælegitur: *Et post*

An forte emendanda ejus intentio non manifestata est? Aperte mihi tanquam imagini tue, Domine, favidet. Sine ulla occasione irruens in me, subvertere me nititur; sed tu mihi justum te judicam tribue. Iratus es mihi causa pravariationis Adæ, pro quo si habes Adam sine peccato tibi conjunctum, ut propitius exora. Esto propter illum corruptioni me tradideris, propter hanc de incorruptione particeps. De mea uterque eorum natura est. Sicut prioris in morte particeps fui, et immortalis vitæ secundi particeps sum. Indubitatis et inexpugnabilibus firmor allegationibus. Omnifariam adversarium supero. Si de corruptione, quæ ex Adam mihi facta est, controversiam moverit, ex illius qui peccatum non fecit vita ego e diverso proscribam. Et si me ille ex illius accusat inobedientia, ex hujus eum obedientia reum ego constituam.

19. Hunc de diaboli victoria Christus agens triumphum: *Nunc judicium, inquit, est mundi hujus; nunc princeps mundi mittetur foras* (Joan. xii, 31). Sicut enim protoplasti tenuit diabolus culpam adversus omnem ejus ^b posteritatem, et originariam habuit actionem; sic inculpatas in Christo primitias massæ suæ natura cum possedisset, adversus diabolum nitens, ipse vincebat defensionibus de quibus adversarius præsumebat: in Christo enim justissime primitiarum suarum contra eum inculpatam originem profert, si priores ex Adam reos causas diabolus ingerit. Et hoc est quod Paulus ait: *Christus mortuus est pro peccatis nostris; immo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis* (Rom. viii, 34).

20. ^c Interpellat namque a Christo induta massa nostra, libera prorsus ab omni peccato, et oritur injusta defensio contra penam nostram, quam ex initio ille qui prior figuratus est suo generi intulit: hæc suscepti hominis occasio, ut homo per carnem dissolveret, quam per carnem meritis est corruptionem.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.
plura in eodem libro. Mirum tamen utriusque loci tantam esse tum sententiæ, tum versionis differentiam; sic enim se habet undecimum Cyrilli excerptum: Nostra enim natura pro nobis interpellat in Christi usu, tanquam vestis constituta, inculpabilis originis suæ defensionibus nitens, et quia illud peccatum qui prior figuratus est, totius generis existit causa huic suscipiendi hominis, a homo, occasio fuit ut per carnem destrueretur corruptio, quæ per carnem contigerat. Hujus carnis est, non Divinitatis diei tertie sepultura. Illius pedes detenti sunt clavibus; hanc sanctus Spiritus in utero figuravit. De hac Dominus ad Judæos, Solvite, dicebat, templum hoc, et in triduo suscitabo illud (Joan. ii, 19). Numquid ego duplicem quemdam Christum solus appello, et non semetipse, et templum solubile, et Deum se nuncupat suscitantem? Quod si Deus erat, qui solvebatur, a Ariane, quod sane in ejus capiti blasphemiarum convertatur, oportuerat dicere: *Solvite Deum istum, et in triduo suscitabitur. Si mortuus est Deus, si sepulturæ mandatus, est inane illud in Evangelio dictum: Quid me queritis occidere hominem, qui verum locutus sum vobis* (Joan. viii, 40)? Nunc autem ait: *Quid me queritis occidere hominem, cujus capiti spinæ coronæ superposita est; hominem, qui dicit: Deus, Deus meus, quare dereliquisti me* (Math. xxvii, 47)? et qui triduanam sustinuit mortem. Adoro autem hanc cum Deitate, tanquam divinæ cooperarum auctoritatis.

21. Hujus hominis, non Dathan, tertii diei sepultura est: Hujus pedes terti sunt clavis. Hunc Spiritus sanctus in utero figuravit. De hac carne Dominus ad Judæos: *Solvite, inquit, hoc templum, et in triduo suscitabo illud* (Joan. ii, 19).

22. Numquid ego duplicem Christum solus appello? Nonne semetipsum et templum solubile, et Dominum nuncupat suscitantem. Si autem Deus erat, qui salvabatur (quæ in caput Arij blasphemiam convertitur), dixisset Dominus: *Solvite Deum istum, et in triduo suscitabitur; si Deus mortificatus est in sepulchro, mentitur Christus, qui dixit: Quid me queritis occidere hominem, qui vera locutus est vobis* (Joan. viii, 40)?

23. Sed non nudus homo Christus, o calumniator; sed homo simul et Deus: si autem Deus tantummodo existeret, oportebat eum, secundum Apollinarem, dicere: *Quid me queritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus sum? Nunc autem dicit: Quid me queritis occidere hominem istum, qui spinis coronatus est; istum, qui dixit: Deus Deus meus, quare me dereliquisti* (Matth. xxvii, 46, seq.)? istum, qui triduanam sustinuit mortem?

24. Adoro hunc autem cum Deitate, tamquam divine cooperarium auctoritatis. *Manifestum est enim, inquit Scriptura, viri fratres, quia nobis per Christum remissio peccatorum annuntiatur* (Act. xii, 38).

25. Tamquam Dominicæ bonitatis venerer instrumentam. *Estote enim, inquit, invicem benigni et misericordes, sicut et Deus in Christo donavit nobis* (Ephes. iv, 32).

26. Honoro tamquam consiliorum Dei curiam: *Volo enim vos scire cognitionem sacramenti Dei Patris et Jesu Christi, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi* (Col. ii, 4).

27. Suscipio tamquam formam pro Deo apud nos spondentem. *Qui me misit, inquit, verax est, et ego quæ ab ipso audivi, hæc loquor* (Joan. viii, 26).

28. Beatifico tamquam obsidem pacis æternæ: *Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem mœneriæ; solvens inimicitias in carne sua, etc.* (Ephes. ii, 14).

29. Colo tamquam divinæ indignationis propitiatorium. *Christum, inquit, proposuit Deus propitiatorium fidei per fidem in sanguine ipsius* (Rom. iii, 25).

30. Amo et revereor tamquam mortalium immortalitatis initium. *Ipse enim est, inquit, caput corporis Ecclesiæ, qui est initium, primogenitus ex mortuis* (Col. i, 18).

31. Amplector tamquam speculum divinitatis resplendentis. *Deus enim, inquit, erat in Christo mundum reconciliatus sibi* (II Cor. v, 19).

32. Adoro tamquam animatam regis purpuram. *In forma enim, ait, constitutus Dei, semetipsum exinanivit formam servi accipiens, et habitus ingentis ut homo* (Philipp. ii, 6).

33. Laudo tamquam manum Divinitatis in vitam me eripientem de morte. *Cum enim exaltatus, inquit, fuero de terra, tunc omnes ad me attraham* (Joan. xii,

32). *Et quis hæc exaltatus, ostendens scriptura fidelis, ait: Hoc enim dicebat, significans quæ morte exaltaturus* (Ibid., 33).

34. Admior tamquam januam ad divina introitus. *Ego enim sum janua, inquit, per me qui ingressus fuerit, habitabitur, et intrabit, et eabit, et habitationem inveniet* (Joan. x, 9).

35. Adoro tamquam omnipotentis imaginem Deitatis: *Superexaltavit enim eum, inquit, Deus, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ejus omne genua flectatur caelestium, terrestrium et infernorum* (Philipp. ii, 9).

36. Propter oculos adoro quod oculis patet. Inseparabilis est Deus. Ejus qui patet dignitatem non separo, inseparabilis est enim; separo naturas, sed conjungo reverentiam.

37. Non per se ipsum Deus est, quod in utero figuratum est; non per se Deus est, quod creatura est a Spiritu sancto; non per se Deus est, quod in monumento sepultus est: sic enim essetis hominis et mortui manifesti cultores.

38. Sed quoniam in assumpto Deus, ex assumente qui assumptus est, tamquam assumenti conjunctus, appellatur Deus. Propterea et crucifixæ carnis demones vocabulum perhorrescunt, crucifixæ scilicet carni conjunctum, non compassum, scientes Deum. Ideo et judex venturus est iste, qui visui paruit, quoniam omnipotenti conjungitur Deitati. *Tunc enim, inquit, parabit signum filii hominis in celo, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute et gloria multa* (Matth. xxiv, 30).

39. Sicut enim rex parva victoria cum his in civitatibus videtur armis eum quibus hostem in bello superavit, et se cum iisdem conspicuum vult esse; sic et omnium Dominus rex cum cruce et carne in suam venit creaturam, cum his armis videndus, quibus impietatem superavit, et judicabit orbem in horum forma, omnipotentis virtute, secundum Pauli præconium, qui ait: *Tempora ignorantie despiciens Deus, qui nunc sunt omnibus hominibus præcepti penitentiam agere; siquidem statuit diem, in quo judicaturus est orbem in viro in quo constituit fidem præstare omnibus, suscitans eum a mortuis* (Act. xvii, 30). Quod ideo dictum est, ut nullus mortuam suspicietur esse Deitatem.

40. Nam etsi omnem omnino simul novam Scripturam perscruteris, non apud eam usquam invenies, mortem Dei esse; sed cum scriptum est, aut Christo, aut Filio, aut Domino assignari. Christus enim et Filius et Dominus in unigenito in Scripturis acceptus, duarum significatio est naturarum; et aliquando quidem Deitatem, vel humanitatem, aliquando simul utrumque designat: vobis causa, cum Paulus scribens prædicat: *Qui cum essemus inimici, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus* (Rom. v, 10); humanitatem ejus demonstrat. Quando iterum ipse dicit ad Hebræos: *Deus locutus est nobis in Filio, per quem fecit et sæcula* (Hebr. i, 2); indicat et Filii Deitatem. Nec enim caro opifex est sæculorum, post multa sæ-

cula fabricata. ^a Ecce Filius Dei et Deitatis, et humanitatis essentialis appellationis conveniens documentum.

41. Interrogemus jam, si nomen hoc, id est, *Christus*, etiam *Filius* accipiatur, et hoc ipsum ad utraque designanda pertineat. *Jesus Christus*, inquit, *heri et hodie, ipse idem in secula* (Hebr. xiii, 8). Sicut enim Deus existens, et homo idem ipse, secundum Paulum, et *novissimus* et ante secula; sicut homo quidem, recens; sicut Deus autem, ante secula.

42. Ostensum est igitur tibi quia *Christi* appellatione modo templum, modo inhabitantem Deum in illo demonstrat: exige ubi etiam *Dominus* in Filii persona ponatur, et nunc quidem hominem illum, nunc Deum ostendat. *Venite*, inquit, *videte locum, ubi positus erat Dominus* (Math. xxviii, 6). Et iterum mulieres tanquam furto a Judæis descentes ablatum corpus Domini: *Tulerunt*, ait Scriptura, *Dominum meum* (Joan. xx, 13). Et ad Galatas Paulus: *Alium*, inquit, *apostolorum vidi naminam, nisi Jacobum fratrem Domini* (Gal. i, 19). Et iterum ipse ad Corinthios: *Quibus tunc panem manducatis, et hunc calicem bibitis, mortem Domini annuntiatis, donec veniat* (I Cor. xi, 26). Et iterum: *Domine, ut video, propheta es tu* (Joan. iv, 19). Hæc omnia *Dominicæ* incarnationis sunt documenta, quia neque Deus Verbum erat in monumento projectus. Quomodo enim resurrexit, qui universalitatem sustentat verbo potentia suæ, si jacebat secundum Arium? Sed neque Dei essentialiam flebant mulieres, tanquam quæ esset de sepulcro furto subducta. Quis enim suspicetur Deitatem furacibus manibus capessibilem esse? Nec iterum Jacobum Divinitatis habuit fratrem: nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum Domini corpore et sanguine pascimur. Dei enim natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificio immolatur; nec propheta Deus, sed dator prophetiæ, ut sit hoc loco *Dominus*, sicut dixi, *carnis expressio* tanquam habentis *Dominicam dignitatem*, quæ tamen temperamento, vel admixtione, minime in substantiam transierit Deitatis.

43. Alibi enim *Dominus* demonstrativum est Deitatis, sicut est illud: *Unus Deus Pater, ex quo omnia; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia* (I Cor. viii, 6). Ex Deitate enim opifex omnium Christus est, non ex humanitate, quæ post creaturam condita invenitur.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Alludit ad extrema verba orationis paenegyricæ, quam Proclus ita finit: ἰδοὺ ἀποδείξῃς τρυφῆς τῆς ἀγίας καὶ Θεοτοκίου Μαρίας.

^b Perplexus locus est, nisi fallor, corruptus; emendari tamen vel sic potest: *Venit secundum Scripturam Christus in hominis forma omnipotens, ut experimento agnoscat ipse quoque diabolus, quia cum omnibus etiam ipse erat sub dominatione Dei. Quia vero homo ad imaginem et similitudinem factus est, et rex terræ ac dominus constitutus, ab auctore merito ad celorum etiam regna est sublimatus.* — Hunc locum esse perplexum ac corruptum censet Garnerius, et pro futuro reponi debere *Scripturam*. Hæc tamen emendatio videtur non esse necessaria, quia Mercator respicere videtur ad id quod paulo ante dixerat, Paulum hunc virum qui visibilis fuit designasse judicem esse

44. *Ami* autem, sicut dixi, *Dominus* utrumque rerum significativum est, sicut est: *Dominus Jesus, ne staturus illis hoc peccatum* (Act. vii, 59). Et: *Mala mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo demonia ejecimus* (Math. vii, 22)? Et Paulus: *Quam mihi reddet Dominus justus iudex in illa die, non solum mihi, sed et omnibus qui pie diligunt adventum ejus* (II Tim. iv, 8). Vidisti quammodum Christus, et Filius, et Dominus est. Quando de unigenite meminit Scriptura, modo humanitatis, modo divinitatis, modo autem utriusque vult existere significativa vocabula.

45. Quid ergo confundis quæ sunt inconfusa? Quid Dei nomen deputas morti, quod a divina Scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur? Quid Paulo clamante, cum audias: *In viro, in quo deservit Deus.... suscitans eum a mortuis* (Act. xvi, 31); tu natam et mortuam inani imaginatione judicas Deitatem.

46. Bene autem et judicem esse venturum, Paulus hunc virum, qui visibilia fuit, designat, quocumque ad imaginem suam a Deo figuratum et regna terræ honoratum hominem escam vermium diabolus præparavit. ^b Venit secundum futurum Christus in hominis forma omnipotentis, ut experimento agnoscat ipse quoque diabolus, qui cum omnibus etiam ipse erat sub dominatione Dei, quia vere homo ad imaginem et similitudinem Dei factus est, et rex terræ, ac dominus constitutus, auctor merito ad celorum etiam regna est sublimatus.

47. Sed nostrum sermonem vestra audientia vincit, et me vinci confessus ad taciturnitatem confugio, optans semper hac cupiditate vestrae audientiae separari.

48. ^c *Dominicæ* itaque humanitatis susceptionem colamus: incarnationis sacramentum huminis incessabilibus extollamus: susceptricem Dei Virginem cum Deo ratiocinemur: cum Deo ad divina non elevemus, Θεοδόχον dico, non Θεοτόκον, ὁ litteram, non x exprimi volens. Unus est enim, ut ego secundum ipsos dicam, Pater Deus Θεοτόκος, id est, genitor Dei, qui hoc nomen compositum habet. Visibilem igitur cum invisibili conjunctam formam cum Deo ad divina deputemus: τὴν φορεμένην τῷ φορῶντι συντιμῶμεν φύσιν, id est, naturam quæ indumentum est Dei, cum eo qui ea utitur honoremus, tanquam radium Divinitatis, ^d ut ita dicam, incarnate: eam

venturum. BALUZ.

^c Corruptus et iste locus. Restitui debet partim ex Cassiano, ex sermone primo, partim denique ex epistola Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes. *Dominicæ* itaque humanitatis susceptionem colamus. *Incarnationis sacramentum huminis incessabilibus extollamus. Susceptricem Dei formam una ac parci cum Deo Verbo ratione veneremur. Virginem Dei susceptricem cum Deo ad divina non elevemus Θεοδόχον dico, etc.* — Cotelerius Mon. Eccl. tom. III p. 595 hunc locum ita corrigat et complet: *Susceptricem Dei virginem ut cum Deo ratiocinemur... ὁ et χ litteras, non τ et x exprimi volens.* GALLAND.

^d Duplex una in sententia vitium: nam tota expungenda est, cum nihil faciat ad sensum, immo non parum officiat. Quam belle enim omnia hæc expuncta

formidemus tamquam divinæ auctoritatis inseparabile simulacrum, tamquam oculi imaginem vel statuum iudicis. Dividentes naturas, jungamus honorem; conflteamur duplicem, et adoremus ut unum: duplicem enim naturarum unum est secundum unitatem.

49. Si hæreticus tibi ex persona ecclesiastica mortuam Deum tutum exprobraverit, iratus tu ad dictum reclama: Deus est qui suscitavit de mortuis pastorem ovium magnum (Hebr. xiii, 20); non ipse mortificatus est, et sublevatus. Si te Judæus hominem colere dixerit, apostolicam responde traditionem: Deus erat in Christo mundum reconcilians (II Cor. v, 19). Si a gentilis causam susceptæ humanitatis petat, assertionem sit remissio peccatorum. Responde ei quæ Pauli sunt: Quoniam per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur (I Cor. xv, 21). Ipsi gloria in sæcula sæculorum.

EPISTOLA PRIMA S. b CYRILLI episcopi Alexandrini ad Nestorium, e Græco sermone versa a Mario Mercatore.

1. Venerabiles viri ac filii digni Alexandriam venientes retulerunt nobis ægre aliquid ferre religionem

se habent: Naturam, quæ indumentum est Dei, cum eo qui ea nititur, honoremus, tamquam radium Divinitatis, tamquam divinæ auctoritatis inseparabile simulacrum, etc. Quod si sententia retinetur, corrigi debet ex iis quæ dicta sunt in notis ad primum sermonem hunc in modum: Et ita Dominicam incarnationem formidemus. Facile enim fuit et in ut malari, et Dominicam in dicam converti.

a Corrige, Si gentilis causam susceptæ humanitatis petat, asserere esse remissionem peccatorum.

b Cyrillus tres omnino dedit ad Nestorium commentitorias epistolas, quarum una incipit: Venerabiles viri; altera: Garrunt quidam; postrema: Cum Salvatore noster. Omnes nunc eduntur interprete Mario Mercatore. Dixi porro tres commentitorias: scripsit enim, opinor, gratulatoriam, cum Nestorius ordinatus est, et paschalem suo tempore. Alterum non obscure si nesciant litteræ Cœlestini ad ipsummet Nestorium, immo et apologia Cyrilli ad Theodosium; alteram consuetudo prebat. Istæ igitur commentitoriarum prima est, nam et ipsius mentio fit in secunda (Num. 3): Commoneo te etiam nunc, etc., et utriusque in tertia (Num. 2): Ecce te his scriptis jam tertio convenimus, etc.

Prima querelas continet, et aliud fere nihil, præter exhortationem ad poenitentiam; habet secunda præterea explicationem fidei, prout ex symbolo Nicæno conficitur; tertia denuntiat pro auctoritate quid faciendum sit, quæque fides subscribenda, ad communionem Ecclesiæ retinendam; mirum vero cur secunda, licet tertiæ concedat plurimum, et utraque in concilio Ephesino lecta sit, sola tamen fuerit sententiis Patrum approbata; sola etiam lecta in concilio Constantinopolitano sub Flaviano, et in Chalcedonensi relecta (Vide sup. dissert. 3).

Datam oportet ann. 429, circa Augustum: nam ad hæc, breviter respondit Nestorius per Lamponem presbyterum; et post responsum acceptam, Cyrillus secundam epistolam scripsit, quæ in quinta synodo reperitur consignata mense Mechir, indictione 13, id est, mense Januario, sub Ilia, ann. 430. Non potuit vera sine idoneo temporis intervallo, Alexandria Constantinopolim epistola Cyrilli, et vicissim Constantinopoli Alexandriam responsio Nestorii transmitti.

A tuam valde, et ad lædendum me cuncta movere, et modis omnibus niti; meque doloris tui volente cavissas addiscere, dixerunt quod epistolam meam ad sanctos monachos circumferant Alexandrini quidam, et odii adversum me excitati atque fastidii tui hanc fecerint causam.

2. Miratus sum igitur, cur non magis tua apud se veneratio reputaverit, quia non primum epistola mea scripta, sed quædam diæta religionis tuæ occasionem perturbationis de fide attulerint: namque non solum chartulas, sed etiam expositiones tuas circumferunt multi, et laboramus corrigentes quicumque ex his sunt depravati: prope enim fuerunt quidam ut jam confiteri minime patiantur quia Deus est Christus, sed potius ὄργανον καὶ ἰργαλίον τῆς Θεότητος, καὶ ἄνθρωπος Θεοῦ (quæ Latine instrumentum, vel sèrumentum Deitatis, et homo indutus seu utens Deo, vel portans Deum, possumus dicere). Quid autem horum non est ultra modum absurdum?

3. Nostrum ergo eras irasci super his quæ dixit, sive non dixit religio tua (chartulas enim quæ circumferantur valde non erode). Quomodo igitur, queso, nobis lædendum est, cum recta vultaretur fides, et tot tantique quotidie depravantur? An non stabilius

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

Ex ea vero tria discimus historicæ utilia. 1^o Scriptam esse a Cyrillo epistolam ad monachos circa postivum aut etiam vernum tempus ann. 429; nam quartam eam, ut moveret stomachum Nestorio, ex Ægypto deferri Constantinopolim, ibique a nonnullis Alexandrinis circumferri; oportuit item Constantinopoli Alexandriam referri nuntium de commoto Nestorii animo, quæ hujusce epistolæ occasio: ea vero fieri non possunt sine aliquo temporis spatio, eoque non brevi. Ergo cum epistola hæc Cyrilli prima ad Nestorium data fuerit circa mensem Augusti, necesse est fateri epistolam ad monachos scriptam esse, vel æstivo tempore, vel etiam verno. Næque vero potuit prius, cum non aliunde occasio scribendæ nata sit, quam ex Nestorii tractatibus, et sermone præsertim de partu virginæ ad monachos delato; nec sermo ille sit habitus Constantinopoli ante nativitatem Christi; vel etiam Alexandriam missus, si credimus auctori Recondemnatæ (Hæresi 89), nisi prælegendus in festivitate paschali. Hunc ipsum porro sermonem concitasse turbas inter monachos liquet abunde, ex hac ipsa prima Cyrilli ad Nestorium epistola (Num. 1), in qua Cyrillus a nonnullis scribit, asseri Christum esse tantum instrumentum Deitatis, et hominem Θεοῦ ὄργανον; quæ verba leguntur in sermone præfato (Num. 5).

D 2^o Tractatus Nestorii jam ante hoc tempus delatos Romanæ (Num. 2), et offensionem peperisse Cœlestino, aliisque episcopis, qui cum eo erant, Cœlestinumque scripsisse cum episcopis, id est, ut interpretor, synodicas litteras ante hoc tempus Cyrillo de causa Nestorii: Scribunt enim, inquit, nobis vehementer his offensi (Ibid.).

3^o Invidiam factam Nestorio, vel ex eo maxime, quod negasset Virginem esse Θεοτόκον. Negantis autem verba sunt in tractatu de virginæ partu (Num. 5): non quod de voce sola questio moveretur, sed quod ea breviter, prout vel assereretur, vel negaretur, ostenderet quas quisque partes sequeretur in quæstione post Trinitatem maxima, de vera Divinitate Christi.

c Respicit in primum sermonem Nestorii, cujus sunt hæc verba: Non peperit creatura Creatorem, sed peperit instrumentum Divinitatis, et hominem Θεοῦ ὄργανον.

ante tribunal Christi, aut rationem non reddemus, A tamquam prepositi ad loquendum, de silentio uon opportuno?

4. Quid postremo faciam? Tempus enim loquendi est, vel conferendi cum veneratione tua, interrogante de chartulis quibusdam, quæ nescio quo modo Romanæ perlatae sunt, reverendo ac religiosissimo Romanorum episcopo Coelestino, cum omnibus qui cum eo sunt episcopis venerandis, quia utrum sint religionis tuæ, an non, habetur incertum: scribunt enim nobis inde vehementer offensi.

5. Quo pacto etiam de Oriente ex omnibus Ecclesiis venientibus satisfaciemus, eosque curabimus, qui contra easdem chartulas murmurant? An arbitraris parvam Ecclesiis esse ortam de hujusmodi tractatibus perturbationem? Omnes sumus in sollicitudine, B et in procinctu laboris constituti ad hos corrigendos, ut ad rectum tramitem revocentur, quibus nescio quomodo persuasum sit aliter sapere.

6. Cum igitur harum susurrationum necessitatem et causam tua religio attulerit, quomodo nos existimas jure arguendos? vel quo jure adversum nos vociferaris in vanum, et non potius sermonem tuum corrigis, ut totius orbis de te offensus conquiescat?

7. Si in plebe lapsus est sermo, in retractatibus corrigatur. Dignare unam locutionem donare offensis auribus, Dei puerperam, id est, *Græcorum* pronuntians virginem sanctam, ut curatis iis qui tristitia obnubilati sunt, rectam apud omnes de religione gloriam tenentes, in pace et unanimitate costus plebium celebremus.

8. Quod vero pro fide quæ in Christo est omnia super parati tolerare, et vincula, et carceres experiri, et ipsam mortem libenter subire, non ambigat religio tua.

9. In veritate atque dico, quod, adhuc beato Attico constituto in rebus humanis, de sancta et consubstantiali Trinitate liber est elaboratus, * in quo

* Parte prima toni quarti Operum sancti Cyrilli editionis Parisiensis Græco-Latinæ continetur dialogi novem, in quibus inducuntur colloquentes personæ duæ, Cyrillus et Hæmianus; octavus inscribitur de *Incarnatione Unigeniti, et quod Christus sit unus ac Dominus, secundum Scripturas*; nonus, quod unus sit Christus per oppositionem; sextus tamen plurima complectitur in idem argumentum. Incertum vero quo de tractatu sermo fiat in presenti; optior ego magis fieri de sexto dialogo: nam totum opus de consubstantiali Trinitate videtur absolutum septem dialogis, nec plures a veteribus recensentur, et quæ in sexto de Incarnatione, apprime consonant cum scriptis ad monachos. Quidquod octavus et nonus dialogi non carent omni suspitione suppositionis, ut ostendimus alias (In *dissert. de libris Cyrilli*).

† Non ea de causa conquestus est Nestorius, cum liber editus tunc temporis non legatur: questus vero est de hæc epistola, quæ in modesto scripta, cuique nihil idcirco respondendum putaret, vaticinatus quod evenit, majores inde turbas oriuras; sed fecit presbyteri Lamponis instantia, ut animi sententiam mutaret. Fuit autem presbyter ille Alexandrinus, vir industrius in gerendis rebus, quod constiat ex epistola post plures annos ad eum Constantinopoli commorantem a Cyrillo data; missus vero fuerat a suo presule ad deportandas litteras, et agendum cum Ne-

etiam de incarnatione Dominica tractatus uberior continetur, et his quæ nunc scripsi, consonus invenitur. Relegi hunc episcopis et clero, necnon et studiosis auditoribus plebis; edidi vero nulli: forsitan si edidero eum, esse ^b me iterum arbitror accusandum, cum tamen librum composuerim etiam ante ordinationem venerationis tuæ. Saluta fraternitatem quæ apud te est; te in Domino qui nobiscum sunt salutant.

Religiosissimo et sanctissimo comministro Cyrillo, Nestorius in Domino sal.

Nihil sane Christiana modestia potentius est, nihil firmitus. Ea ut in presentia per Lamponem presbyterum religiosissimum scriberemus, nos commovit. Cum enim ille de tua pietate multa referret, multaque vicissim audiret, postremo urgendi fluxum nullum fecit, donec hæc a nobis impetravit. Quapropter hominis importunitati manus dedimus: nam, ut quod res est ingenie favear, non mediocre cujuscunque Christiani viri modestia (utpote in cujus pectore Deus inhabitet) timorem mihi afferre assolet.

Proinde quod ad nos ipsos nostraque attinet, qui non pauca a pietate tua designata sint fratrum charitati parum congruentia (oportet enim modeste loqui), ita nihilominus affecti sumus, ut solidam animi lenitatem conservare, necnon in pristino benivolo amiceque per litteras salutandi officio permanere decreverimus. Quantum vero Lamponis religiosissimi presbyteri vehemens impulsus ille fructum nobis allaturus sit, experientia ipsa demonstrabit. Universam quæ tecum est fraternitatem ego quique mecum sunt salutatam cupimus.

* *EPISTOLA SECUNDA S. CYRILLI episcopi Alexandrini, ad Nestorium; cui impiissime contradicens idem Nestorius respondendum esse putavit. Ex Græco in Latinum.*

1. † Garrunt, sicut audio, quidam de existimatione storio de motibus exortis: quod ipse Nestorius inuit in suis litteris, quas quia breves sunt, et negotii totius seriem non mediocriter manifestant, subjungendas duxi.

‡ In concilio Chalcedonensi (Act. 2) epistola hæc data dicitur mense Mechir, indictione 13. Extenditur autem mensis Mechir Aegyptius a die 26 Januarii ad 25 Februarii. Indictio vero 13 incidit in ann. 450. Data vero videtur ipso die primo Mechir, atque ex synodo, juxta canonem Nicænum, præcedente Quadragesima. Id vero constat, primo quia solebant veteres primum diem mensis non alia consignare nota quam mensis ipsiusmet nomine: deinde anno illo jejunii initium factum est die 19 Mechir, qui 14 Februarii. Denique ordinaria synodus ante Quadragesimam, eo tempore habebatur, quo inde possent opportuno Patres ad suam quisque Ecclesiam redire ante inchoata jejunia. Quod autem ex synodo scripserit Cyrillus, aperte in notis ad tertiam epistolam demonstrabitur.

Hæc porro secunda epistola fere tota contradicit sermonibus Nestorii adversus Proclum, et quarto præsertim, cujus initium: *Contumelias quidem, etc.*, et merito appellari possit Procli defensio; quanquam habet etiam nonnulla pugnantia primo sermone, qui de virgineo partu aliisque duobus hominibus Procli præcedentibus.

† Intellexerat Cyrillus ex litteris suorum Constanti-

mea apud religionem tuam, et hoc frequenter, [*Balu. add. processionum videlicet*] conventuum opportuna tempora occupantes, [*Balu. occupantes*], forsitan, arduantes delectare se aures tuas, adversum nos iucunditas voces emittant; qui nisi quidem in nulla sunt, objurgati autem a nobis, et hoc leniter: unus quod cecos et pauperes vexabat injuria; alter quod contra matrem exaginaverat gladium; tertius quia cum ancilla aurum furatus sit alienum, et quia [*Balu. qui*] talem semper habuerit existimationem, qualem nullus proveiare, vel gravissimis inimicis, optaverit.

2. Verum non mihi de talibus sermo est, ut neque supra dominum et magistrum, neque supra patres, pusillitatis, quæ mihi inest, modus exerceat: non enim facile est cuiquam, licet vitam suam habeat circumspiciam, nequam hominum maledicta vitare, sed illi maledictione et amaritudine plenum os habentes (*Ps. xiii, 5*), reddent quandoque omnium iudici rationem.

3. Converterat autem nunc ego ad id quod me maxime decet; et commonebo te, etiam nunc, tamquam fratrem in Christo, de doctrinæ ratione, et sensu fidei cum omni cautela precibus prædicando: exhortabor quoque cogitare debere quia *6* offendatur unus de pusillis illis, qui credunt in Christum (*Mat. ix, 41*), quam sit intolerabilis indignatio Dei. Si vero sit multitudo hæserum, quomodo, quæso, non omni arte studendum est, ut prudenter auferatur offensio, et sanæ fidei ratio insinuetur exposcentibus veritatem?

4. Est autem hoc recte faciendum, ^a si sanctorum Patrum libros legentes, magni eos momenti esse fateamur; et probantes nosmetipsos, si sumus in fide (*II Cor. xii, 5*), secundum quod scriptum est, illorum dictis et irreprehensibilibus definitis nostrum sensum plane atque optime roboremus.

5. ^b Sanctum ergo illud et magnum Patrum concilium, ipsum de Deo Patre genitum secundum naturam

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

tinopoli comparantium, quam calumpniam patèretur ab Alexandrinis tribus (quarum enim postea absolvit) et cuius impulsu auderent facinorosi homines suum præselem virum sanctissimum criminari; nullus autem scio quid fecerit Baronium, et sequaces alios, ut opinarentur crimina quæ Cyrillus perditis illis objicit ab ipsis Cyrillo suisque objecta (*Vide notas ad epist. a Cyrillo scriptam ad suos clericos*).

^a A scriptoribus ecclesiasticis accusatur Nestorius, quod in sanctorum Patrum libris parum esset veritatis, quodque eos pro animi tumore parvi faceret; factionis ille spiritus impulit Eutherium ut primo secundoque sermone invehere in eos qui multitudine sola veritatem dijudicant, quibus subest *7* *8* *9* *10* *11* *12* *13* *14* *15* *16* *17* *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000*

^b Hoc argumentum utitur Cyrillus, tum in presenti, tum in epistola ad monachos Egypti, quia eodem abusus erat Nestorius sermone tertio, cum diceret: *7* *8* *9* *10* *11* *12* *13* *14* *15* *16* *17* *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265*

[*Baluz. om.* primum] est natus, aut etiam in illa conceptus, atque in eum ita natum supervenit Verbum Patris; sed ex ipso atque in ipso utero unitum sustinuisse creditur et dicitur nativitatem carnalem, propriam ejusdem carnis nativitatem sibi met deputans.

8. Sic ipsum dicimus, et passum esse, et reur-
rexisse, non quod Verbum Dei in sua natura sit pas-
sum, aut plagas aut clavorum vim senserit, aut cætera
vulnerum tormenta pertulerit (impassibilis est quippe
Divinitas, siquidem etiam incorporea), sed quoniam,
quod ei proprium factum est, corpus est passum, hæc
ipse pro nobis dicitur passus: erat enim ille qui im-
passibilis est in eo corpore quod patiebatur.

9. Hoc modo et mortuum intelligimus, quamvis
immortalis sit secundum naturam, et incorruptibilis,
et vita, et vivificator, Deus [*Baluz. add. Dei*] Verbum;
sed quoniam iterum proprium ejus corpus, *gratia*
Dei, sicut dixit apostolus Paulus, *pro omnibus gustavit*
mortem (*Hebr. ii, 9*); non quod ad ejus hæc perti-
nerent naturam (namque hoc sentire vel dicere,
summa demerentia est), sed quia, sicut paulo ante
dixi, caro ejus gustavit mortem.

10. Sic etiam resurgente carne, iterum ejus resur-
rectio dicitur, non quod inciderit in corruptionem,
absit, sed quia quod resurrexit, corpus ejus est [*Ba-
luz. om. est*].

11. Sic unum Christum et Dominum confitemur,
non tamquam coadorantes hominem (*Baluz. eum in*)
Verbo Dei, ne unius syllabæ occasione, id est, cum,
fictio [*Baluz. sectionis*] intellectus vel cogitatio nobis
obrepit; sed tamquam unum et eundem in utroque
adoremus, quia non est alienum corpus a Verbo, cum
quo sedet ad dexteram Patris. Non iterum tamquam
duobus considerentibus filiis, sed tamquam uno secun-
dum unitatem cum carne. Si enim illam substantialem

A unitatem tamquam vel impossibilem, vel indecentem,
declinemus, incipimus duos filios consisteri: omnino
enim necesse est separare, et dicere hominem quidem
speciali vocabulo filii honoratum; illud vero Dei
Verbum proprie filii nomen reipsa naturaliter pos-
sidere.

12. Non igitur in duos filios dividendus est unus et
idem Dominus noster Jesus Christus: nullo enim
modo rectam fidei rationem, sic se habere et sic
sentire, adjuvat [*Baluz. add. quemquam*]; etiamsi
quispiam a personarum diffamandam putaverit unita-
tem, quia non dixit Scriptura, quod Dei Verbum ho-
minis sibi personam univit, sed quia factum est caro:
factum autem esse Verbum carnem, nihil est aliud,
nisi quia nobis ^b similis et [*Baluz. om. similis et*]
comparatus, carnis quoque et sanguinis particeps, fac-
tus est noster, suumque fecit corpus nostrum, et
processit homo.

13. Super hoc ^c legatione quasi [*Baluz. om. quasi*]
fungitur ubique sanæ ac liquidissimæ fidei ratio: sic
invenimus sanctos sapuisse Patres; ^d sic fidenter Dei
puerperam, id est, *Θεοτόκον* pronuntiaverunt Virginem
sanctam: non quod natura Verbi Dei vel Divinitas
ejus ex illa, ut esset, initium sumpserit, sed tamquam
ex ipsa sumpto corpore anima rationali [*Baluz. cum*
rationali] animato, cui secundum essentiam unitus
Deus Verbum, secundum carnem creditur natus.

14. Hæc atque hujusmodi ex charitate Christi scri-
bo, te [*Baluz. om. te*] deprecans tamquam fratrem,
et obtestans in conspectu Dei, et electorum angelo-
rum hortor, hæc te nobiscum, et sapere et docere,
ut Ecclesiarum salva sit pax et concordia, charita-
tisque vinculum indissolubile permaneat inter sacer-
dotes Dei.

• EPISTOLA S. CYRILLI Alexandrini episcopi ¹ ad

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

satis sentire, atque adeo velle naturam ambarum
unionem in ipso Virginis utero non esse factam, sed
longo post tempore, cum nempe homo beneficium
illud tantum suis operibus promerisset. Quæ opinio
de Nestorio adhesit omnibus fere Occidentalibus,
Cassiano, Prospero, etc., immo pluribus etiam Ori-
entalibus, antequam Nestorius mentem aperiret de
unionem Verbi facta in ipsomet conceptu hominis (*Vide*
dissert. de Hæres. Nestor.). Hæc observatio mirum
quantum conducit ad intelligenda Patrum dicta quæ
in speciem, tam inter se, quam cum veritate pug-
nant.

^a Græce *εἰ καὶ προσώπων ἕνεκα τινος* quantumvis
aliqui unitatem personarum celebrent, seu jacent
in vulgus.

^b Vox paulo audacior, comparatus dicitur pro eo
quod par factus. Videtur Mercator paraphrasticè po-
tius quam ad verbum sententiam Græcam expressis-
se: sic enim habet, *τὸ δὲ σάρα γενέσθαι τὸν λόγον οὐδὲν*
ἕτερον ἔστι, εἰ μὴ ὅτι παρακλιτικῶς ἡμῖν μετόχον αἰ-
ματός καὶ σαρκός. Quin et nonnulla omisit postea,
quasi colligens in compendium Cyrilli dicta.

^c Religiose Græcæ vocis *προσκύβου* vim retinuit;
sin minus exacte ad Latinitatem, certe accommodate
ad exprimentam Cyrilli mentem.

^d Intendit in primum et quintum sermonem; nam
in illo Nestorius negat aperte virginem dici debere
Θεοτόκον; in isto metuit hæc voce uti, quippe pericu-

losa: propterea quod abusi sunt hæretici, quibuscum
vitanda consensus sit, etiam sermonem. Hinc Cyrillus
Θεοτόκον a Patribus et quidem fidenter pronuntiatam
refert.

^e Inter epistolas sancti Cyrilli, quæ pertinent ad
concilium Ephesinum, aliæ sunt historice, aliæ dog-
maticæ, aliæ mixtæ: historicas dico, quæ lucem af-
ferunt rebus gestis; dogmaticas, quæ fidem expo-
nunt; mixtas, quæ utriusque modi. Hæc tota fere
historica est. Neque id mirum: habet enim formam
commonitorii lidis hominibus dati, ad negotia in ur-
be regia pro tempore et loco tractanda.

^f Porro autem mirum quantum discrepat, prout hic
a Mercatore interpretata legitur, ab ea quæ reperitur
in utraque versione concilii Ephesini. Peltana scilicet
ac Romana, quæque in editione Operum Cyrilli,
tum Latina vetere, tum recentiore Græco-Latina; ut
idecirco diversam posset opinari quispiam, nisi pars
prior, majorque, paucis admodum immutatis, eadem
foret. Unde vix non adducor ut credam Græcam, ut
nunc quidem habetur, corruptam esse, et ex Marii
Mercatoris versione corrigendam. Mariana certe longe
plus luminis affert historice quam vulgata, minus
que habet perturbationis, ut ex sequentibus observa-
tionibus liquerebit.

^g In editione vulgata concilii Ephesini inscribitur:
Ad clareos, Constantinopolitanos, mutuis discordiis
conflictantes. Hic an ille status factus sit, dubium fu-

clericos suos constitutos Constantinopoli; ex Græco A
sermone contra a Ma. Mercatore.

1. Legi litteras missas a vobis, quibus didici quia
 a Ividi nostrî, conveniendo vos, stangebant se pacem
 atque amicitiam querere, et dicere [Baluz. add
 quia], sicut b scripsi ad monachos, sic se fidem tene-
 re: deinde ad proprium sensum respicientes, dicere

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ciant conjecturæ in utramque partem non leves.

Pro vulgari facit, prius quod repertus sit in om-
 nibus Græcis codicibus, sive quos Peltanus consuluit,
 sive quibus est usus Aubertus in accuranda Operum
 Cyrilli Græco-Latina editione. Deinde quod ex ipso
 initio epistolæ conjici possit Constantinopolitanos cler-
 icos ad Cyrillum scripto quæstos esse de Nestorio,
 nec alia præter hanc responsio appareat. Tum, quod
 ubi de Nestorio sermo est, bis appelletur eorum ad B
 quos scribitur episcopus. Denique, quod mentio fiat
 libelli ejusdam contra Nestorium ab iis quibus scri-
 bitur compositi, et imperatoribus offerendi. Hunc autem
 crediderit aliquis eundem esse ac qui a Con-
 stantinopolitanis oblatus fertur (1 part. conc. Ephes.
 c. 3).

Sunt vero longe plura gravioraque rationum mo-
 menta, pro restituendo in locum alterius, qui subrep-
 sit Mariano titulo : 1º Cyrillus suos, sive apocrisia-
 rios, sive agentes in rebus Ægypticæ diocesis, habe-
 bat semper in urbe regia, et iis potissimum turbulentis
 temporibus indigebat fidei atque industriis qui pru-
 denter explorarent, et rerum inclinationes, et qua
 ratione declinarentur artes Nestorii, non tantum Cy-
 rillo, sed etiam fidei perniciem mollientis. 2º Epistola
 formam habet commonitorii, eique plane respondet
 quod Cyrillus dedit Eulogio presbytero suo in urbe
 post peractum concilium versanti (in part. conc.
 Ephes. c. 57). Superat vero omnem fidem ab alieno
 præsule commonitorium, immo et procuracionem, C
 dari clericis alterius Ecclesiæ, et illius præsertim quæ
 invidia laboraret erga Alexandrinam, in qua certe
 multi adhuc existerent addicti Chrysostomo, cujus
 nomen vixdum Cyrillus receperat. 3º De suis calum-
 niatoribus Alexandrinis Cyrillus perinde loquitur ac
 de hominibus valde notis apud eos quibus scribit. Us-
 que adeone vero Alexandrini innotescerent homini-
 bus longe positus, ut verbo indicari possent? 4º Etsi
 plures exstant Cyrilli ad Constantinopolitanos cler-
 icos epistolæ, alia tamen nulla responsionis formam
 habet quam quæ scripta est ann. 450, circa autum-
 num, ex concilio Alexandrino (1 part. conc. Ephes.
 27), immo nec alia potuit esse hujusmodi, cum hæc
 ipso, cujus modo meminimus, videatur dicere eatenus
 a Cyrillo responsum non fuisse clericorum urbis re-
 giæ querelis. Hæc autem quam habemus præ manibus,
 anno toto prius missa est. 5º In hac ipsa epistola,
 prout a Mercatore versa legitur, tantum abest ut di-
 catur Nestorius eorum esse episcopus, quibus scribe-
 batur, ut potius uno in loco de se Cyrillus discrete
 loquatur, sequæ eorum ad quos scribit, episcopum
 vocet. 6º Nullus precum libellus imperatori a clericis
 urbis regiæ oblatus legitur; sed potius a monachis,
 quorum Jux Basilius archimandrita. Quare si qua so-
 ret necessitas fatendi epistolam a Cyrillo scriptam ad
 eos qui libellum oblaturi essent, scriptam utique fa-
 tendum esset, non ad clericos Constantinopolitanos,
 qua generalitate vocis, aut totus clerus, aut certe
 pars melior intelligitur, sed ad monachos, e quibus
 inter diaconos, quemadmodum et inter lectores, qui-
 dam erant. Denique, minorem fidem merentur Græci
 codices longo post tempore exscripti, quam Marius
 Mercator epistolam tunc pene cum scriberetur inter-
 pretatus.

Tempus scriptiois ex eo facile intelligitur. Fit in
 ipsa mentio, et sparse in urbe Cyrilli epistolæ ad mo-
 nachos Ægypti, indeque exacerbati Nestori; et res-

eosdem quia et ipse dixerim sanctum concilium non
 meminisse illius locutionis, quæ est *Θεοτοκος*.

2. Ego autem scripsi, quod etiamsi non posset
 concilium vocatum hanc, convenienter tamen fecit
 [Baluz. om. convenienter tamen fecit]: nihil enim
 eorum tunc fuerat motum, nec in medium iuit opus
 offerri quod illo in tempore minime quærebatur. Ve-

ponionis a Photio ad epistolam editæ; et libellorum
 ab Alexandrinis calumniatoribus in Cyrillum Nesto-
 rio porrectorum; et habiti a Nestorio sermonis, cujus
 initium est: *Contumelias*, etc. Eam igitur oportet
 post ista scriptam fuisse, atque adeo non ante men-
 sem Februarii ann. 450, cum ipsa eo usque perduc-
 ta sint; immo cum idem argumentum contineat, at-
 que secunda Cyrilli ad Nestorium epistola, nec ipsius
 tamen faciat mentionem, cum faciendi necessitas foret,
 si modo veritas pateretur, oportuit profecto, vel
 ante ipsam scribi, vel cum ipsa secunda. Atqui episto-
 la Nestorium movit Cyphilus sub initium ann. 450,
 mense Mechit, seu Februario; ad hoc igitur tempus
 quod ante diximus pertinet.

a In Græco textu pro invidis nominatur Anastasius,
 impurus ille presbyter, Nestorii syncellus, et consilio-
 rum particeps, hæresisque spargende administer, qui
 cum Antiochia venientem Nestorium comitatus esset,
 primus, si qua fides historicis Græcis, ausus est pub-
 lifice in ecclesia negare beatam Virginem esse Dei-
 param, sive id in collatione effuderit, restu disputa-
 tionis: abreptus, ut innuit Socrates (Lib. vii, c. 57),
 sive scriptam a Nestorio homiliam legerit, quod tradit
 Theophanes (In chronolog. ad ann. 428).

Dixi vero, si qua fides historicis Græcis: nam Cy-
 rillus vult a Dorotheo Martianopolis episcopo hanc
 blasphemiam pronuntiatam, Nestorio iuramento nec
 improbante. Lis utcumque componi potest, si Anastasius
 dicatur negasse primus Virginem esse Deiparam;
 primus anathema Dorotheus pronuntiaverit in eos
 qui id assererent.

Anastasius porro ille est quem Charisius retulit de-
 disse una cum Photio itidem Nestorii ministro, lit-
 teras commendatorias Jacobo et Antonio ad Philadel-
 phienses, ut eos ab hæresi Quartadecimanorum re-
 vocarent (in part. conc. Eph. act. 6); non tamen ad
 fidem catholicam, sed ad Nestorii partes, incauta sub-
 scriptione symboli a Theodoro Mopsuesteno confecti,
 de quo postea nobis erit sermo.

b Epistola Cyrilli ad monachos Ægypti (1 part. conc.
 Ephes. c. 2), quæ tota fere in dogmate explicando
 versatur, primus fuit sancti præsulis adversus Nesto-
 rium labor: quem qua occasione susceperit, tradit
 ipse cum in parte secunda hujus epistolæ, alii quoque
 passim in locis, tum maxime in prioribus monachiis
 ad Nestorium litteris. Cum enim exegeses Nestorii, et
 præsertim sermo primus de virgineo partu venisset
 in manus monachorum Ægypti, mentesque nonnullorum
 ita pervertisset, ut audacter affirmarent nec Vir-
 ginem esse Deiparam, nec Christum Deum, sed Dei
 tantum Instrumentum, aut hominem *Θεοτόκον*; huic
 malo Cyrillus ut occurreret, sermonem de virgineo
 partu ita refellit, ut ostenderet, primum auctoritate
 Athanasii rationeque, Virginem dici debere Deiparam,
 siquidem Christum Deum genuerit. Deinde Chris-
 tum esse Deum conficeret, partim ex symbolo Ni-
 cæno, partim Scripture testimonia, et illo potissi-
 mum: *Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14). Tum
 cavillationibus hæreticorum responderet, modumque
 exponeret unionis Verbum inter ac humanam natu-
 ram. Tandem multis questionibus ita satisfaceret, ut
 peritiores quidem monachorum adversus hæretico-
 rum argutias instrueret, simpliciores juberet ab inqui-
 sitione subtiliore abstinere.

c Post verbum locutionis, Baluzius addit: *licet
 autem puerpera Dei, id est, etc.* Edit

rumtamen, potentia et vi intellectus, arbitror genitricem Dei, id est, Θεοτόκον, ab illo [Baluz. illis] sanctam Virginem dictam; ipsum enim dicit: *Qui natus est de Deo Patre, per quem omnia facta sunt, incarnatum, hominem factum, passum, surrexisse a mortuis, in cælum ascendisse, judicem quoque esse venturum.*

3. Non quod omnimodo Verbum, quod secundum naturam de Deo genitum est, mortuum esse credendum sit, aut lancea in latere vulneratum (quod enim habet latus naturæ incorporea? aut quo pacto mortua est vita vitarum?), ^a sed quoniam unitum carni hoc Verbum est, ideo ea carne patiente, tamquam [Baluz. patientiam quam] proprio ejus videlicet corpore, in se hanc revocat [Baluz. add. inire] passionem.

4. Argutantur igitur, et seipsos seducunt, cum dicunt pacem se velle, et sensibus mentiuntur: habere enim eos proprium virus in corde, ex eo facile est intelligere. Miserunt huic diacono, qui rerum ecclesiasticarum curam gerit, duas chartulas: unam quidem compositam a ^b Photio [Baluz. Photino], aut ab alio quolibet, adversus librum meum quem ad monachos edidi; ^c et aliam veluti in speciem quaternionis, inconvenientem habentem etiam titulum, hoc modo: *Adversus eos qui propter conjunctionem, vel Divinitatem* [Baluz. divinitatem vel societatem] *filiū mortificant* [Baluz. mortificati], *vel humanitatem in Deum transferunt.* Prefatio autem sic habet: *Contumelias quidem in me hæreticorum, etc.*

5. Deinde conantur ostendere, quod corpus passum sit, et non Deus Verbum, quasi, vel nobis, vel quibuslibet dicentibus, Verbum illud, quod est impassibile, passibilitatis capax esse potuisset: Nemo est prorsus qui sic insaniat; sed, sicut sæpe diximus, sanctum concilium dixit, ipsum Verbum, per quod facta sunt omnia, carne sua esse passum, secundum

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Baluzius ediderat, *sed quoniam unitum carni hoc Verbum est, ideo ea carne patientiam quam proprio ejus videlicet corpore in se hanc revocat inire passionem.* Hanc lectionem, repetiit Gallandius in textu; in notis vero ita correxit: *Locus mendosus. Gr., ἀλλ' ὅτι ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ σαρκί, εἰτα παρὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὡς τοῦ ἰδίου πάσχωτος σώματος, αὐτὸς πρὸς αὐτὸν ὀκνοῦνται τὸ πάθος:* At quia Verbum carni se univit factum est ut ipsa carne patiente tamquam proprio corpore cruciatum subeunte, ipsum quoque corporis per passionem rebus propriam in se transferret. Vide opp. Cyrilli tom. V, p. II, p. 35. Edit.

^b Socius fuit ille, ut diximus, Anastasii presbyteri, quicum Philadelphensium corruptoribus litteras dedit, quarum mentio sit in causa Charisii (in part. conc. Eph. act. 6). Quam vero scripsit responsum ad librum Cyrilli ad monachos, ea, nisi fallor, perit absumpta flammis, quibus Nestorianos libros comburi jussit Theodosius edicto (in part. conc. Eph. c. 48), quod lectum dicitur monachis die 25 Pharmuthi, indictione 1, anno Diocletiani 164, id est, anno Theodosii 41, Valentiniiani 24, Christi 448, Zenone et Posthumiano coss., die 18 Aprilis: quamquam antecessit alterum edictum eadem de re, quod in codice Theodosiano datum scribitur Constantinopoli in nonas Augusti, Theodosio xv, et qui fuerit nuntiatus, coss., id est, anno Christi 435.

^c Charta illa in speciem quaternionis cui titulus inscriptus erat: *Adversus eos qui propter conjunctio-*

A Scripturas: corpore enim ejus patiente, ipsum dicitur passum, quia et animus hominis, cum nihil in sua substantia et natura patiatur, pati tamen ipso dicitur, suo corpore patiente.

6. Sed quoniam propositum ipsis est duos filios et duos Christos introducere: unum quidem specialiter hominem, alterum vero proprie Deum: ^d in personis tantum faciunt [Baluz. add. vel sentiunt] unitatem, Deum [Baluz. add. Dei] Verbum nolentes proprie et substantialiter unitum homini hominem factum hominemque suscepisse: propterea et tergiversantur, et excusationes, sicut scriptum est, *fugunt in peccatis* (Ps. cxl, 4).

7. Vos igitur convenientes cum eis, hæc dicite: *Facere eos male, quod introducant quosdam loquaces et garulos adversum nos, et hos fovendo ac defendendo, causam faciunt* [Baluz. causa sunt] *malignitatis suæ.*

8. Sed non hæc propriæ nostræ læsionis est causa. Dicite me nec huic, qui ibi ^e degens præest, esse inimicum; lædi autem propter hoc tam Orientales quam Occidentales venerandos episcopos, quod rectus de Christo doctrinæ sermo non fiat, sed omnino per-versus.

9. Sufficit autem hoc documentum ad confutandos eos, quod numquam a quoquam tale quid in Ecclesiis dictum sit, quale in ejus expositionibus continetur, quod sic se habet: *Non clamoribus approbo erga me studium vestrum, sed laudo circa dogmata decidendum, et quod Deitatis et humanitatis Domini meminitis.* Et post pauca: *Et aspicio populos multam quidem reverentiam et pietatem prudentissimam possidere, ignorantia vero dogmatis cæcutire; hoc autem non crimen est plebium, sed, ut verecunde aut decenter dicam, propterea quod doctores elimatius et liquidius vobis*

nem, vel Divinitatem Filii mortificant, vel humanitatem in Deum transferunt, nullatenus differt a sermone quarto adversus Proclum, cujus initium est: *Contumelias quidem, etc.*

^d Super ea Nestorii opinionem vide dissertationem hac de re singularem.

^e Id ipsum queritur Cyrillus apud Nestorium. *Cariunt, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, et hoc frequenter, processionum vel conventuum opportuna tempora aucupantes, et eo magis forsitan arbitantes delectare se aures tuas, adversum nos inconditas voces emittunt. Qui læsi quidem in nullo sunt, objurgati autem a novis sæpe, sed hoc leniter; unus eorum, quod cæcos et pauperes vexabat injuria; aliter, quod contra matrem evaginaverat gladium; tertius, quia cum ancilla aurum furatus est alienus, et quia talem semper habuerit existimationem, qualem nullus provenire vel gravissimis inimicis optaverit* (in part. conc. Ephes. c. 6).

^f Nemo est qui non videat hic designari Nestorium. BALUZ.

^g Hæc ipsa verba leguntur in 20 excer. to Ephe-sino: continent vero initium sermonis, ut ego quidem opinor, secundi. Vide observationes ad eum ipsum sermonem.

^h Hunc locum urget Cassianus (Lib. vii, c. 30). *Et tu, o impiissime atque impudentissime, præclare verbis contaminator, catholica ac sanctæ plebis gratia et excruciosa contagio, stare in Ecclesiis Dei ac loqui aude, et*

aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint apponendi.

10. Rogo, dicatur quomodo non habuerint tempus docendi prædecessores ejus? Eloquentiorne est Joanne, aut beato Attico comparandus? Aut æqualis eis, aut prudentior iaventur? ^a Quid hoc est superbius? [*Baluz.* quod est hoc supercilium?] Aut quomodo non evidenter constat, hæc dicens, novam se et inconsuetam afferre doctrinam, et prorsus ignotam prædecessoribus suis, et hoc ipsum nefandum, hanc velle in Ecclesiam introducere?

11. Mihi autem nullus adversus eum sermo de aliis causis est: sed contingat eum poenitere, et rectam aliquando confiteri fidem; de iis autem quæ ^b adversum me molitur, irritans inimicos et provocans, satisfaciet Deo.

12. Nihil autem mirum, ^c si male de nobis loquantur ^d sterquilinia civitatis Chæremon et Victor, et Sophronas, et decoctoris [*Baluz. add. et*] Flaviani mancipium; semper enim et circa se fuerunt, et erga alios nequam. Noverit autem qui eos irritat, quod nos nunquam formidavimus peregrinationem suscipere [*Baluz. om.* suscipere], sed nec illorum accusa-

tionibus respondere, si tempus hoc exigat. Potest enim evenire, Salvatoris nostri dispensatione faciente, ob leves forte etiam et vilissimas causas, ad purgandam Ecclesiam, juberi concilium convocari.

13. Non igitur speret miser ille [*Baluz. om.* miser ille], etiamsi adhuc nos plures et fide digniores accusent, se nostrum judicem fore; quia etiamsi iubeatur ad illum nos venire debere, ^e refutabimus audientiam [*Baluz. add. vel iudicium*] ejus, et Dei favorem dilucidabimus res magis, quatenus de suis blasphemiiis debeat satisfacere.

14. Neque igitur pacem refugimus, sed et cupimus, si fides recta fuerit annuntiata atque professæ, vel si talia cesset tandem aliquando prædicare. Tantam ^B enim nervositatem ille ejus ^f quaternio habet, ut merito de his qui scripserunt dicatur quia principatum in blasphemiiis tenent.

15. Quia vero causatur, locutionem inconsuetam flagitari, Dei genitricem [*Baluz. puerperam*], id est Θεοτόκον, Virginem sanctam, quam nec Scriptura, neque sancta synodus protulit; ^g dicat nobis ipse interrogatus, ubi genitricem Christi, id est, Χριστοτόκον

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

blasphemis ac furiosis vocibus suis sacerdotes semper illæse fidei et catholice confessionis infamas; magistrorum priorum visio plebem Constantinopolitanæ urbis errare? Tu ergo emendator priorum antistitum; tu condemnator veterum sacerdotum; tu Gregorius excellentior; tu Nectario probatior; tu Joanne præstantior, omnibusque Orientalium urbium sacerdotibus?

^C Oportet Cassianum vidisse hanc epistolam; quippe a Cyrillo ad Cælestinum missam per Possidonium cum aliis ejusdem negotii chartis; vel Nestorium, quod magis reor, suum secundum sermonem per Antiochum Cælestino direxisse.

^a Nestorium Socrates accusat superbiæ, sed et simul ignorantie. Sic enim scribit (*Lib. vii. c. 52*): *Ego dum libros a Nestorio editos lego, hominem repere imperitum, et doctrinæ penitus expertem.* Et post pauca: *Vocem hanc, Θεοτόκος, tamquam larvam reformidans declinat, hocque illi præ insigni inscitia et ignorantia contigit. Nam tametsi natura lingue erat disertæ, et propterea doctus patabatur, tamen revera imperitus fuit: quin etiam veterum interpretum scripta perdiscere indignatus est. Lingue enim volubilitate et elegantia insolenter se efferens, cum veteres prope neglexit, tum se ipsum omnibus antecellere existimavit.*

^b Consonant quæ habentur in tertia epistola Nestorii ad Cælestinum de libellis adversus Cyrillum datis. *Didici, inquit, honestissimum Cyrillum Alexandrinæ urbis episcopum, propter libellos contra eum nobis oblato, exterritum ac sibi venantem latebras, ad evitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram, quasdam alias interea cogitationes excogitare verborum, etc.*

^c Horum accusationes Nestorius ad imperatorem detulit: unde fuit necessitas imposita sancto presuli scribendæ ad Theodosium defensionis. *Nestorii dogmatum propagatores, inquit (iii part. conc. Ephes. c. 13), irridis odiique arcum in me tendentes, impostisque insaniæ eæ ausus variis modis adversum me concitantés, viros quosdam, quorum deus venter est, orphora in confusione eorum, sicut beatus Paulus dicit (*Philipp. iii. 19*), mercede paraverunt, et accusatores adinventarunt, ut mihi vestro imperio molestie sint, et quidam frequenter, caraverunt, etc.*

^d Eorum nefanda crimina paulo ante ex epistola

Cyrilli ad Nestorium relata sunt. Fuit tamen a calumniatorum numero exinendus vir sanctissimus Victor, cujus apologiam postmodum scripsit Cyrillus ipse ad imperatorem (*iii part. conc. Eph. c. 13*). *Expertus est mecum, inquit, infrenatæ lingue jacula etiam dilectus solitarius Victor. Spargerant enim de illo quidam, qui mentiri consueverunt, quod is quoque contra me absurda quædam negatus esset, ut etiam cum Ephemum ad me venisset, nonnulli ex sancta synodo plurimum ipsum accusarent: immo vero universi, veluti unum ex impiorum numero perosi, illum aversati sint, perstititque parricidam et fratricidam aliisque ejusmodi nominibus appellare. Cum autem ille senex hoc intellexisset, multis admodum sanctis episcopis ipsum circumstantibus, sublatis in cælum manibus, præter morem suum per sacrosanctum baptismum, et veneranda Christi mysteria, nullius horum scelerum sibi conscium esse juravit; ac denique offensorum animos ægre egit et ipse simul hac ratione placare potuimus.*

^D Circa hos homines non satis sibi constat Christianus Lupus; eos enim facit modo Constantinopolitanos presbyteros, cum Photio adjungit adversus Cyrillum; modo Alexandrinos, cum objecta ipsis vere a Cyrillo crimina, credidit ipsos potius Cyrillo objecisse. Quæ porro fuerit causa credulitatis tam alienæ a vero, etsi communis Lupo cum aliis quibusdam, non potui, etsi diu cogitaverim, divinare: sunt enim aperta in contrarium Cyrilli verba (*Epist. 2 ad Nester. i part. conc. Eph. c. 8*).

^e *Refutabimus*, id est recusabimus. Sic in concilio Chalcedonensi, pro eo quod vetus interpres loquens de causa Flaviani episcopi Constantinopolitani posuit *Appello a te*, Rusticus diaconus vertit *Refugio te*, uti annotatum est in nova collectione Conciliorum pag. 4154. Alexander episcopus Hieropolitanus in synodico adversus tragediam Irenæi cap. 6, pag. 604. Exstant porro alia excerpta Nestorii in concilio Lateranensi Martini papæ et in actis concilii sexti. *BALUZ.*

^f Ipse est quartus sermo adversum Proclum, quem specie quaternionis oblatum diacono suo scribit Cyrillus (*Num. 3 hujus epist.*), quique in Græco vere dicitur quaternio blasphemiarum Nestorii.

^g Mirum quantum hæc et alia quæ sequuntur a Græcis discrepant; sed præcud dubio Græca vix ullum,

Scriptura loquatur? An ullum episcopale concilium est, quod θεοδόχον, id est, susceptricem vel capacem deitatis formam, nominaverit Christum?

16. ^a In illo enim quatione, quem huc misit, nosque vehementer offendit, ita est, τὴν θεοδόχον τῷ Θεῷ λόγῳ συνθεολογῶμεν μόρῳ, id est, susceptricem Dei formam una ac pari, qua Deum Verbum, Deitatis ratione veneremur. Similiter, de illa quoque venerabili semper Virgine ita posuit, τὴν θεοδόχον παρθένον τῷ Θεῷ μὴ συνθεολογῶμεν, id est, susceptricem deitatis Virgineam cum Deo ad divina non attollamus.

17. Nescit vero quid loquatur. Si enim Virgo, ut vult, non peperit Deum, nec est θεοτόκος, neque suscipere potuit Deum in utero, qui est Christus,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

saltem initio, faciunt probabilem sensum. Certe interpres Romanus, etsi valde conaretur, non potuit satis huic vitio mederi. Longe clariora sunt et reliquis consonantiora quæ Mercator habet.

^a Intelligit sermonem primum de incarnatione, seu de virgineo partu, in quo continentur hæc ipsa verba (Num. 12): τὴν θεοδόχον τῷ Θεῷ λόγῳ συνθεολογῶμεν μόρῳ, id est, susceptricem Dei formam una ac pari, qua Deum Verbum, Deitatis ratione veneremur.

Non mediocriter ista juvant sententiam, licet insolentem, auctoris Prædestinati hunc in modum narrantis exordium nati Cyrillum inter et Nestorium dissidii (Hæresi 89): *Octogesimum et nonam hæresim Nestorium Constantinopolites episcopus dicitur incurrisse. Consuetudo est namque ut unum tractatum suum episcopus Alexandrinus mittat ad Constantinopolim, qui recitetur in Pascha, et tractatum suum Constantinopolites, qui Alexandria recitetur. In tractatu suo Constantinopolites Nestorius scripsit, Mariam non esse θεοτόκον, sed Χριστοτόκον, id est, non Deum peperisse, sed hominem. Si enim dixerimus quia Deum genuit, scimus matrem deorum, sicut gentiles.*

Observe hanc vocem, in Pascha, non ita accipiendam, ut tractatus intelligatur lectus die Paschatis, sed in Pascha, id est, ad Pascha indicendum die natali Christi.

^b In alio nimirum sermone quam cuius modo fiebat mentio. Is autem est quartus adversus Proclum, in quo sunt hæc verba: *Unus est enim, ut ego secundum ipsos dicam, Pater Deus θεοτόκος, id est, genitor Dei, qui hoc nomen impositum habet (Num. 47).*

^c Hæc iterum a Græcis longe differunt, sed iis, opinor, tanto meliora, quanto aptiora orationis seriei, et explicantiore dictionum. Cur autem Cyrillus Deum Patrem malit dici θεογεννήτρα quam θεοτόκον, in promptu causa est: τίκτει enim, quod parere est, de matre frequentius dicitur quam de patre, cuius proprium est γεννᾶν, seu generare. Jabet autem excellentis ratio principi, quæ primæ personæ convenit, ut appellationem a patre potius quam a matre ad divinam personam transferamus; quamquam nec ipsa Scriptura semper ita scrupulose loquitur ea de re, Patrem enim æternam Filio dicentem inducit: *In splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genuit (Ps. cix, 5).*

^d Hæc et alia ad usque finem desiderantur in Græco, pro quibus leguntur nonnulla de libello precum, qui offerendus esset Theodosio imperatori, quique a Cyrillo lectus emendatusque, et cum mandatis remissus dicitur, ut sin minus necessitas urgeret, premeretur; si Nestorius insanire pergeret, offerretur. Porro autem Cyrilli nomine offerendum fuisse, ex eo credo aliquos dixisse, quod in illo videretur Cyrillus petere ab imperatore ne iudicem haberet Nestorium de libellis quos accusatores dedissent.

Verum ut hæc de re tota aperiam quid sentiam,

A quomodo saltem θεοδόχος est, ^b ut ipsi iterum placeat?

18. ^e Quid in diotis suis Patrem θεοτόκον dixi mavuli, quam illam Virginem sanctam, quem rectius et competentiùs θεογεννήτρα (Latini Dei genitorem dicerent) exantians debuisset? Dicit ergo nobis, ubi legerit hæc verba, vel a quibus audivit. Multa sunt crimina expositionum ejus, sed servabuntur, et preferentur in tempore opportuno, nisi forte penitendo aliqua subsequatur.

19. ^d Oportet autem me meum vobis propositum facere manifestum, et ideo iterum scribo, quod etsi ego sim natura pacificus, et litium satis ignarus, opto tamen Ecclesias quietam habere, et sacerdotes Dei in

B assero primum falli opinione sua, sive qui hunc librum putant eundem esse cum obstatione proposita Constantinopoli, de consensione Nestorii cum Sampsateni; sive qui obstationis auctorem faciunt Cyrillum; nam publicata est illa, et uno fere anno antequam scriberetur epistola de qua agimus, et ab Eusebio Dorylæi postmodum episcopo, et ad Nestorium publice hæresis postulandum. Cum tamen Cyrillus in Græco textu dicat se libellum suppressisse, quomodo ab aliis compositus fuerat, aliisque verbis emendatum dictasse, ne quereretur Nestorius se apud imperatorem hæresis postulari; quid quod obstatio nec ullam habet speciem libelli precum ad principem, nec imperatori oblata est, sed proposita palam omnibus in urbe regnantibus?

Assero deinde, totam hanc libelli historiam videri posse non nemini suspectam, nec sine ratione, cum nullo alio in loco fiat ejus mentio: nam quod veniat forte in mentem aliquid, id totum intelligi debere de supplicatione Basilii aliorumque monachorum Theodosio data, nullam habet similitudinem veri; siquidem in libello cavetur ne accusari apud imperatorem hæresis Nestorius videatur, accusatur aperte in supplicatione. In libello Cyrillus detrectat iudicium Nestorii, expresso inimicitiarum modo; nihil horum in supplicatione legitur. In libello Cyrillus suo nomine locuturus erat, in supplicatione pro se agunt monachi.

Si quis tamen putet totum id quod de libello scribitur ad supplicationem monachorum pertinere, dicat visam fuisse Constantinopolitanis omittendam emendationem Cyrilli, propter insaniam Nestorii, tum in spargendo errore, tum in vexandis adversariis pertinaciam, ob quam aperte in crimen hæresis vocandus esset.

Dicat et postulationem œcumenici concilii idoneam esse declinationem causæ apud Nestorium dicendæ, fuisseque prudentiæ singularis, non tantum postulare iudicium monachorum nomine, non item Cyrilli; sed etiam Cyrillum inter Patres fidei testes numerare, quo Nestorii adversarius declararetur, atque adeo alterius iudicio obnoxius. Quod autem sine magnificis, ut tamen mos erat, titulis appelletur, iudicium non dubium forte videbitur, visam a Cyrillo supplicationem fuisse, sed præ modestia suis laudibus quasi repurgatam.

Existimo denique, nec sine ratione, epistolam a Cyrillo perinde scriptam reipsa, atque a Mercatore in Latinum versa est; assumentum vero Græcum nihil aliud esse quam ammonitorium seu schedulam, quam eidem libello, ut fit, Cyrillus, cum remitteret, adjunxit, quamque aliquis non intelligentissimus partem esse epistolæ crediderit, cui, ne duas haberet clausulas, propriam sustulerit, ut insereret alienam.

Verum ne quid eorum quæ legi solent desideretur hoc in loco, schedulam Græce Latineque exhibemus, sed suo nomine inscriptam.

pæce degentes nostri memores esse, dicente omnium salvatoris Domino Jesu Christo : *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* (Joan. xiv, 27).

20. In colloquiis ergo hoc dicite; quia multa quidem ab eis quæ nos læderent processerunt; verumtamen erit pax, cum ille docere destiterit talia, vel sentire: fides enim cum læditur, inimicitias excitat, immo et exaggerat.

21. Si rectans profiteatur fidem; fiet plena et firmissima pax, quam ai in voto gerit, scribat catholicam fidem, et mittat Alexandriam: si hæc ex affectu cordis intampi scribantur, paratus sum et ego pro viribus meis, similia scribere, et edere librum, ac dicere, nullum debere gravari consacerdotum nostrorum, quia ejus voces discipulis habere intentionem rectam et propositum manifestum. Si vero in pravitate inania gloriæ permanet, petitque pacem, nihil restat, nisi ut obstemus lotis viribus, ne consentire illi putemur [Baluz. add. et quæ sunt nefanda sentire]. Nam mihi pro fide quæ in Christo est, et laborare, et vivere, et mori, maximum votum est.

COMMONITORIUM EPISTOLÆ SUBJUNCTUM.

Libellum supplicem a vobis ad me missum, qui imperatori porrigendus est, non tamen sine nostra sententia, accepi et legi: verum quod prolixè in eum invehat, qui istic agit, sive fratris, sive alio quocumque nomine censeatur, hactenus suppressi, ne adversum nos insurgens, se per nos hæreseos apud imperatorem delatum cavilletur. Itaque aliis verbis illum dictavimus, eum quoque nobis judicem detrectantes, expresso inimicitiarum modo, et præsentem controversiam, si omnino importuni esse perrexerint, ad aliud forum transferri rogantes. Cum itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite; et si eum in hisce insidiis perseverantem, et nihil non adversum nos molientem animadverteritis,

* Baluz. : Si quid ergo est quo stabilitas roboretur (vere enim dico quia sic adopto mihi sanitatem et me probum inveniri apud Deum sicut etiam omnes episcopos), in colloquiis, etc.

^b Hæc epistola missa est ann. 430, post Pascha. Respondet enim secundis litteris, quas Alexandria Cyrillus Constantinopolim dedit ad Nestorium, mense Mechir, indictione 13.

De hac ipsa Nicephorus scribit in hæc verba, alias scrupulosius examinanda: *Cyrillus Nestorii litteris ingentes hæresis fluctus eructantibus acceptis, cum quaternionibus quibusdam aliis, provincialem Alexandriæ synodum congregavit, atque mutuas utriusque epistolæ exhibuit, quarum exempla synodi, et ipsius decreta ad veteris Romæ episcopum Cælestinum misit* (Lib. xiv, c. 33, dissert. de synod.).

Ejusdem exemplum a Cyrillo primum per Possidonium diaconum, a Nestorio deinde ad sanctum Cælestinum transmissum est: illud quidem ex epistola Cyrilli ad Cælestinum; istud ex tertia epistola Nestorii ad eundem constat.

Lecta est in concilio Ephesino, et cum anathemate in auctorem a metropolitibus primum singulatim dicentibus sententiam reprobata; ab aliis deinde conclamantibus in hæc verba: *Omnes Nestorii epistolam et*

A diligenter perscribite. Eligam enim viros pios ac prudentes, cum episcopos, tum monachos quoque, quos etiam primo quoque tempore ad vos mittam. *Neque enim oculis meis, ut scriptum est, somnum dabo, neque palpebris meis dormitionem, neque requiem temporibus meis* (Ps. cxxxi, 4), donec certamine pro omnium salute perfunctus fuero. Quare cum meam nunc sententiam didiceritis, vivilliter agite. Quam primum enim parabuntur a me litteræ, et quales oportet, et ad quos oportet. Statui enim propter Christi fidem quemvis laborem subire, quævis quoque perferre tormenta, etiam ea quæ inter supplicia censentur gravissima, donec tandem mortem, hac de causa susceptam, mihi jucundam pertulero.

B SECUNDA NESTORII EPISTOLA ad S. Cyrillum Alexandrinum rescribentis; similiter ex Græco sermone translata in Latinum a Mario Mercatore.

1. Injurias quidem tuarum adversum nos admirabilium litterarum, tamquam medicinali dignas patientia, et pro re ac tempore opportuna ad has responsionem relinquam: quod vero silentium non patitur, quia avertit periculum, si taceatur, prout sum, et mihi facultas adest, ad tui prolixitatem sermonis tentabo breviter et compendio respondere, refugiens et declinans d tenebrosam indigestumque longi sermonis horrorem.

2. Incipiam namque a sapientissimis charitatis tuo vocibus, ipsas interponens, vel potius ad verbum instruens: *Sanctum namque, ais, et magnum concilium, ipsum ex Deo Patre genitum secundum naturam, unicum Filium, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia creavit Pater, descendisse, incarnatum esse, atque hominem factum, passumque et resurrexisse definivit.*

3. Hæc tuæ religionis verba sunt, et recognoscis profecto tamquam tua: * audi nunc et nos fraternam pro pietate offerentes exhortationem, hanc videlicet,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

dogmata anathematizamus; omnes Nestorium hæreticum anathematizamus (Part. II, conc. Eph. act. 1). Relecta quoque et damnata in concilio Chalcedonensi.

Ex ea vero verbisque auctorum ipsis mentionem facientium, multa intelligere licet ad hæresim Nestorianæ et historiæ penitentem intelligentiam conducentia, quæ suis singula locis exponenda sunt.

^c Legendum prout possum, ut patet ex antiqua versione concilii Ephesini, et ex ea quæ exstat in collatione sexta concilii quinti. BALUZ.

^d Arguit Cyrilli epistolam, quasi quater in illo peccatum esset, obscuritate nimirum, perturbatione, prolixitate, et horriditate sermonis; simulque sibi adulatur per oppositionem, quippe ejus oratio perspicua sit, concinna, brevis et nunquam forte exculta. Quod autem objicit, Asiatici Alexandrinis exprobrare soliti erant.

* Crimen a Cyrillo sibi objectum ficta exhortatione regerere conatur in Cyrillum, sed non pariter: nam Nestorium omnes accusant negligentiam in versandis Patrum libris, immo et eorumdem desipientiam, quod tradit Socrates. Cyrillus vero laudatur velut πολυμυθιστατος, et Patrum curiosissimus sectator; et vero Nestorius Cyrillum ita criminatur, ut

quam ^a senex ille Paulus charissimo suo Timotheo protestatus est dicens : *Attende lectioni, exhortationi, doctrinae; hoc enim faciens, et te salvabis, et eos qui te audiunt* (1 Tim. iv, 16). Quid igitur, dic mihi tu, vult ista vox *attende*? Sanctorum nempe illorum in superficie legens traditionem, venia dignam tibi inesse ignorantiam ignorasti, passibile eos dixisse arbitratus Verbum, quod Patri est coeternum.

4. Attentius ergo, si placet, hæc verba rimare, et invenies divinum illam Patrum conventum ^b non illam consubstantivam Deitatem dixisse esse passibilem; ^c neque de recenti natam hanc, quæ Patri est consempiterna; neque istam resurrexisse, quæ templum suscitavit solutum.

Si mihi medicinam fraternam offerenti aures admoveas, ipsas tibi voces illorum interponens Patrum, a calumnie te nexu, quam illis ingerere niteris, et per illos scripturis ^d [*Baluz. add. moliris*], absolvam.

5. *Credimus*, inquit illi, *et in Dominum nostrum Jesum Christum, Filium ejus unigenitum*. Pervide quomodo Domini, et Jesu Christi, et ^e unigeniti Filii prius, communia Deitatis [*Baluz. add. et humanitatis*] nomina, tamquam fundamenta ponentes, tum suscepti hominis, et resurrectionis, et passionis superædificent traditionem, ut nominibus quibusdam utriusque naturæ communibus et significativis positis, neque ea quæ generationis filii et dominationis, dissecentur [*Baluz. dijudicentur*]; neque ea, quæ naturarum sunt propria in singularitate nativitatis Filii, ulla confusiois abolitione [*Baluz. absolute*] periclitentur, nomine unionis.

6. In hoc apud illos Paulus doctor est factus, qui cum divinx incarnationis memoriam faceret, incipiens subjungere quæ sunt passiois, prius posuit *Christus*, commune, ut paulo ante dixi, nomen naturarum; tunc decentem infert sermonem sive rationem utriusque; etenim ait : *Hoc sentiat in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed ne ad unum, quodque loquar, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (Philip. ii, 5).

7. Quoniam igitur cœperat mortis facere mentio-

nem, ut ne quis hinc Verbum Deum passibilem suspicaretur, posuit *Christus*, tamquam passibilis et impassibilis essentia, ^f in singularitate personæ, significativum vocabulum, ut impassibilis et passibilis Christus sine periculo nominetur : impassibilis quidem Deitate, passibilis vero natura corporea.

8. Multa super hoc cum possim dicere, et primæ quidem omnium, quod non Divinitatis in dispensatione, sed susceptionis humanitatis tantum meminisse sanctos illos Patres, ostendere valeam; sed recordor breviter orationis in præfatione promissam, et eam sentio frenare sermonem.

9. Venio nunc et ad secundam a charitate tua articulum motam, in quo naturarum quidem laudabam fractam discretionem secundum Deitatis et humanitatis rationem, et in una persona consortium : nec non et illud, quod Deum Verbum secunda nativitate ex muliere minime dicebas eguisse; quodque passiois incapacem profitebaris Deitatem; catholica enim revera sunt hæc, et omnino sectis omnibus contra Dominicas naturas adversa.

10. In reliquis vero, si aliquam latentem, et profundam, atque incomprehensibilem rationem legentium auribus afferas, tum sit examinare prudentia. Scite enim mihi priora videbaris destruere, cum eum, qui in primis impassibilis, et secundam non recipere nativitatem fuerat predicatus, iterum passibilem, et noviter creatum, nescio quomodo inferebas : tamquam quæ Deo Verbo naturaliter inessent consortio templi corrupta sint, aut oporteat forsitan pro nihilo ab hominibus putari illud ipsum absque peccato, templum, et inseparabile a divina natura, nativitatem et mortem pro peccatoribus non pertulisse; tamquam etiam voci Dominicæ ad Judæos clamanti : *Solvite templum hoc, et in triduo suscitabo illud* (Jovan. ii, 19), non debeat credi, Non dixit : *Solvite Divinitatem meam, et in triduo suscitabitur*.

11. Iterum me hic orationem dilatare cupientem ad professionem brevitatæ promissæ recordatio revocat; dicam tamen aliquid. Ubique per divinas Scripturas, quoties meminerunt Dominicæ dispensationis, non Divinitatis Christi, sed humanitatis ejus, passio

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

dicat superficie tenus legi ab ipso dicta Patrum, non item intelligi.

^a In concilio Ephesino, *magnus ille Paulus*. BALUZ.

^b Ut calumniam faceret Cyrillo, abstractum, quod aiunt, nomen pro concreto posuit : nam cum illud naturam, istud personam significet, neque idiomatum communio fieri possit in abstractis nominibus, propter naturarum inconfusam differentiam, sed in concretis tantum propter rectorum personæ in duabus naturis subsistentis, invidia fiebat catholico doctori, quasi assereret passum esse Verbum in sua natura, rictus vero tanto persuasibilis, quantò Patres frequentius, cum secure loquerentur, nullis audiantibus hæreticis, abstractis usi videntur, cum deberent concretis.

^c Dux sunt partes hæresis Photiniane : altera, quod Christus non sit Deus consubstantivus Patri; altera, quod Verbum humanitatem eorum inuenerit esse simpliciter, et non in Virgine. Prima pars objecta est Nestorio; secundam ipsa regerit tacite in Cyrillum.

ac si sentiret tunc primum existisse Verbum, cum et Virgine natum est carne.

^d Hinc colligo rescribendum esse in concilio Ephesino *liberabo pro liberato*. BALUZ.

^e Ex hoc loco potuit Mercator sumere quod asserit, Verbum a Nestorio dictum ante incarnationem Verbum tantum; post incarnationem Filium. Qui porro contineret abusus iste nominum Christi, Domini, et Filii purissimum et subtilissimum hæresis venenum, videre licet in dissertatione de hac hæresi.

^f Locus hic, ut et alius præcedens (Num. 5), tam consequens (Num. 8), imprudentiores aliquos adducit in errorem, quo dicentur a Nestorio unicam personam catholico sensu assertam. Dictum pluribus testimoniis sive Nestorii, sive etiam Cyrilli, firmare consuevit; sed cum viderent reclamari in contrarium a doctoribus catholicis, sententiam suam ita scriptis exposuerunt, ut revera retractarent. De singularitate illa personæ Nestoriana, vide dissertationem de hæresi Nestoriana, ubi præcipuos ipsos fontes videri debet hæc specie tractari.

et nativitas traditur, ut secundum liquidissimam rationem convenientius ac aptius sit, sanctam Virginem, non genitricem Dei, id est, Θεοτόκον, sed Christi genitricem, id est, Χριστοτόκον vocari.

12. Ad hæc evangelista quoque vociferante: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham* (Matth. 1, 1); evidens est, quia Deus Verbum Davidis non erat filius. Accipe, si videtur, et aliud testimonium: *Jacob autem genuit Joseph, virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui dicitur Christus* (Ibid. xvi). Intende in aliud dictum: *Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata virgo Maria, inventa est in utero habens de Spiritu sancto* (Ibid. xviii). Creaturam autem Spiritus sancti Unigeniti Deitatem quis possit [Baluz. om. possit] vel debeat suspicari? Quid etiam his superflundi debeat? audi iterum: *Et erat mater Jesu ibi* (Joan. 1, 1). Et iterum: *Cum Maria matre Jesu* (Act. 1, 14). Illud quoque: *Quod in ea factum est; de Spiritu sancto est* (Matth. 1, 20). Et iterum: *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum* (Matth. 2, 13). Et illud: *De Filio ejus unigenito; qui factus est et ex semine David secundum carnem* (Rom. 1, 3). Et iterum de passione ejus: *Quia Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne* (Rom. viii, 3). Et iterum: *Christus mortuus est pro peccatis nostris* (I Cor. xv, 3). Et denovo: *Christo passo in carne* (I Petr. iv, 1). Et illud: *Hoc est corpus meum, et hic sanguis meus* (Luc. xxii, 19). Non dixit: *Hæc est Deitas mea.*

13. Et decem millia alia sunt; aliis atque aliis vocibus protestantibus humanam genus, non Filii Deitatem recentem putare, aut novellam, aut corporaliū passionem esse spacem, sed illam divinæ naturæ conjunctam carnem, ex qua filium se David neminat Christus. Quid enim ait? *Quid vobis videtur de Christo? cujus est filius? Responderunt, David. Respondit Jesus et dixit: Quomodo ergo David in spiritu Dominam suam vocat, dicens: Dixit Dominus Domino*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Hinc tamen criminatus est Cyrillum apud imperatorem, quasi curiosus alienis rebus studeret. Unde Theodosius subira unde ad Cyrillum: *Omnino vituperationem effugere non potest, eum qui tanto locorum intervallo a nobis disjungitur, curiosus in res nostras inquirere, etc.* (1 p. c. Eph. cap. 31).

Ab his qui, id est a Philippo presbytero Ecclesie Constantinopolitane quem depositum esse a Nestorio propter accusationem Manichæismi docet commonitorum sancti Cyrilli datum Possidonio eunti Romam ad Coelestinum papam, editum in nova collectione Conciliorum p. 379, Baluz.

¶ Quo tandem a concilio? Miror a nemine in hunc usque diem inquisitum fuisse in hæc verba, cum tamen omnium eruditorum manibus trita sit, oculisque lecta scipius Nestorii epistola. Conandum aliquid in re tam obscura, si minus indubitatum, saltem non improbabile ex singulis adjunctis erueri. Hinc enim refertur popularis opinio, quæ multorum mentibus inseedit, de Pelagianis episcopis ab Orientalium concilio Ephesino receptis.

Illud certe concilium de quo agitur, qualecumque tandem sit, habitum est Constantinopoli, unde scribat Nestorius quod significat vox Græca ἱερὰ τοῦ τόπου: Habitum etiam procul dubio de more, id est, secundum canonem quintum Nicenum, vel ante

meo: *Sede ad dextram meam* (Matth. xxii, 32)? Est [Baluz. tamquam] filius profecto David secundum carnem, secundum Divinitatem vero Dominus. Esse quidem templum Divinitatis Filii corpus, et templum secundum excellentem quamdam et divinam unitum conjunctionem, certissimum est, ita ut ea quæ sunt Dei asciscere sibi et ad se revocare divinam naturam, prosteri sit bonum, et dignum evangelica traditione.

14. Hujus autem familiaritatis nomine affricare, et conjunctæ carnis proprietates, generationem scilicet, et passionem, et mortalitatem Deo tribuere, aut errantis gentilitatis, frater, est sensus, aut mente capti Apollinaris et Arii, aut reliquarum pestium hæreticarum, et his aliquid pejus: necesse est enim hujusmodi homines, attractos familiaritatis nomine, et lactationis socium propter familiaritatem; et ætatis, quæ paulatim accessit, incrementorum participem Deum Verbum facere; et passionis in tempore ex timiditate auxilli angelici indigentem.

15. Taceo circumsionem et sacrificium, et sudorem, et famem, quæ quidem carni pro nobis evenerunt: hæc tamen, cum illi conjunguntur, etiam adoranda sunt: in Deitate autem ista et jam mendaciter accipiuntur, et nobis tamquam calumniatoribus justas damnationis causas important.

16. Hæ sanctorum Patrum traditiones, hæc Scripturarum mandata sanctarum: sic illi quæ sunt divinæ misericordiæ et auctoritatis secundum Deum ratiocinantur: *Hæc meditare; in his esto, ut profectus manifestus sit* (I Tim. iv, 15). Paulus ista omnibus dixit.

17. Bene autem facis eorum qui de nobis offenduntur curam gerere, et de his sollicitudinem habere quæ apud nos sunt. Unanimitati tue gratiam habeo; scito autem seductum esse te ab his qui a sancto concilio depositi sunt, propter quod morbo Manichæorum essent repleti; aut quod potissimum est, a

Quadragesimam Paschæ, vel circa tempus autumnii. Si enim convenisset præter morem, meminisset illius utique scriptores, qui tam curiose versati sunt in scribendis Nestorianæ historiæ singulis minutissimis adjunctis. Solent vero silentio prætermitti ordinariæ synodi, nisi forte in iis gestam fuerit aliquid memoratu dignum.

Præsedit Nestorius, quis enim alius in urbe regia, cujus sedem tenebat, eamque ἀνορθώσατο? Conveniunt episcopi provincie, sic enim jubebat Nicænus canon. Convenisse vel ann. 429, autumnii tempore; vel, quod longe credibilius, immo certum mihi videtur, ann. 430, ante Quadragesimam Paschæ, sive initio Februarii mensis, firmissima ratio demonstrat. Neque enim haberi potuit, aut priore anno, qui 428, cum necdum ferveret autumnii tempore dissidia Nestorium inter et Cyrillum; aut anno posteriore, cum mentio fiat concilii in litteris Nestorii, ipsæque litteræ a Cyrillo Romam missæ sint, una cum suis ad Nestorium scriptis, Cyrilloque pontifex responderit die undecimo Augusti ann. 430.

Actum in concilio de Manichæis ac Marcionistis, aut iis certe qui Manichæorum morbo laborare dicebantur, quod ipse testatur Nestorius. Depositum sunt aliqui sententia concilii, quod dicerentur τὰ τῶν Μανιχαίων ἑρπῆτιν. Qui vero sunt illi clerici? an Alexan-

clericis magis affectionis tute. Nam quæ ad Ecclesiam nostram pertinent quotidie augentur in melius; et

ad plebem, noveris in majorem extendi profectum, per gratiam Christi, in tantum, ut multitudo hæc

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

drini, quod interpret Romanus significat? an Constantinopolitani potius, quod inivit Mercator; an utriusque, quod forte quispiam sentiret? certe textus Græcus Mercatori magis favet; neque vero sine gravissima querela Cyrillus factam suis injuriam tulisset.

Causa cur in synodo ea de re ageretur, videtur non parum credibilis. Sub finem ann. 429, commonitorium Mercator adversus Julianum aliosque Cœlestianæ factionis episcopos, qui ex Occidente pulsati ad urbem regiam confugerant, imperatori obtulerat. Imperator commonitorio lecto eiecerat Constantinopoli totum hoc genus hominum, Cœlestiumque in prius reliquorum quasi caput. Nestorius ejici homines qui ad se confugissent, et quorum querelas ad imperatorem detulisset, moleste ferens, sive ut parceret instigantibus, sive ut afflictis non nihil solatii afferret, eos qui procellam excitassent in amicosum caput, in concilio suo Manichææ impietatis damnandos putavit. Solitos enim vel Cœlestianos, vel Cœlestianorum patronos, hæc calumniam facere catholicis, nemini ignotum est: notum vero cunctis quibus Augustini libri non oscitant lecti sunt, Pelagium catholicis, Julianumque comminatum damnationem ab Orientalibus Ecclesiis, quoad dogma peccati originalis.

In hoc concilio par est credere sancitum fuisse canonem cujus meminit Gregorius Magnus, quoque dicebatur anathema ei qui assereret *animum Adæ in peccato mortuum esse, cum diabolus in cor hominis non ingrediatur*. Sed ut conjectura hæc nostra probabilior evadat, retenda videtur historia monachorum Isaurorum, quæ causam Gregorio dedit ea scribendi quæ in epistola 114 et 195 aliisque leguntur.

Delati sunt Isauri duo monachi et presbyteri, Joannes atque Anastasius, de hæresi Manichæi et Marcionis, ad Joannem Constantinopolitanum episcopum, qui Jejunator dictus est. Dedit ille cognitores causæ ac iudices, a quibus Isauri cum damnati essent, appellaverunt sedem apostolicam, cui præerat Gregorius Magnus. Alter in concilio Romano absolutus est, Joannes scilicet; alter deprehensus Manichæa labe laborare. Verum ut Joannes Jejunator judicium suum tueretur, miserat Romam codicem ab Anastasio scriptum, notaque virgule apposita, sive ipse, sive quis alius, indicaverat quæ sententiæ in eo viderentur damnandæ. Hæc inter ista fuit: *Cum peccavit Adam, ejus est anima mortua, quia status sui beatitudinem amisit*. Quam cum legisset in concilio Gregorius, cepit eum admiratio tantæ subnotatoris judiciumque ignorantia, qui catholicum dogma velut Manichæum damnasset.

Id ubi Joannes Constantinopolitanus episcopus recevit, Romam iterum misit codicem, cui inscriptum nomen Ephesinæ synodi, quoque plures continebantur canones, atque unus in primis, ubi anathema dicebatur asserenti *animum Adæ in peccato mortuum, etc.*

Alterum istud miratus est vehementius pontifex, jussitque recognosci codices Ephesinos, qui Romæ asservabantur, et ex Ravennensi Ecclesia afferri antiquissimum aliquem suspicionis purum, atque a Narsete comite Constantinopoli conquiri vetustiores quoque, ut fraus, si qua esset, deprehenderetur. Interim canonis Pelagianam sententiam convicti, ostenditque, Adamum animam mortuam propter peccatum, asseri debere, ne veritas divinæ sententiæ labellat: *In quacunque die comederis, morte morieris*.

Quid Constantinopoli Narses invenerit, ignotum est. Romani certe et Ravennenses codices nihil continebant in definitione anathematis et reprobationis, nisi quod capitula beata memoria Cyrilli referebant.

Triennio post, cum Joanni Jejunatori successisset in sedem Constantinopolitanam Cyriacus, de causa Isaurorum scripsit Gregorius Alexandrino et Antiocheno episcopis; non quod Cyriacum hæresis nomine

suspectum haberet, ex synodicis enim catholicum noverat, sed quo episcopi illi majorem sedium propter alios cauti essent, ut *æquequam in publicum præcedat, errorum semina conculcentur*. Notanda vero hæc pape verba: *Synodus illa canonem continens, quæ sub prima Ephesina inagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cœlestii Pelagique prædicamenta; sed cum Cœlestius atque Pelagius in ea synodo sint damnati, quemodo poterant illa capita recipi, quorum damnabantur auctores?*

Baronius inter agendum de causa Isaurorum (Ad ann. 597 et 595) scribit canonem quo de agitur editum Ephesi in conciliabulo schismaticorum, eumque fuisse secundum: primum, credo, posuit, quo deponerentur Cyrillus et Memnon. Id vero unde, sive conjecerit, sive acceperit, non demonstrat. Christianus Lupus laboranti forte Baronio suppeltias laturus, audentius quiddam opinatur (*In scholis ad can. concil. Eph. p. 417*), canones illos, scilicet Pelagianos, ab episcopis exautoratis, Juliano, Orontio, et reliquis quatuor cum Cœlestio, oblatos fuisse conciliabulo Ephesino Joannis Antiocheni, nec tamen ab eo approbatos, sed Pelagianorum arte insertos actis Ephesinæ synodi, quæ exscribebantur spargenda in vulgus; atque hinc lactum ut codex ejusemodi corruptus cum offerretur, imposuerit Joanni Jejunatori suisque iudicibus, quos oportuit esse admodum imperitos, indeque Romam ad pontificem postea transmissus sit.

Tota hæc historia ex epistolis Gregorii Magni desumpta est; verum præstat pontificem audire suis verbis loquentem; habent enim plurima notatu digna, et reconditæ ejusdem ecclesiasticæ doctrinæ plena.

Scribens igitur Gregorius ad Narsetem comitem: *Charitas vestra, inquit (Epist. 111, quæ 14 quinti libri), sollicitudinem nostræ opinionis habens scribere studuit quid de illo codice qui contra Anastasium presbyterum transmissus est sensit. Quem nos ex parte aliqua subtiliter percurrentes, in Manichæi invenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse hæretica signo contra posito ostendit, ipse quoque in Pelagianam hæresim labitur: quia quædam loca catholice dicta, et omnino orthodoxa, velut hæretica annotavit. Hoc enim ubi scriptum est, quia cum peccavit Adam, ejus est anima mortua; qualiter mortuam dixerit, inferias ostendit, quia status sui beatitudinem amisit. Hoc quisquis negat, catholicus non est. Et paulo post: Hunc ergo locum qui in eodem codice qui mihi a fratre meo Joanne episcopo transmissus est annotavit hæreticum, Pelagianus est, quia ista sententia evidenter Pelagii est, quem Paulus apostolus aperte in suis Epistolis destruxit. Quæ loca Epistolarum ejus singula dicere prætermitto, quia scienti loquor. Pelagius vero, qui in Ephesina synodo damnatus est, ea intentione hoc duxit, ut ostenderet nos a Christo vacue redemptos.*

Et postea: *Charitas ergo vestra vetustos omnino codices ejusdem synodi requirat, et illic inde videat si quid talis invenitur, mihi que eundem codicem quem invenerit transmittat, quem mox ut legero retransmitto. Notis enim codicibus passim non credat, ex qua re dubius factus sum, et nihil adhuc volui de hac causa prædicto fratri meo Joanni episcopo rescribere. Romani autem codices multo veriores sunt quam Græci, quia nostri, sicut non acuminata, ita nec imposturas habent. De Joanne vero presbytero cognoscite, quia illius causa per synodum decisa est, in qua aperte cognovi quia ejus adversarii eum facere hæreticum volebant, et diu constati sunt, sed minime potuerunt.*

Ad Joannem vero Constantinopolitanum (Epist. 115, quæ ejusdem libri 15): *Vulde autem mirari sumus cur ii qui in causa fidei iudices contra Joannem Chalcedonensis Ecclesie presbyterum a vobis fuerant deputati, negligentes veritatem opinioni crediderint, et credere districte proficenti noluerint, maxime dum accusa-*

vocibus prophetæ clauet : *Replebitur terra scientia A Domini, sicut aqua multa cooperiens maria (Isai. xl, 5).*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

largæ ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim, unde eum reum moliebatur efficere, interrogati quæ esset, nescire se manifesta professione responderunt: Ex qua re evidenter agnoscutur quod personam ipsius sine Dei respectu, non iustæ, sed contra animus eius, sola gravare voluntate tantummodo voluerint. Nos itaque facto concilio, sicut gestorum apud nos habitorum tenor ostendit, cuncta quæ erant necessaria subtiliter perscrutantes ac tractantes : quoniam in nullo antedictum presbyterum reum invenire potuimus, præcipue quia libellus quem delegatis a vobis iudicibus obtulit, rectæ fidei per omnia sinceritati concordat, ea propter eorumdem iudicium reprobantes sententiam, nostram eum definitionem catholicam, et ab omni hæretico crimine liberum esse, Christi Dei Redemptoris nostri misericordia et gratia revelante, denuntiavimus.

Ad Mauritium pariter imperatorem (Epist. 116, quæ quinti lib. 16) : Relatus igitur, in concilio, quæ contra Joannem Chalcedonensis presbyterum Ecclesiæ acta sunt, simul et serie iudicati, majorem illum injustitiam sustinuisse cognovimus quippe quem clamantem se atque monstrantem catholicum esse, non reatus culpa, sed diu accusatio incerta contrivit. In tantum quia accusatores ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim se nescire, aperta responsione professi sunt. Et postea : Quia ergo omnibus subtiliter rimatis atque tractatis, catholicum superscriptum Joannem presbyterum sancti concilii necum definitio, divinæ potentia revelante gratia, declaravit, etc.

Ad Theoclitum imperatoris cognatum (Epist. 117, quæ 17 libri quinti) : Indicamus itaque vobis Joannem presbyterum, latorem præsentium, liberum ab his quibus accusatus fuerat existisse. Cujus fidem facto concilio, subtili examinatione, ut petiit, perscrutantes, nullam in eo culpam præter confessionem invenimus. Sed quia rectæ fidei, Deo miserante, professor ac cultor apparuit, nostram eum definitionem absolvimus : præsertim cum accusatores ipsius quæ esset Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim se nescire professi sint.

Et ad Eulogium Alexandrinum atque Anastasium Antiochenum (Epist. 195, quæ 3 libri sexti) : Ante triennium cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quoddam frater et consecrator meus Dominus Joannes, litteras misit, quibus videbatur ostendere eos Ephesinæ synodi definitionibus contradixisse : et velut ex eadem synodo certa vobis, quibus ipsi obsisterent, capitula destinavit; inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediebatur, et si quis hoc dixisset, anathema esset. Quæ cum mihi relata fuissent, valde contristatus sum; si enim Adæ, qui primus peccavit, anima in peccato mortua non est, quomodo de ligno vitæ ei dictum est : In quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini? Et postea : Quod vero diabolus cor hominis ingrediat, si Evangelio creditur, non negatur; ibi enim scriptum est : Et post buccellam introivit in eum Satanas. Et rursus ibi dicitur : Cum diabolus jam se misisset in cor Judæ, ut traderetur Judæis; hoc autem qui negat, in Pelagianam hæresim cedit. Quia ergo perscrutantes Ephesinam synodum, nihil in ea tale invenimus contineri, de Ravennate quoque Ecclesia retinsum valde codicem ejusdem synodi ad nos deferre fecimus, et synodo quam habebamus eum ita concordare invenimus, ut in nullo discreparet, et nihil aliud contineret in definitione anathematis et reprobationis, nisi quod duodecim capitula beate memoriæ Cyrilli reprobant. Hanc autem totam rationem multa latius subtilisque prædictis responsalibus ejus in præsentibus positis reddidimus, atque ei plenissime satisfecimus; igitur ne vel hæc vel alia quæ similia illic subreperant, quæ sanctam Ecclesiam scandalizent, necesse nobis fuit hæc ipsa sanctitati vestræ indicare. Et quævis hunc fratrem et coepiscopum nostrum Cyriacum noverimus

orthodoxum, tamen propter alios cauti esse debemus, ut, antequam ad publicum prædeant, errorum semina concalcentur.

Benique ad Anastasium Antiochenum, Cum de sanctorum conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sanctam Ephesinam synodum primam se custodire professæ est. Sed quia ex annotatione hæretici codicis, qui ad nos ex regni urbe transmissus est, agnovi hæc, quod quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam synodum in eadem urbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita, omnino necesse est ut charitas vestra eandem synodum apud sanctam Alexandrinam atque Antiochenam Ecclesiam requirat, et qualiter in veritate se habeat inveniat; vel, si placet, hinc dirigimus quæ ab antiquitate servata in scriptis habemus; illi enim synodus, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cælestii atque Pelagii prædicamenta. Et cum Cælestius atque Pelagius in Ephesina synodo sint damnati, quomodo ab ea poterant illa capitula recipi, quorum damnabantur auctores?

Ex his quæ scripsit Gregorius Magnus, multa licet concludere in rem præsentem : et primum quidem, a pontificis sententia recedere qui causam Isaurorum monachorum ab ea quæ duorum presbyterorum erat secernunt. Alterum, codici quo synodus Ephesina continebatur insertos fuisse canones aliter ejusdem concilii. Tertium, huic inserto concilio oblata fuisse capitula, quæ ab ipso probata sint. Quartum, ea capitula Isauri fecisse reos consensionis cum Manichæo et Marcione. Quintum, unum ex capitulis contradixisse catholicæ, de anima Adami per peccatum mortua, Anastasii sententiæ, atque adeo fuisse Pelagianam, vel Cælestianam. Sextum, concilium istud diversum fuisse ab œcumenica synodo Ephesina, cum in œcumenica synodo damnationis sententiam tulerint Pelagius et Cælestius, in illo concilio ipsorum dogmata probata sint. Septimum, Gregorium Magnum causam Isaurorum in concilio cognovisse, idque testatum voluisse, et imperatori, et Narseti comiti, et Joanni Constantinopolitano episcopo, et imperatoris cognato, ne quis eorum foret inscius. Postremum, concilium illud non fuisse idem cum conciliabulo Orientalium schismaticorum : in hoc enim, ut bene argumentatur Lupus, approbata non sunt Cælestiana dogmata; si enim forent, a catholicis utique sine gravissima querela tantum facinus prætermisissimum non esset; nam a concilio, cui oblata sunt, probata sunt pariter capitula.

Atque hæc cum certa sint, probabilis inde conjectura duci potest, quæ firmentur ista sex quibus continetur questionis, nisi fallor, totius solutio, reique admodum impeditæ explicatio.

1. Concilium cujus meminit Gregorius non aliud fuisse quam quod a Nestorio coactum mox a nobis dicebatur, nam in eo damnati scribuntur qui Manichæi atque adeo Marcionis sensibus adhererent. Una enim fuit utriusque hæretici opinio, de mala hominis natura.

2. Oblata esse Nestorianæ concilio quæ dicuntur capita, eaque catholice fidei de corruptione per peccatum humanæ naturæ adversa : de corruptione, inquam, quoad animam, non de ea qua corpus affectum est, de ipsa enim Nestorius catholice sentiebat.

3. Eadem ipsa capita facile a Nestorio probata esse, quippe qui, ut ostendimus aliquando, sensit quidem catholice de morte corporis per peccatum contracta; videtur autem quoad mortem animæ ex Adamo propagatam in posteris ad hæresim Theodoro Mopsuesteno magistro suo, peccati originalis acerrimo impugnatori.

4. Approbationem illam capitula a synodo anatho-

18. Noveris et regiam domum, dilucidato degemate, in magno gaudio degere; et ut paginæ finem faciam, illam de Ecclesia quoque [Baluz. om. de Ecclesia quoque] apud nos super omnibus hæresibus, quæ adversus Deum litigant, vocem vide impleri: *Ibat domus Saut, et infirmabatur; ibat domus David, et confortabatur* (II Reg. III, 2): Hæc nostra tamquam fratris ad fratrem consilia; quod si quis contentiosus esse vult, clamabit per nos ei Paulus: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei* (II Cor. XI, 16).

SERMO VIII.

In Judam, adversus hæreticos.

1. Libenter hic ab illis hæreticis interrogans requiram, qui Deitatis et humanitatis naturam in unam essentiam miscendo contempserant, quis ille hoc locust qui proditor et traditor Judæis. Si enim temperatio vel admixtio utriusque facta est, utrum a Judæis est tentum? An Deus Verbum, an humanitatis natura? Quis videtur occisus? Cogor enim inferioribus tui sermonibus, ut fiat omnibus quod dicitur manifestum.

2. In quem, dicas velim, ea quæ gesta sunt, cadunt? Numquid in Dei naturam, quam utroque confundens contempere presumis? Ergo Verbum Deus

matismis comprehensam fuisse; vix enim reperias olim depositos esse aliquos propter doctrinam cujus assertoribus anathema non sit dictum.

3. Eos ipsos anathematismis in communem cum Ephesina synodo relictos fuisse codicem, apposita primum inscriptione qua distinguerentur; deinde vel per incuriam librorum omisa, vel artibus sive Cœlestianorum, qui plurimi in Oriente persisterunt, ad ipsa quoque Photii tempora, sive Nestorianorum, ut Ephesine synodo calumniam struerent, obliterata.

4. Forsitan esse verum, quod divinavit Christianus Lupus, tentatos fuisse a Cœlestianis, atque ab ipso etiam Nestorio, Orientalium animos, ut ejusmodi anathematismos comprobarent, studio nimirum contradicendi Patribus orthodoxis qui Cœlestini papæ de Pelagianis sententiam comprobassent. Neque enim de nihilo est, quod Orientales eo tempore quo Patres reulerunt ad sedem apostolicam de Pelagianis, tripartitam confessionem fidei scripserunt, et in prima symbolum Nicænum professi sunt; in secunda perculerunt anathemate septem tantum nominatim hæreticos, quorum duo Manichæus et Marcion; in postrema Cyrilli capita duodecim proscripserunt: atque hæc causa forte fuit cur Baronius canonem secundum ab Orientalibus conditum diceret de anima Adami, etc. Neque illud pariter de nihilo est, quod schismatici oblatum a catholicis crimen societatis cum Cœlestianis non aliter repulerint quam simili exprobratione, licet immerita.

Quæsierit forte quispiam cur tandem schismatici expressis verbis approbare noluerint anathematismos Nestorii præfatos, contenti sententiam implicite et abscondite dixisse. Sed aperta questionis inde solutio sumi potest, quod et Theodosius nuper expulisset Cœlestianos, et modo Cœlestinus papa eosdem damnasset; nec tutum foret aut illius aut istius manifeste iudicio pugnare, sed necessarium magis utriusque gratiam retinere: neque enim tanta erat Nestorii jam damnati auctoritas, ut eo usque impellere valeat Orientales, cum eam ipsam auctoritatem aliunde Johannes Antiochenus depressam vellet, quo concilio

capessibilis, cui nihil commune in occisione cum carne. An a Judæis in occisionem ductus est?

3. Ut quid autem, temperatis utrisque naturis, secundum te, Scripturam nuper audivimus de virtute sacramenti narrantem, quam Dominus tradidit discipulis suis, dicens: *Quia in qua nocte tradebatur, accipiens panem, gratias agens, dedit discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex eo omnes, hoc est enim corpus meum.* Quare non dixit: Hæc est Divinitas mea, quæ pro vobis confringeretur? Et iterum cur sumptum calicem porrigens, non dixit: Hæc Divinitas mea, quæ pro vobis effundetur in remissionem peccatorum; sed hoc magis: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum* (Math. XXVI, 28)?

4. Separa naturam, sed unionem conjunge; Filium Dei Christum consistere, sed filium duplicem, hominem et Deum, ut passio quidem humanæ deputetur naturæ; passionis vero absolutio, quæ in homine qui passus est facta est, solius sit Divinitatis.

SERMO IX.

In id quod scriptum est: Si habere aliquid recordatus fueris adversus te fratrem tuum (Math. V, 23); veluti contra hæreticos.

1. Audite dictis intenti: *Qui manducat, ait, carnem*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

1. primatum, si qua ratione posset, securior teneret. Et vero, quæ causa potuit obstare ne anathematismi a Nestorio adversus Cyrillianos facti approbarentur ab Orientalibus, quantumcumque ab ipsis aperte Cyrilliani veluti hæretici explosi essent, eadem, nisi fallor, impedire debuit ne quos olim, præ animi impotentia, pro Pelagianis Nestorius, adversus viros omnino puros hæresis Manichææ, condiderat, patenter confirmarentur.

2. Observavimus aliquando hunc locum occasione Cyrillo dedisse duos scribendi de Recta Fide libros; alterum ad Theodosium imperatorem, alterum ad Pulcheriam et sorores virgines. Unde et calumniam postmodum passus est, quasi tentasset hac diversitate librorum turbatum aliquid movere in regia familia, quam Nestorius innuit obscure consentire sibi, longe clarius, etiam post libros acceptos, imperator in sacra jam citata. *Ne igitur clam te sit, quoniam in statu res nostræ versantur, noris et Ecclesiam et imperium conjuncta esse, nostraque accedente auctoritate, et Christi Salvatoris aspirante providentia, magis subinde inter se coitura esse.*

3. Hæreticorum nomine intelligit verbo quidem tenuis Apollinaristas, revera autem catholicos sibi adversantes, quos Apollinarismi per calumniam accusabat.

4. Par est opinari sermonem hunc habitum in magna hebdomada, qua patientis Christi historia legi pariter et exponi in Ecclesia solebat. Quo vero Nestorii anno, incertum est; suspicer tamen habitum tertio, qui Christi 431, propterea quod non obscure contradicit tertio quartoque et duodecimo Cyrilli anathematismo, quos cum litteris synodicis Nestorius accepit mense Decembri ann. 430.

5. Huc pertinet forte dictum illud Nestorii a Socrate allatum: *Ne glorieris Judæe, Dominum gloriæ non crucifixisti.*

6. Quo tempore habitus sit hic sermo, non constat; id unum affirmare possum, habitum post ortu contentiones, atque adeo ann. 429, in Quadragesima: quamquam ex argumento suspicatus quibus forte fuerit pertinere ad id tempus quo arguatur

meam, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo. Memento quoniam de carne est, quod dicitur: *Sicut misit me vivens Pater, me visibilem.* Numquid a me carnis nomen appositum est, ut me male interpretari querantur: *Qui manducat, inquit, carnem meam, et bibit meum sanguinem?* Numquid dixit: *Qui manducat Divinitatem meam, et bibit meam Divinitatem?* sed: *Qui manducat carnem meam, et bibit meam sanguinem, in me manet, et ego in ipso.*

Et post alia. Sed ad rem veniamus. *Qui manducat carnem meam, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in ipso.* Memento quod de carne dicamus: *Sicut misit me vivens Pater, me, qui appareo; sed fortasse ego non recte interpretor.* Videamus ex iis que sequuntur: *Sicut misit me vivus Pater, etc.*; ille dicit de Divinitate, ego de humanitate. Videamus quis sit pravus interpres: *Sicut misit me vivus Pater; hæreticus dicit Divinitatem missam, et se profiteri Deum Verbum dicere: Sicut misit me vivus Pater.* Ergo et hoc secundum ipsos ita erit intelligendum: *Ego Deus Verbum vivo per Patrem.* Post hoc enim videtur dictum: *Et qui manducat me, et ille vivit.* Quem ergo manducamus? Divinitatem, an carnem?

Dicam etiam illius scandalii verba. De sua carne Dominus Christus eum illis diserebat: *Nisi manducaveritis, inquit, carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Verborum sublimitatem qui audierant, non tulerunt; putabant enim ex inscitia illum anthropophagiam suadere.

SERMO X.

^a *Velut in Macedonianos, revera in catholicos vere incarnationis defensores.*

Adhuc vobis multa habeo dicere, etc. (Joan. xvi, 12). Et post aliquanta: *Communes sunt Trinitatis operationes, et tantum substantiis dividendæ.* Quare

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

sentire cum Paulo Samosateno et Photino, ideoque ab eo discidebant plurimi, quos videtur monere ut in gratiam secum redeant, satisfactione exhibita, priusquam accedant ad altare.

Observa ex hoc sermone, ejusque a Cyrillo refutatione, aperte cognosci fidem quinti sæculi de reali presentia corporis Christi in Eucharistia. Quid enim clarius, vel hac interrogatione Nestori? *Quem ergo manducamus? Divinitatem, an carnem?* Vel ista sententia Cyrilli (Lib. iv, *Contrad. c. 4.*): *Quomodo virificum est illud ipsius Verbi corpus, quod sibi proprium fecit per veram unionem, que et intelligentiam et sermone[m] superat; sic nos quoque, qui illius sanctæ carnis et sanguinis ejus participatione fruimur, omnino vivificamur: cum in nobis maneat Verbum, non solum divino modo per Spiritum sanctum, sed etiam humano per sanctam; illius carnem, pretiosamque ejus sanguinem.* Vel istis etiam consequentibus verbis: *In nobis manet, et corruptionis victores efficit, dum se in nostre demittit corpora, ut dixi, etiam per suam carnem, que verus est cibus.*

^a Titulus a nobis additus est, ipso cogente sermone: nam ex unitate operationis consubstantialitatis Spiritus sancti probatur, sed ita ut Christus vocatur a se glorificatus, sed a spiritu velut a matre; unde Patres Ephesini fragmentum hoc Nestoriani innotatus blasphemie damnarunt; et Cyrillus illi ipsi contradicendum putavit, tamquam blasphemie

Unigeniti glorificatio, aliquando quidem Patri deputatur, sicut est illud: *Pater est meus, qui me glorificat* (Joan. viii, 54); aliquando vero Spiritui deputatur, ait enim: *Spiritus veritatis, qui me glorificabit* (Joan. xvi, 13); nonnunquam Christi potentie assignatur, sicut scriptum est: *Exeuntes prædicabant verbum ubique, Domino cooperante, et verbum confirmante, consequentibus eis signis* (Marc. xvi, 16).

Atque cooperationis hujus evidens est argumentum: Filius est factus homo; Pater in throno collocavit; Spiritus signis honestavit; inhabitavit Filius in corpore; commendavit baptizatum Pater; formavit in Virgine Spiritus.

↳ SERMO XI.

^B *Adversus Arianos, in hæc verba Isaie: Puer datus est nobis, et filius natus est nobis* (Is. ix, 6).

1. Magnum sane tanti doni sacramentum; hic enim qui videtur infans, hic qui recens apparet; hic qui fasciis corporalibus eget, hic qui secundum visibilem essentiam recenter est editus, Filius est, ut Scriptura docet, æternus, Filius universorum opifex, Filius qui suæ opis factis dissolubilem creaturæ naturam astringit.

2. Infans enim Deus est suæ potestatis; tantum abest, Arie, ut Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem: filiationis unitatem servamus in Deitatis humanitatisque natura.

^C 3. Hoc autem dico, ut noveritis quam super excellens et summa quedam Deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum Dominica eære conspiceretur; erat enim ipse, et infans, et infantis ipsius Dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare; dixi enim quod idem erat infans et habitator infantis.

impie, et adversus pietatis dogmata audacter dictum esset. Etsi vero catholico sensu accipi possint que a Nestorio dicuntur, hæresim tamen continere visa sunt Patribus, non verba per se, quomodo sunt ambigua et flexiliora, sed prout ab auctore prolata sunt, perpendicularibus more antiquo, quo non in dogmatibus personæ, sed in personis dogmata damnabantur.

^D Hunc ego facile crediderim dictum ante perfectam hæresim, immo primis illis temporibus, cum Arianos insectatus acriter catholicum mentiebatur, nisi me tria retinerent, tertie partis sententia, Marri Mercatoris testimonium, et Patrum Ephesiorum auctoritas. Nam plausus a populo factus ad hæc verba: *Erat enim ipse, et infans, et infantis Dominus;* ipsaque Nestorii sive correctie, sive interpretatione sententia, videtur mihi aperte satis indicare, tunc temporis jam fuisse conceptam vulgo opinionem de Nestorio, quod Christum in duas personas dividisset. Deinde Mercator vehementer invehitur in hæc ipsa verba, que plausum fecerunt, tamquam hæresim locum continerent, quartamque in Trinitatem intruderent personam. Denique Patribus, Ephesinis visa sunt hæc verba, postquam primicerius notariorum recitavit, perinde ac alia, hæc redidit pariter et blasphemia; quamquam Cyrillus ea laudavit, velut catholice; cum suis verbis Nestorium refelleret. An forte in unum sermonem coegimus que diversis temporibus dicta sunt?

4. Ut ergo demonstretur ipsis quoque magis quis hic est ab illis adoratus, et ad quem illos duxerit Spiritus sancti gratia; nempe non ad simplicem vulgo conspectum infantem, sed ad corpus quoddam ineffabiliter Deo conjunctum.

5. Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opibus dominantem, et conjunctam homini Divinitatem, nihil sine hoc jubentem, nullum absque isto judicantem: cum eo vivorum curam in summa providentia gerentem, et cum ipso mortuos suscitantem.

EPISTOLA • TERTIA SYNODICA S. CYRILLI
Alexandrii episcopi directa Nestorio Constantinopolitane urbis episcopo, duodecim continens anathematis capitula.

Religioso et Deo amabili consacerdoti Nestorio Cyrillus, et quæ convenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diocesi, in Domino salutem.

1. Cum Salvator noster aperte pronuntiet: *Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus; et qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus (Matth. x, 37)*; quid nos patiemur, qui deposcimus a tua religione ut te super Christum Salvatorem omnium diligamus? Quid enim nobis in die iudicii proderit, aut quam satisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum silentium de prolatis a te contra eum blasphemias continentes? Et si quidem te tantummodo læderes, docens ista vel sentiens, sollicitudo nobis minor existeret: cum vero totam scandalizaveris Ecclesiam, et fermentum insolite C pravitatis et novæ hæresis miscueris in populis, nec tantum ibidem hæsis, sed ubique consistentibus (nam tuarum expositionum libri per cuncta vulgati sunt), quæ super nostro silentio ratio ultra, vel excusationis sermo sufficiat? aut quomodo non necesse sit meminisse Christi Domini sic dicentis: *Non pute-*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Hæc illa celeberrima epistola, quæ olim una pro toto concilio Ephesino habebatur, adeo fidei catholice doctrinam de incarnatione Verbi adversus Nestorium plene dilucideque exponit. Subiuncti anathematis duodecim, quæ capita dicebantur a veteribus, magnam fecerunt invidiam Cyrillo, magnum diu catholicis negotium, ut ille non semel debuerit facere satis, sive amicis explicationem petentibus, sive adversariis plura objicientibus; isti coacti sint, inter tractandum de pace inter Ecclesias et sancientiam fidem in concilio Chalcedonensi, de ipsis propter animorum offensionem silere.

In codice manuscripto Carmelitarum Discalceatorum conventus Parisiensis data legitur mense Novembri die 30, indictione 14, quæ temporis notæ, nisi emendantur, coherere non possunt. Nam scripsit procul dubio Cyrillus postremum Nestorio ann. 430, et Nestorius Cyrilli litteras accepit Constantinopoli vi idus Decembris; si qua igitur fides codici, accepta fuisset Constantinopoli epistola septem post dies quam Alexandrie scripta esset, quod omnino incredibile.

Cohererent omnia facile, si dicatur Alexandrie scripta 3 Novembris, accepta Constantinopoli septimo Decembris, et indictio, ut par est, non a Januario, quomodo esset decima tertia, sed a Septembri, quo mense decima quarta incepit.

Ats quod venetum pacem mittere in terram, sed gladium; veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam (Matth. x, 34). Nam cum lædatur fides, parentum reverentia, velut inutilis et periculosa, despicitur, et amor erga filios fratresque vitatur. Ad postremam etiam post ipsam vitam [B. super ipsam vitam mors potius] a piis viris eligitur, ut meliorem resurrectionem, sicut scriptum est, consequantur (Heb. xi, 35).

2. Ecce itaque te simul, cum sancta synodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata est, presidente sanctissimo et venerandissimo fratre et consacerdote nostro Cælestino episcopo, his scriptis jam tertio convenimus, consilium dantes ut a pravis abstineas distortisque dogmatibus, quæ et sentire B cognosceris et docere, recipias vero fidem rectam Ecclesiis per beatissimos apostolos et evangelistas ab initio traditam, qui et oculis inspexerunt, et ministri Verbi fuisse monstrantur.

3. Quod si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem litteris præbinitam sanctissimi et venerandissimi consacerdotis nostri Romane præsulis Ecclesie Cælestini, scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut colloquium cum Dei sacerdotibus et episcopis obtinere; non enim est fas contemnere nos Ecclesias ita turbatas et scandalizatos populos, fidemque rectissimam violatam, dissipatum quin etiam gregem, quem custodire debueras, siquidem juxta nos amator recti dogmatis exstitisses, sanctorum Patrum vestigia pia consecrans.

4. Omnes itaque, quos propter fidem tua religio a communione removit, aut ab ordine suo deposuit, laicos et clericos, in nostra communione recipimus; non enim justum est eos tuis decretis opprimi, qui noverunt recta sentire, qui etiam bene facientes tibi prudentissime restiterunt: hoc idem namque b in epistola quam misisti ad præulem amplæ Romæ

Dividi potest commode tres in partes, quarum in prima legationis a sede apostolica velut historia narratur; in secunda fidei dogma, Nestorijque sententia opposita exponatur; tertia complectatur duodecim anathematis.

Posterioribus porro duabus nihil cautius scribi potuit, nihil callidius, aut prudentius potius, ut si Nestorius subscripsisset, quod erat jussus, verbis plane D contradicentibus, sua quæ docuerat revocare nemini non aperte videretur.

Legi utiliter vix potest, nisi prius attentius perpensæ fuerint litteræ sancti Cælestini datæ ad Nestorium ex synodo Romana. Habentur illæ i part. conc. Ephes. cap. 18, et a nobis referantur in dissertatione de Synodis habitis in causa Nestorii.

b Hæc est procul dubio prima quam Nestorius ad Cælestinum misit, et in qua leguntur ista: *Nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, et ira et lenitate circa ægros quotidie uimur, etc.* Atque inde constat Cælestinum Cyrillo, quas a Nestorio litteras accepisset, misisse, quemadmodum et Cyrillus ad se a Nestorio scriptas Romam

* Paucas huic epistolæ, licet omnium celeberrimæ, et plura sive historica, sive dogmatica continenti, notas subjecimus, quia examinanda erit accuratius iterum in dissertatione de Synodis.

sanctum et coepiscopum nostrum Coelestinum, signi-
ficare curasti.

5. Non autem sufficit tuae religioni solummodo h-
dei symbolum confiteri, quod expositum est per idem
tempus, sancti Spiritus largitate, a venerando et ma-
gno concilio apud Nicæam congregato: hoc enim, nec
intellexisti, nec recte interpretatus es, perverse li-
cet sono vocis eadem verba protuleris. Sed *Baluz.*
add. nec consequens est ut jurejurando fatearis quod
anathematizes quidem tua polluta et profana do-
gmata; sentias autem et doceas quæ nos universi,
sive per Orientem, sive per Occidentem, episcopi et
magistri, præsulesque populorum credimus, et doce-
mus.

6. ^b Epistolis autem ab Alexandrina tuae religioni
directis Ecclesia consensum præbuit, tam ea quæ apud
urbem Romam convenit sancta synodus, quam etiam
nos omnes, velut recte irreprehensibiliterque con-
scriptis. Subdidimus autem his nostris litteris quæ te
sentire oporteat et docere, et a quibus abstinere con-
veniat.

7. Hæc est enim fides apostolicæ et catholicæ Ec-
clesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per Orientem
Occidentemque pontifices: *Credimus in unum Domi-
nam, Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invi-
sibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Chri-
stum, Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc
est, de substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lu-
mine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum,
ὁμοούσιον Patri, hoc est, unius cum Patre substantiæ,
per quem omnia facta sunt in cælo et in terra; qui pro-
pter nos homines, et propter nostram salutem descen-
dit, et incarnatus est, et homo factus est, passus est, et
resurgens tertia die ascendit in cælos, unde venturus*

*est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum.
Eos autem qui dicunt: Erat tempus quando non erat,
et antiquam præceteram non erat, et quia ex nullis es-
sentialibus factus est, nisi ex alia substantia vel essentia,
dicentes esse aut convertibilem et commutabilem Spiritum
Dei; anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.*

8. Sequentes itaque per omnia sanctorum Patrum
confessiones quas, loquente in eis sancto Spiritu,
protulerunt, et intentioni quæ est in eorum intelle-
ctibus æquis vestigiis inhaerentes, atque iter ambulantes
regium, profitemur quod ipse unigenitus Dei Ver-
bum Deus, natus ex ipsa Patris essentia, de Deo vero
Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta
sunt, sive in cælis, sive in terra, salutis nostræ causa
descendens, ad exinanitionem sese dignatus est incli-
nare, incarnatus autem et homo factus, id est, carnem
de Virgine sancta suscipiens, eamque sibi propriam fa-
cieus, nativitatem nostram ex vulva sustinuit, homo de
muliere procedens, nec quod erat abiciens: nam licet
factus sit in assumptione carnis et sanguinis, tamen
etiam sic quod erat, Deus natura scilicet et veritate,
perstitit.

9. Nec carnem itaque diciunt in naturam Deitatis
esse conversam, nec in substantiam carnis ineffabi-
lem Dei Verbi essentialiam commutatam: inconvertibili-
lis etenim est, et incommutabilis, idemque ipse, juxta
Scripturas, jugiter permanens (*Psal. cī, 28*). Visus
est autem et parvulus, sed potius [*Baluz.* positus]
adhuc in cunabulis, et in sinibus genitricis Virginis
constitutus, universam creaturam replebat ut Deus,
genitori suo indivisus existens: quod divinum est
enim, sine quantitate et sine mole cognoscitur, nec
ullis terminis continetur.

10. Unitum ergo carni Verbum ^d secundaum sub-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

deferendas Possidonio crediderat. Vide istas Nestorii
litteras prima parte Operum Marri Mercatoris.

^a Hic nempe, ubi ait: *Nos autem nosse oportet,
quod modo venit in recordationem concilii Nicæni,
quod nusquam ausum est dicere quia Verbum Deus
natum est ex Maria virgine;* et alia quæ prolixè pro-
sequitur (*Serm. 3, velut in Macedon. et Arianos*). Tu
vero locum consule, et intellige cur fidem exposuerit
Cyrillus, præmisso symbolo concilii Nicæni, ut unde
Nestorius fraudem faciebat imperitis, inde confuta-
retur.

^b Obscurus locus, et a nullo, quod sciam, tenta-
tus: quibus enim de epistolis ab Alexandrina Ecclē-
sia directis intelligi debet? An de iis quæ anathema-
tismos habent subjunctos? sed illæ ipse sunt in
quibus nunc versamur. An de prioribus duabus? quo-
modo ab Alexandrina Ecclesia, id est, synodo di-
rectæ sunt, cum nomine synodi Alexandrinæ, non
perinde ac tertiæ, sed solius Cyrilli inscribantur?
Lux latenti veritati afferetur in dissertatione de Syno-
dis habitis in causa Nestorii.

^c Id ubique passim catholicis Nestorius, sed maxi-
me in epistola ad sanctum Coelestinum, affligebat:
*Aperte blasphemant Deum Verbum Patri ὁμοούσιον,
tamquam originis initium de Χριστοῦ, virgine sum-
psisset, cum templo suo ædificatum esse, et carni con-
sepultum, etc.;* et in titulo sermonis septimi: *Ad-
versus eos qui propter conjunctionem vel divinitatem
Verbi mortificant, vel humanitatem deificant.* In
utrumque locum intendit Cyrillus.

^d Græcè est καὶ ὑπόστασιν. Moneo rursus hanc

unam vocem fuisse olim ὁρθόδοξιας indubitam nota-
tam; alix etenim omnes torqueri possunt in sensus
erroneos, et revera detorta sunt a Nestorianis, hæc
ena nunquam potuit; unde mirum quam exosa fuerit
heterodoxis, quotque criminacionibus oppugnata:
Hæc hinc factum est ut cum ἕνωσι; καὶ ὑπόστασιν
pretermissa esset a Cyrillo et Joanne in expositione
fidei hinc inde scripta, inter ineundam Ecclesiarum
pacem, pax visa sit pluribus catholicis suspecta, et
Joannes dictus fuerit a suis vicisse causam, ut Cyril-
lus necessitatem habuerit purgandi sese, tum apud
amicos, Acacium Melitenensem, Successum, Valeria-
num, Donatum; tum apud suos Constantinopoli apo-
cristarios, quasi vel Orientalibus in sententia reman-
entibus consensisset, vel propter timidam quandam
dispensationem non satis animose fidei causam de-
fendisset.

Porro autem quod dixi, hanc vocem fuisse fidei
quasi certam tesseram, facto probat Cyrillus, cum
enim scripsisset: *Unitum ergo carni Verbum secun-
dum substantiam confitentes,* accedit statim ad rele-
endas omnes Nestorii sententias, artificiose quidem,
sed tamen invicte.

Nota vero interpretem Romanum aberrasse a
mente Cyrilli, quam assecutus est Mercator; hæc
enim Græca: ἠνωσθαι γὰρ μὴ σαφὶ καὶ ὑπόστασιν
ὁμολογούσας τὸν λόγον, ἕνα προακινούσων, etc., vertit
ille: *Quamvis autem Verbum carni secundum hyposta-
sim unitum fateamur, unum tamen adoramus, etc.,* quasi
confessio unionis secundum hypostasim adversetur
in speciem adorationi, ut unius, et non eam potius

istentiam confitentem, unum adoramus Filium, Dominum Jesum Christum, non a seorsum ponentes et determinantes hominem et Deum, velut invicem sola [Baluz. sibi] dignitatis et auctoritatis unitate conjunctos; hæc enim novitas vocis est, et aliud nihil. b Nec item Christum specialiter nominantes Deum Verbum, quod ex Deo est; nec alterum similiter Christum specialiter, qui de muliere natus est, sed unum solummodo Christum Dei Patris Verbum, cum propria carne cognoscimus. Tunc enim ut homo [Baluz. om. ut homo], juxta nos, unctus est, quamvis Spiritum dignis ipse contulerit, sed non ad mensuram (Joan. iii, 33), sicut beatus evangelista Joannes asseruit.

11. Sed a nec illud dicimus, quod Dei Verbum veluti in homine communi, qui de sancta Virgine natus est, habitat, ne Deum homo Christus habitorem possidere credatur. Quamvis enim Verbum habitaverit in nobis (Joan. i, 14), et dictum sit, in Christo habitare omnem plenitudinem Deitatis corporaliter (Col. ii, 9); haud tamen [Baluz. attamen] intelligimus, quod caro factus, [Baluz. add. non] sicut in sanctis habitare dicatur, nec talem in ipso habitationem factam desiderare tentavimus; sed unitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus, talem sibi fecit habitationem, qualem et anima hominis habere creditur ad proprium corpus.

12. Unus igitur est Christus, Filius et Dominus, a non velut conjunctionem quamlibet, quæ in unitate dignitatis et auctoritatis, homine habente ad Deum; non enim potest unire naturas sola dignitatis æqualitas, namque Petrus et Joannes æqualis sunt in alterutrum dignitatis, propter quod et apostoli et sancti discipuli esse monstrantur; verumtamen uterque non unus est. Nec juxta collationem vel connexionem modum conjunctionis advertimus, hoc enim ad unitatem non sufficit naturalem; nec secundum participationis effectum, sicut nos etiam adherentes Domino unus cum ipso spiritus sumus (I Cor. vi, 17).

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

inferat. Longe ergo melius Mercator: *Unitum ergo carni Verbum secundum substantiam conficientes, unum adoramus*, etc. Atque hinc est quod diximus sæpe, Mercatorem, ut aliis de Latinitate concedat, vincere tamen fide atque intelligentia.

a Rejicit unionem quam vocant moralem, seu τῆς αἰσῆς καὶ αὐθεντίας ἐνώσητα, quippe quæ non sit κατ' ἰσοστάσιον, sed inter duas per se existentes personas, D modo ἁγίως conjungantur.

b Rejicit et opinionem de duobus Christis, quorum alter ex Patre, alter ex matre, sola ὁμοουσία conjunctionis: quod sæpe impugnatur alio in loco a Cyrillo; non quasi id expressis verbis uspiam dixerit Nestorius, sed quod ex ipsius opinione de ἰσότητι ἁγίων necessario sequatur reipsa, quantumvis ipse directus.

c Refutat et tertium modum ἁγιοτικῆς ἐνώσεως, quæ pura ἰσοστάσις, sive habitatio Verbi divini in homine, quæque fit ut homo non Deus quidem sit, sed Dei tantum, seu Θεοφόρος, quæ vox placuit Nestorie. Huic porro unionis modo alium Cyrillus opponit, quem ἰσότητι κατὰ φύσιν vocat, quæque similem dicit quæ proprio erroris animo conjugatur, seclusis, ut momentis theologi, imperfectionibus.

d In Græco est, ἡς ἀναπέλας ἀλάς, etc. Est autem ἁναπέλας, apud Græcos, vel expulatio maris et femi-

13. Immo potius conjunctionis nomen evitamus, tanquam non existens idoneum quod significet unitatis arcanum.

14. a Sed neque Deum aut Dominum Christi Verbum Dei Patris asserimus, ne iterum manifestius in duos dividamus unum Christum Filium et Dominum, et in crimen sacrilegii recidamus, Deum illum sui ipsius facientes et Dominum: unitus quippe, sicut superius diximus, Deus Verbum carni secundum substantiam, Deus quidem est omnium et dominator universalitatis; verumtamen nec servus est sibi ipsi, nec Dominus, quia ineptum est, vel potius impium, hoc sentire, vel dicere; quamvis enim Deum suum Patrem dixerit, cum Deus sit etiam ipse natura, et de illius essentia; tamen nullatenus ignoramus quod manens Deus homo B quoque factus sit, qui sub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis existeret; ipse vero sibi quemodo vel Deus poterit esse vel dominus? Ergo sicut homo, quantum decenter exinanitionis mensuræ congruit, sub Deo se nobiscum esse disserat. Hoc etiam modo sub lege factus est (Gal. iv, 4), quamvis ipse promulgaverit legem, et legislator ut Deus existerit.

15. c Cavemus autem de Christo dicere: *Propter assumptam veneror assumptum, et propter invisibilem adoro visibilem*. Horrendum vero super hoc etiam illud adjicere: *Is qui susceptus est, cum eo qui suscipit, communicatur Deus*. Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Christos eum qui unus est, hominem seorsum in parte, et Deum similiter in parte constituens; evidenter enim denegat unitatem, secundum quam non alter cum altero adoratur, aut communicatur Deus, sed unus intelligitur Christus Jesus Filius Dei unigenitus, una servitute cum propria carne venerandus.

16. e Conitemur etiam quod idem ipse qui ex Deo Patre Filius natus est unigenitus Deus, licet juxta naturam suam expertus passionis existerit, pro nobis tamen, secundum Scripturas, carne perpassus est (I

næ; vel, apud Basilium, societas conjugum, et vite civilis communi; vel, apud Chrysostomum, commissura membrorum; vel denique, apud Cyrillum, coaptatio eorum quæ continuari possunt, et ἀρπίδες, seu appositio. Quacumque vero significatione vox sumatur, aptior est ad tegendam hæresim quam ad fidem exponendam: unde Cyrillus vocem ubique acriter exagitat, tanquam veneni plenissimam; et vero conjunctionem naturarum duarum in Christo, Theodorus Mopsuestenus, ipseque, dum adhuc erraret, Theodoretus, conjunctioni conjugum similem dixerunt.

a Arguit Nestorii dictum de Christo, cujus Verbum faciebat Dominum et Deum, quasi non foret Christus ipse Deus et Dominus; habet enim hæc potestatem relativa vox, cujusmodi sunt obliqui casus, ut distinctionem perinde ac oppositionem ponant inter ea quæ dicuntur relationis extrema. Quare licet Deus vere sit dominus humanitatis, non tamen Christi, nisi due in Christo asserantur personæ.

b Verba quæ cavet dicere, Nestorii sunt, sermone primo, vel potius septimo. Rejicit autem, velut horrendum quiddam, unitatem κατ' ὁμοουσίαν καὶ ἰσοστάσιον solam, ut quæ Christum omnino solvat in duas personas.

c Confessio hic Dei nassi aperta est simul et ca-

Petr. iv, 1), et erat in crucifixo corpore propriæ carnis IMPASSIBILITER ad se referens passiones : *Gratia vero Dei pro omnibus gustavit mortem (Heb. ii, 9)*, tradens ei proprium corpus, quatinvis naturaliter ipse vita sit, et resurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia præculcasset, ac primus in sua carne primogenitus ex mortuis fieret et primitivæ dormientium, [*Baluz. add. viamque faceret*] humanæ naturæ ad incorruptionis recursum, *gratia Dei, ut supra dictum est, pro omnibus gustavit mortem (Ibid.)*, et tertio die resurgens spoliavit infernum.

17. Idcirco quamvis dicatur *quod per hominem facta sit resurrectio mortuorum (I Cor. xv, 21)*, tamen intelligimus hominem factum Verbum, quod ex Deo est, et per ipsum mortis imperium fuisse destructum (*Heb. ii, 14*). Veniet autem temporibus præsentis, sicut est unus Filius et Dominus in gloria Patris, ut iudicet orbem terrarum in æquitate (*Act. xvii, 31*), sicut Scriptura testatur.

18. Necessario igitur et hæc adijcimus; annuntiantes enim secundum carnem mortem unigeniti Filii Dei, id est, Jesu Christi, et resurrectionem ejus, et in caelis ascensionem pariter consistentes, intrumentam celebramus in Ecclesiis sacrificii servitatem; sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, et sanctificamur participes corporis et pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Redemptoris, effecti, non ut communem carnem recipientes, quod absit, nec ut viri sanctificati, et Verbo conjuncti secundum dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem, sed ut vere vivificatricem, et ipsius Verbi Dei [*Baluz. om. Dei*] propriam factam; vita enim naturaliter ut Deus existens, quia propriæ carni unitus est, vivificatricem eam esse professus est. Et ideo quamvis dicat ad nos [*Baluz. add. veniens*]: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem (Joan. vi, 53)*, etc., non tamen eam ut unius hominis ex vobis æstimare debemus; quomodo enim juxta naturam suam vivificatrix esse carne hominis poterit? Sed ut vere propriam ejus factam, qui propter nos Filius hominis et factus est et vocatus.

19. Eas autem voces, quas Salvator noster in Evangelii protulit, non in duabus subsistentiis aut personis omnino partitur; non enim duplex est unus Christus et solus, quamvis ex duabus diversisque rebus ad unitatem cognoscatur individuum convenisse; sicut homo quoque ex anima constans et corpore, non duplex potius, sed unitus est ex utroque: humanas ergo et divinas insuper voces ab uno Christo dictas, animadvertentes recte sentimus, cum enim Deo dignissime loquitur de se ipso: *Qui me videt, videt et Patrem (Joan. xiv, 9)*; et: *Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30)*. Divinam ejus intelligimus, ineffabilemque naturam, secundum quam unum est cum Patre suo, propter unam eandemque substantiam, *imago et character splendorque gloriæ ejus existens*

(*Heb. i, 3*). Cum vero humanæ naturæ mensuram nullatenus inhonorans Judæos alloquitur: *Nunc me queritis occidere hominem, qui veritatem vobis locutus sum (Joan. vii, 1)*; non minus eum qui in similitudine et æqualitate [*Baluz. æquitate*] Patris est, Verbum etiam in mensuris humanitatis ejus agnoscimus. Si autem necessario creditur quod natura Deus existens factus est caro; immo potius homo animatus anima rationali, quæ causa est ut in eis quilibet vocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? Quod si sermones homini congruentes abiciat, juxta nos hominem fieri quis coegit? Cum vero se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinavit, quam ob causam dignos exinanitione sermones effugerit? Uni igitur personæ cunctas ejus in Evangelio voces ascribimus. [*Baluz. add. uni*] subsistentiæ Verbi scilicet incarnati, quia unus est Dominus Jesus Christus, ut scriptum est.

20. Appellatum vero apostolum et pontificem confessionis nostræ (*Hebr. ii, 2*), tanquam sacrificantem Deo et Patri fidei nostræ confessionem, quæ a nobis ipsi et per ipsum Deo et Patri incessanter confertur. Iterum eum dicimus, qui ex Deo est secundum naturam Filium unigenitum, nec homini præter eum alteri sacerdotii nomen et officium deputamus: *Factus est enim mediator Dei et hominum (I Tim. ii, 5)*, et *reconciliator ad pacem, semetipsum Deo et Patri pro nobis offerens in odorem suavitatis (Eph. ii, 5)*; ideoque dicebat: *Sacrificium et oblationem noluit; holocausta et pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfecisti mihi. Tunc dixi: Ecce venio, in capite libri scriptum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam (Heb. x, 5)*. Obtulit enim proprium corpus, non pro se, sed pro nobis, in odorem suavitatis: nam pro se vel oblatione vel sacrificiis non indiget, ab omni peccato liber, ut Deus, existens. *Quod omnes peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. vi, 23)*, secundum hoc quod sumus ad mutabilitatis excessum proniores effecti, et peccatis ingrojavit humana natura, ipse vero non ita, ideoque nos gloria ejus egemus; cui [*Baluz. cur*] erit ultra jam dubium, quod Agnus verus propter nos et pro nobis sit immolatus? Qui dicit autem, quod semetipsum tam pro se quam pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiat, cum nihil præter istud deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum. Quia igitur egeret oblatione, nullo suo exstante facinore, pro quo, si esset, satis almodum convenienter offerret?

21. De Spiritu quoque cum dicit: *Ille me glorificabit (Joan. xvi, 14)*, hoc rectissime sentientes unum Christum et Filium, non velut alterius egentem gloria, constemur a Spiritu sancto gloriam consecutum, quia Spiritus ejus nec melior ipso; nec superior est; sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ Deitatis, virtute proprii Spiritus utebatur, ab ipso glorificari dicitur, quemadmodum si quis de homini-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

Immunitatis Nestorii convictio, et Procli defensio: Ille enim catholicis calumniabatur, quasi assererent

Verbum naturæ suæ seu divinitatē passum; iste propter fidei professionem vapulaverat a Nestorio.

ius asseveret quod virtus sua vel disciplina quælibet A unumquemque clarificet: quamvis enim in sua sit subsistentia Spiritus, et ejus intelligatur in persona proprietatis, juxta id quod Spiritus est, et non Filius, athena alienus non est ab illo; nam Spiritus appellatus est veritatis (Joan. xvi, 13), et veritas Christus est (Joan. xiv, 6); unde ab isto similiter, sicut ex Deo Patre procedit. Denique hic ipse Spiritus etiam per sanctorum manus apostolorum miracula gloriosa perficiens, Dominum glorificat Jesum Christum, postquam ascendit in cælum: nam creditus est Christus natura Deus existens, per suum Spiritum virtutes efficiens, ideoque dicebat: *De meo accipiet, et annuntiabit vobis* (Joan. xvi, 14). Nequaquam vero participatione alterius idem Spiritus sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, et nullo prorsus indigens bono; nam paternæ virtutis et sapientiæ, id est Filii Spiritus creditur, et ideo ipsa re et subsistentia virtus et sapientiæ comprobatur.

22. * Igitur quia Deum carni unitum juxta subsistentiam sancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem esse proferemus; non quod Verbi natura existendi principium de carne sortita sit: *Erat enim in principio Verbum, et Deus erat Verbum, et Verbum erat apud Deum* (Joan. 1, 1), et ipse est conditor sæculorum, Patri coæternus, et universitatis creator; sed quoniam, superius ut diximus, juxta subsistentiam sibi met uniens naturam humanam, nativitatem sustinuerit ex ipsa vulva corpoream: non quod egerit necessario, propter suam naturam, nativitate ista, quæ est in extremis sæculi facta temporibus; sed ut ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias, et dum eum carni unitum mulier edidisset, illa quæ adversus omne genus humanum maledictio fuerat prolata desineret, nec jam morti nostra corpora destinaret; illud quoque, quod dictum est: *In tristitia paries filios* (Gen. iii, 16), ipse dissolvens, verum esse monstraret quod prophete voce prædixerat: *Absorpta est mors victoria* (I Cor. xv, 54). Et iterum: *Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie* (Apoc. vii, 17). Propter hanc etenim causam dicimus eum dispensatoricè, et ipsas benedixisse nuptias cum in Cana Galiliæ, cum sanctis vocatus apostolis adesse dignatus est.

23. Hæc sapere sumus edocti a sanctis apostolis et evangelistis, et ab omni Scriptura divinitus inspirata, nec non et a beatis Patrum confessionibus veritate subnixis; his omnibus etiam tuam religionem concordare, et præter aliquem dolorem consentire jam convenit. Quæ vero religionem tuam anathematizare necesse est, huic epistole nostræ subjecta sunt.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Ex eo quod Verbum carni unitum est *καθ' ὑπόστασιν*, conficitur questionis caput, ut quidem vulgo movebatur, Virginem sanctam esse *θεοτόκον*: conficit vero ita ut occurrat calumniis duabus quas inde catholicis Nestorius, maximeque Proclo et Eusebio, struebat; et primæ quidem, quasi ab his diceretur, quod sensit Photinus, Verbum ex Virgine duxisse existentie principium; secundæ, egressisse Verbum ut esset secunda hæc nativitate.

I. Si quis non confitetur Deum esse [Batuz. add. veraciter] Emmanuel, et propterea Dei genitricem sanctam Virginem, peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei Verbum, anathema sit.

II. Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam unitum Dei Patris Verbum, unumque esse Christum cum propria carne, eundem scilicet Deum simul et hominem, anathema sit.

III. Si quis dividit substantias post unitatem, sola eas connexionem conjungens ea que secundum dignitatem est, vel etiam auctoritatem aut potestatem, ac non potius conventu qui per unitatem factus est naturalem, anathema sit.

IV. Si quis dividit personis duabus vel subsistentiis eas voces quæ in apostolicis scriptis continentur et evangelicis, quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso etiam de se ipso, et hæc quidem velut homini qui præter Dei Verbum specialiter intelligatur aptaverit; illas autem, tamquam dignas Deo, soli Dei Patris Verbo deputaverit; anathema sit.

V. Si quis audeat dicere Christum hominem *εὐροπέρον*, id est, Deum ferentem, ac non potius Deum esse veraciter dixerit, tamquam unum Filium per naturam, secundum quod *Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14), et *communicavit similiter, ut nos, carni et sanguini* (Heb. ii, 14), anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum vel Dominum Christi esse Dei Patris Verbum, et non magis eundem ipsum confitetur Deum simul et hominem, propterea quod *Verbum caro factum est*, secundum Scripturas, anathema sit.

VII. Si quis Jesum hominem operatione Dei Verbi dicit adjutum, seu *εὐεργουμένον*, et ei unigeniti gloriam, tamquam alteri præter ipsam existentem, tribui, anathema sit.

VIII. Si quis audeat dicere, assumptum hominem coadorandum Deo Verbo, et conglorificandum, et connuncupandum Deum, tamquam alterum cum altero (nam cum syllaba semper adjecta hoc cogit intelligi), ac non potius una supplicatione veneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem dependi, juxta quod *Verbum caro factum est*, anathema sit.

IX. Si quis unum Dominum nostrum Jesum Christum glorificatum dicit a Spiritu sancto, tamquam qui aliena virtute per eum usus fuerit, et ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, et posse in hominibus divina signa facere, ac non potius proprium ejus Spiritum dicit, per quem divina signa complexit, anathema sit.

X. Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina Scriptura (Heb. iii, 2)

^b Videtur Cyrillus legisse Nestorii sermonem primum adversus Pelagianos, in eumque intendere, quandoquidem locus iste Genesios, lausque nuptiarum prolixè a Nestorio tractatur.

Ad anathematismos observatur hoc in loco nihil, quia quæ plurima notata digna sunt pertinent omnino ad dissertationem de Synodis, ubi quem singuli petant Nestorii tractatum ostenditur.

commemorat : *Obtulit autem semetipsum pro nobis in odorem suavitatis Deo et Patri (Eph. v, 2)*. Si quis ergo pontificem et apostolum nostrum dicit factum, non ipsum Dei Verbum, quando *caro factum est*, et juxta nos homo, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere : aut si quis dicit et pro se obtulisse semetipsum oblationem, et non potius pro nobis solis, non enim eguit oblatione, qui peccatum omnino nescivit ; anathema sit.

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem esse, et propriam ipsius Verbi Dei Patris ; sed velut alterius præter ipsum conjuncti eidem per dignitatem, aut quasi divinam habentis habitationem, ac non potius, ut diximus, vivificatricem esse, quia facta est propria Verbi cuncta vivificare prevalentis ; anathema sit.

XII. Si quis non confitetur Dei Verbum passum carne, et crucifixum carne, et mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est et vivificator, ut Deus, anathema sit.

EPISTOLA NESTORII episcopi Constantinopolitani, ad Cælestinum papam.

1. Didici honestissimum Cyrillum Alexandrinæ urbis episcopum, ^b propter libellos contra eum nobis oblatos, exterritum, ac sibi venantem latebras, ad evitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram, quasdam alias interea cogitationes excogitare verborum, et amplecti verba, quæ sunt *Θεοτόκος* et *Χριστοτόκος*, quorum alterum admittit, alte-

rum vero, modo quidem de Evangelii eximit, modo vero rursus admittit, hoc est, *Χριστοτόκος*, secundum quamdam, credo, prudentiæ nimietatem.

2. Ego autem et hanc quidem vocem, quæ est *Θεοτόκος*, nisi secundum Apollinaris et Arii suorem ad confusionem naturarum proferatur, ^c volentibus dicere non resisto ; nec tamen ambigo quin hæc vox *Θεοτόκος* illi voci cedat, quæ est *Χριστοτόκος*, ^d tamquam prolata ab angelis et evangelistis. Et nisi hæc ad venerationem tuam scientem dicerem, opus mihi foret longo multoque de hac ipsa causa sermone.

3. Sed et sine hoc illud quoque omni modo beatitudini tuæ notum est, quia si astinemus duas sectas contrarias sibi stare, et harum altera hanc vocem proferat solam, *Θεοτόκος* ; altera vero illam solam, *Βεθλεεμτοτόκος* ; et utraque secta ad suam confessionem alteram trahat, ut, si hoc non impetraverit, periclitetur de Ecclesia cadere : necesse erit, tractandæ huic rei deputatum, habentem pro utraque secta curam, mederi periculo utriusque partis, ex voce ab evangelistis tradita, quæ utriusque naturæ significatrix sit. Harum enim, sicut dixi, assertionem temperat vox illa, quæ est *Χριστοτόκος*, quia et blasphemiam Samsateni removet, quod est dictum de omnium Domino Christo tamquam puro homine ; sed et Arii et Apollinaris malitiam fugat.

4. ^e Hæc autem ipsa etiam honestissimo Alexandrinorum episcopo scripsi, sicut potest beatitudo tua cognoscere ex exemplaribus quæ his meis litteris adjunxi, vel quæ ad nos ab eo scripta sunt.

5. ^f Placuit vero piissimis imperatoribus [*Baluz.*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Nestorius Cælestino in causa Pelagianorum episcoporum, qui ex Occidente pulsi Constantinopolim confugerant, duas epistolas scripsit, quas edidimus suo loco. Tertia ista, quæ tota est de causa Nestorii, nunc primum prodit assertque historice multum lucis, ut merito videri queat certæ regula ad quam examinari debeant plurima quæ ab ipsis etiam eruditissimis, vel obscure dicta sint, vel non ita vere.

Datam oportet sub finem Novembris, nempe post indictam quidem ab imperatore synodum generalem, sed ante allatas Constantinopolim Cælestini ad Nestorium decretorias litteras ; in ea siquidem, primo, fit mentio indictæ ab imperatore synodi. Indictionis autem decretum consignatur xiii kalend. Decembr., Theodosio xiii et Valentiniano iii AA. CC., id est, die 19 Novembris ann. 430. Deinde non fit mentio litterarum sancti Cælestini, non omittenda utique, si acceptæ jam fuissent. Cum ergo date sint illæ Nestorio a quatuor episcopis ex Alexandrina synodo missis die Dominico, qui septimus idus Decembris, debuit hæc epistola scribi eo temporis intervallo quod est a die 19 Novembris ad diem 7 Decembris. Vide præfationem historicam.

^b Vide notas in epistolam Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes, et dictis id alide ex epistola Cyrilli ad Acacium Bereenseis, de calumniatoribus a Nestorio subornatis : *In hoc. m. infensum versus, quosdam præstigiatores desperataque sortis homines in urtem colligere, eosque, ut mendacia in vulgus de me spargant, subornare non desinit (i part. conc. Eph. c. 22)*.

Nestorius porro, cum tentaret impendentem suo capiti procellam in Cyrillum avertere, immo vellet præsepe iudicio quod de ipso exerceretur, cumque intelligeret se suæ sedis conditione id non posse sibi arrogare, cum jus in synodo Constantinopolitana fa-

ctum non reciperetur Romæ, et majorem sedem a minore judicari fas non esset, impulit imperatorem ad celebrandam synodum, cui sperabat fore ut, cum abesset veteris Romæ archiepiscopus, sive imperatoris gratia, sive humili Joannis Antiocheni conventia, Cyrillo inter reos constituto, præderet, præfuturum vero se jactaverat dudum, ut intelligimus ex epistola Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes.

^c Marius Mercator videri posset alicui tradere Nestorium nonnisi admonitum a Joanne Antiocheno usurpasse *Θεοτόκος* vocem ; sed historiæ temporum aliud docet. Nam Nestorius sermone quinto, et in litteris quas in gratiam Pelagianorum ad sanctum Cælestinum dedit, obtestatus est per se non stare quominus *Θεοτόκος* nomen beate Virgini tribueretur a quibuslibet, si modo vel Apollinaris Ariique impietas vitaretur, vel sancta Virgo non idcirco putaretur dea. Quare monitionem ejus meminit Mercator intelligi oportet de exprobratione facta, cum palam a fidelibus, tum privatim ab amicis.

^d Iis nimirum locis quibus, cum de nativitate Domini sermo est, Jesus Salvatoreque ac Christus appellatur, quibusque beata Virgo mater Jesu et Domini, etc., dicitur. Sed hunc omnium maxime argumentatur Nestorius : *Liber generationis Jesu Christi, etc., De qua natus est Jesus, qui dicitur Christus (Matth. i, 1, 16)*.

^e Epistola nimirum secunda, quæ incipit : *Injurias quidem adversum nos mirabilem litterarum, etc.* Ex his vero discimus, epistolas duas, quæ lectæ sunt in concilio Ephesino, actione I, quarum altera est Cyrilli ad Nestorium, altera Nestorii ad Cyrillum, missas fuisse ad Cælestinum ab utroque scriptore, mentibus singulis, ne ab adversario sua mutaretur,

^f Vox illa, *inexcusabiliter*, et sacra imperatoris ad,

om. piissimis imperatoribus], Domino adjuvante, A
etiam synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum
indicere, propter inquisitionem aliarum rerum eccle-
siasticarum. Nam dubitationem verborum non æstim
habitorum inquisitionem difficilem, nec impedimento
esse futuram * ad tractatum Divinitatis Domini Jesu.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

metropolitæ, indicant non obscure synodum rogatu
Nestorii indictam, et communicatam cum ipso indi-
ctionis quoque formam.

* Modus hic finiendæ epistolæ ita abruptus docere
videtur deesse aliquid, saltem *solemnem clausulam*,
quæ in aliis duabus ad Cœlestinum cæterisque ad di-
versos apposita est: *Opnem in Christo fraternita-
tem*, etc.

*Dissertatinacula de illustrissimi Marci sententia, quæ
putat suspensam a Theodosio sedis apostolicæ in
Nestorium sententiam, et legitime rescissa priora
concilii Ephesini acta.*

Admonet locus, in quo sumus, et res de qua agitur,
ut recognoscantur paulo diligentius quæ partim ab
eruditis quibusdam, partim ab illustrissimo Marci
scripta sunt de facto Theodosii in causa Nestorii (*Lib.
iv de Concord. sacerdot. et imperii.*). Quatuor igitur di-
sectanda puto. A quo synodus Ephesina sit indicta,
cujus rogatu sive impulsu, quæ tanta fuerit indicendæ
causa, et utrum Patres præscriptos sibi ab imperatore
fines excesserint.

Quod pertinet ad primum, sunt qui credant indi-
ctam a Cœlestino summo pontifice, litterasque imperia-
les aliud nihil fuisse quam mandati apostolici quasi
executorias, atque adeo puras tractorias.

Argumentantur illi nonnulla, communia quidem,
sed quæ tamen vix probentur eruditè, quandoquidem
ex his scriptis petuntur quæ sin minus supposititia
sint, suspensio saltem non caret. Refelluntur vero,
primum ex epistola quam habemus præ manibus;
prius enim decreta dicitur indictio quam Cœlestino
innotuerit. Deinde ex tota serie Actorum, quibus Pa-
tres ex omni fere terrarum orbe collecti se conven-
nisse jussu imperatoris sæpius testantur, nec mandati
apostolici meminere vel semel. Tunc omnium sive
historicorum istius ætatis, sive aliorum quorumcum-
que scriptorum testimonio; sicut enim communiter
de sedis apostolicæ jussu, de imperatorio aperte lo-
quuntur. Denique confessione ipsiusmet summi pon-
tificis, qui cum scriberet ad imperatorem, per suos
tres legatos Ephesum missos, sui mandati mentio-
nem non facit, facit vero imperialis jussionis. *Pro sacerdotali*,
*inquit, officio operam nostram, in quantum
valemus, impendimus, et huic synodo, quam esse jus-
sisit, nostram præsentiam, in his quos misimus, exhi-
bemus. Quod quod Theodosius Imperator quatuor in
sacris, sive quæ metropolitæ in provinciis misse
sunt, sive quæ ad synodum directæ, suum mandatum
memorat ubique passim, apostolicum nusquam?*

At excipit tria non nemo. Primum, Gelasium pon-
tificem, in prima sua synodo Romana, testari concilium
Ephesinum fuisse indictam de Cœlestini con-
sensu. Tum Patres in relationibus dicere, se juxta
canones convenisse. Denique Hincmarum scripserit,
generales synodos sedis apostolicæ jussione et impe-
riali convocatiæ semper olim fieri consuetas.

Verrum Gelasius dicit quidem de Cœlestini consensu
damnatum Nestorium, indictam vero synodum non
dicit. Deinde juxta canones convenisse Patres, id-
ipsum est, quod secundum Ecclesiæ morem illam, qui
et in concilio Ephesino, perinde ac Nicæno, atque
Constantinopolitano, servatus est, Theodosio juniore
Constantini Nicæni, et Theodosii senioris Constans-
tinopolitanæ cogentis, exemplum secuto. Hincmarus
tantum, quid sua ætate fieret, vicinisque temporibus,
scriptum reliquit, nunc agitur de quinti sæculi prio-
rumque consuetudinibus.

Ogla igitur Theodosius concilium, condiditque

Patribus Ephesum ad diem Pentecostas. Sed cujus
aut impulsu id fecit, aut etiam rogatu? Quod fuit se-
cundum questionis caput.

Scriptis Christianus Lupus, non ita pridem (*Tom. I
Scholiorum in canon. concil. p. 388*), id postulasse
ab imperatore Julianum Eclanensem Pelagianorum
antesignatum, tunc cum suo aliorumque episcopo-
rum ex Italia ejectorum nomine pristinam a sede
apostolica ad synodum œcumenicam provocationem
urgeret.

Unde hoc vel didicerit, vel conjecerit auctor ille,
equidem nullus scio; sed non dubito quin ejusmodi
sive commentum, sive conjecturam, Mercator everte-
rit, uno sui contra Julianum communitorii titulo.
Episcopus enim istos ex urbe regia pulsos tradit sta-
tim a tempore communitorii oblati, id est a tempore
inclinantis ann. 4. Quomodo igitur, anno conse-
quente, rem tantam Constantinopoli Julianus, aut
tentasset, aut etiam egisset?

Accedit quod Juliani mentio nulla sit, neque in
sacris Theodosii, neque in concilii Actis, neque in re-
lationibus, sive orthodoxorum, sive schismaticorum,
præterquam quæ a sancta synodo scripta est ad san-
ctum Cœlestinum, post adventum legatorum Ephesum,
et per eos accepta, lectaque et probata synodi Roma-
næ Acta; immo nec sermo est de Cœlestianis, nisi
tamquam de hominibus quorum præjudicata causa
omnino foret.

Hæc igitur singulari opinione rejecta, constans est
omnium sententia, impulsu Nestorii rogatuque co-
actum Ephesi concilium. Id profecto se facturum ille
comminabatur, jam inde ab acceptis adversus Cyril-
lum libellis; ex eo etiam tempore illud ipsum opta-
bat ipsemet Cyrillus; immo forte per Basilium alios-
que sibi addictissimos monachos, supplicatione
oblata, efflagitandum curavit.

Petiit certe adulatorum consilio Nestorius, obtinuit-
que; sed doluit postea vehementer, quod hanc in rem
facilitate principis gratiaque abusus esset; neque
enim sedis apostolicæ sententiam hoc pacto declina-
vit, quod tamen vel unum, vel maxime sperabat; sed
eam tanto graviorem sensit, quanto plus ponderis
a ducentorum et amplius episcoporum auctoritate
accepit.

Jam vero, quod tertium in questione positum, causa
indicendæ synodi gemina, nisi fallor, fuit: altera quæ
palam ostentaretur; altera quæ mente recondita sit.
Illa facile innotescit ex Theodosii sacra, pax nimirum
Ecclesiæ, fidei confirmatio, et dissidentium duarum
sedium concordia. De ista aliter aliis sentire placuit.

Ita fere illustrissimus Marci: *Nestorius cum damnatus
esset a synodis duabus, Romana et Alexandrina,
nisi respiceret, intra decem dies, appellasse videtur ad
imperatorem, ab eoque rescriptum obtinuisse, quo sen-
tentia utriusque synodi, vel suspenditur donec a sy-
nodo œcumenica, quam cogi Nestorius curabat, judi-
cium institueretur, vel antiquaretur omnino, facta rei
in integrum restitutione (Lib. iv de Concord. sacerdot.
et imperii, cap. 4, num. 1).*

Opinatur, credo, eruditissimus præsul, Nestorio
prius significatam fuisse utriusque synodi sententiam,
quam vel quæreretur apud imperatorem, vel concilium
ipsius rogatu indiceretur; nisi enim in ea mente
sit, non video quomodo ex isto facto id concluderet
propter quod maxime laborat: *Principes namque di-
quando, synodo indicta ad controversias dirimendas,
prioris sententiæ in judicio ecclesiastico tam exaccu-
sationis suspendi; nec id ipsos in iura facias, cum de
tam suspensionis, nec iniquam Patribus olim factam
sit, nec rejectam, sed acceptam potius libenter, adque*

EPISTOLA NESTORII ad Cælestium rescribentis, A
de Græco in Latinum translata a Mario Mercatore.

1. Honorabili et religiosissimo presbytero Cælestio Nestorius in Domino salutem.

Noli ægre ferre, venerabilis, perferens ab his qui ea quæ inferuntur facere debent, et præsertim assensibus veritatem, et resurgentibus pollutorum vel con-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

acta relatum, tanquam iudicii requis. Adducta siquidem sacræ non minima parte, sic ait: *Equidem non perspice qua ratione Theodosius hanc suspensionem decernere potuerit, nisi petitioni Nestorii, qui a: indicata causa damnatum querebatur, ejusque, si lubet, appellationi locum denuo, quæ ad concilium indicendum Theodosium provocavit, ita ut interim appellatione pendente, vel, si major, restitutione rei in integrum, nihil innovaretur. Cujus suspensionis tantum abest ut querelam moverint Patres in concilio Ephesino, quin potius rescriptum Actis inseri jusserint, et suspensionis omnino rationem habuerint, etc.*

Verum opinio qua vir doctissimus ratiocinium suum nisi voluit, repugnat partio ipsamet sacra imperatoris Theodosii, partim Mercatoris auctoritas, partim ipse Nestorius. Sacra enim consignatur xii kal. Decemb., et Mercator scribit synodorum litteras Nestorio redditas vii idus Decembris. Nestorius autem, cum summo pontifici scriberet post indictionem concilii, scripsit tamen perinde ac si nihil de sententia sedis apostolicæ rescivisset. Igitur neque Nestorius appellavit imperatorem, postquam legitime novit a synodis se damnatum, neque denuntiata sedis apostolicæ sententiam Theodosius edicto suspendit. Nemo enim, credo, vel a sententia iudicis, nondum legitime denuntiata, jure appellat, nec appellationem tueri potest, nisi postquam exhibita est sententia cujus querelam movet.

Nestorius, fateor, cogi synodum postulavit privatis precibus ab amante Theodosio; non postulavit, ex præscripto juris, ab imperatore iudicium exercente: quare sententia sedis apostolicæ, cum denuntiata non fuerit nisi post indictam synodum, præventa potius videri debet quam edicto suspensa, si modo proprie loqui oporteat.

Sed quoniam sermo incidit de sacra Theodosii, non abs re futurum puto inquirere *ἀρετῆς* in sententiam illustrissimi Marce, qua existimat Patres Ephesinos in duobus præcipue capitibus excessisse fines a principe in sacra per Candidianam synodo jam coactè allata præscriptos, ideoque acta quæ Joannis comitis adventum præceperant, merito rescissa esse. Alterum caput est, quod absente Candidiano iudicium adversus Nestorium peregerunt. Alterum, quod licet synodo princeps denuntiasset nullam civilem aut criminalem causam, etiamsi ecclesiastica esset, movendam esse adversus quemquam episcoporum, vel in synodo, vel in publico iudicio, sed omnia ejusmodi Constantinopolim evocanda; attamen Cyrilli et Memnonis, Joannisque, et Orientalium damnationes subsecute legem datam violaverant. Duo ista mihi, quid enim dissimulem, fecerunt olim, dum attentius scrutarer Ephesina monumenta, difficultatem non levem, neque unquam a me, etsi plurimum vellem, obtinuerunt fidem.

Nam quod primum est, interfuit procul dubio Candidianus, quo primum die convenerunt Patres, legique in publico consensu imperatoris mandatum: non adfuit, fateor, si qua tamen ipsi fides, cum ageretur de dogmate, et dogmatis conjuncta Nestorii causa; sed id factum quæ ipsius culpa; neque enim expulsus est a Patribus, quod ipse postmodum mentiri ausus est apud Joannem Antiochenum; verum sponte abscessit, cum Patres imperatoris mandatum secuti, nec differre synodum vellent, nec audire ipsius obtestationem, qua per fraudem, ut Nestorio faveret, prerogandum synodi initium ad Joannis adventum censebat; non

taminatorum communionem: quia et sanctis qui ante nostram ætatem exstiterunt, gratæ fuerunt æromor, et ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna. Sic Joannes Baptista de peccato arguens Herodem, et quidem regem existentem, capite condemnatus est: sed non formidavit, Christum enim habebat caput, quod non posset abscindi. Sic Paulus hoc

ignarus utique, Antiochenum episcopum neclere moras in viâ, consilio Irenæi comitis ad ipsum cum totius factionis mandatis profecti.

Et vero, neque ipse Nestorius, cum de Patribus synodi quæreretur apud imperatorem, neque Orientales schismatici apud eundem, de actis ante suum adventum expositantes, neque ipse imperator, gesta synodi arguens, absentiam Candidiani causatus est: magno sane argumento quod neque Candidianus ipse ausus sit de sua illa eminentia expulsionem ad imperatorem referre. Quare non ægre adducor ut credam hominis naviter mendacis verba, ut olim Orientalibus cum audirentur, ita nuper illustrissimo Marce cum legerentur fucum fecisse.

Jam vero de violata lege imperiali, absolutis Cyrillo, Memnone, et aliis damnatis, quod fuit secundum caput accusationis in Patres Ephesinos, illud ego non prius discutiendum reor quam proposita fuerint verba ipsa imperatoris edicti. Sic autem se habent: *Ante omnia autem eidem magnificentissimo Candidiano mandatum est ut quam studiosissime observet ne aliam omnino ecclesiasticam quamcumque controversam, undecumque natam vel motam, quæ ad propositam dogmatis considerationem non pertineat, ante moveri sinat quæ, eorum omnium quæ nunc in quæstionem vocata sunt ambiguitate soluta, ea quæ ad veritatis investigationem faciunt exactissimo iudicio discutiantur, finemque orthodoxæ religioni congruum sortiantur: quæ et hujus quoque admonita sit vestra pietas, nempe serenitati nostræ visum esse ut nulla omnino in sacra vestra synodo, aut etiam in publico Ephesiorum iudicio, pecuniaria aut criminalis causa adversus aliquem ageretur. Quod si quid ejusmodi exstiterit, cuiquamque us venerit, hujus integram cognitionem magne huic nostræ civitati reservatam volumus.*

Ex his constat ab imperatore causas distinguî trium generum: alias nimirum fidei, quas primo loco tractari jubet; alias ecclesiasticas undecumque natas vel motas, quas vetat agi ante fidei constitutionem; alias denique pecuniarias aut criminales, quarum cognitio interdicit, tum synodo, tum Ephesino iudicio. Constat etiam ex eo quod ecclesiasticæ causæ prohibeantur agi ante fidei constitutionem, continuo permitti, ut post constitutam fidem agantur. Cum ergo nullæ sint causæ dicendæ potius ecclesiasticæ quam quæ spectant ad episcopos propter prava dogmata judicandos, procul dubio Cyrilli, Memnonisque et aliorum iudicio, ne ipsis quidem imperatoris epistole verbis, quibus addidit Marce quod libuit, interdictum erat. Deinde, ut causæ Cyrilli, Memnonis, Joannis, Orientaliumque ecclesiasticæ hujuscæ modi non fuerit, sed pertinuerit ad pecuniarias illas aut criminales quarum cognitionem reservat Theodosius magne urbi, non idcirco tamen factum quiddam putandum esset ultra præscriptos a principe limites, quandoquidem interdictum, si quod est, sacra per Palladium allata continetur; Cyrilli vero, Memnonis, Joannisque, et Orientalium damnationes ante allatam contigerunt: nam Cyrillus cum Memnone depositus est ab Orientalibus quinto die post dejectum a synodo Nestorium, id est, die 27 Junii; et sacra per Palladium allata, cum aliud nihil sit quam rescriptum ad Candidiani relationem, non prius Constantinopolim data est quam eo pervenisset Candidiani relatio. Hæc vero Epheso missa est postridie dejecti Nestorii, id est, die 23 Junii.

modo quoque et Petrus sunt interfecti. Et quid amplius dici opus est? Ita actum est semper, per diversas tentationes pietate currente.

2. Noli igitur a veritate deficiens eam proderere (siquidem epistolæ missæ episcopis a concilio Occidentis, et ab Alexandrino, multis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam), prudentibus scilicet ejusdem orthodoxæ professionis; forsitan enim utile aliquid Ecclesiis rectæ fidei proveniet, Domino cooperante.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

• Sermonem hunc esse genuinum, ambigore non licet, cum et ipsius alias Mercator meminisset, et ex eo aliquid videri possit a Baronio relatum, et omnia adjuncta apprimè convenient, et habendi causa, quæ titulo continetur, non obscure actione prima concilii Ephesini narretur. Petrus presbyter Alexandria, et notariorum primicerius dixit: Non ea solum quæ Cælestinus sanctissimus sacratissimusque Romanæ Ecclesiæ episcopus ad reverendissimum Nestorium scripserat, missæ et reddita sunt eidem; verum ea etiam quæ sanctissimus piissimusque Alexandrinæ Ecclesiæ episcopus Cyrillus, et universa Ægypti synodus per Theopemptum, et Danielelem, et Potamionem, et Macarium religiosissimos episcopos ad eundem destinaverant. Quamobrem rogo ut Theopemptus et Daniel religiosissimi episcopi hic præsentis ea de re interrogentur. Flavianus Philippensium episcopus dixit: Theopemptus et Daniel religiosissimi conjunxerunt nostri, qui præsentis adsunt, exponant an ejusmodi epistolæ reddiderint. Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Die Dominico, cum synaxis ageretur ad episcopale palatium ascendimus, ibidemque toto præsentis clero, cunctisque fere illustribus astantibus, litteras de quibus hic sermo est Nestorio tradidimus. Similiter et Daniel Darnensium episcopus eadem confirmavit. Flavianus Philippensium episcopus dixit: Fuitne ergo litteris ab eo satisfactum? Daniel Darnensium episcopus dixit: Tunc nobis respondit ut postero die veniremus, et privatim illum conveniremus. Porro nobis redeuntibus aditum interclusit, et responsum nobis dare non est dignatus. Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Litteris de quibus proxime dictum est acceptis, constituit nobis ut sequenti die sermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo, et postero die recessus non admisit, neque etiam satisfecit litteris, sed publice pro concione eadem quæ ante, et his quoque deteriora dogmata proposuit. Neque vero solum ante redditis litteras hæc docebat, sed multo pejora, postquam accepit, docuit, et usque hodie docere non desinit.

Habitus est die sabbati, quo solebant frequentes cogi synaxes, ut constat ex facto Procli Thalassium ordinantis, cum inter alios senatores sabbato ad episcopum in Ecclesiam venisset. Habitus est, inquam, die sabbati, qui decimus tertius mensis Decembris; nam litteræ sedis apostolicæ et Cyrilli Nestorio a quatuor episcopis diocesis Ægyptiæ reddite sunt die Dominico, ut constat ex relatione ipsorummet episcoporum, acceptæ vero sunt septimo idus Decembris, ut tradit Mercator, et sermo habitus est sex diebus post acceptas litteras, quemadmodum idem Mercator testatur. Necessè est igitur ut habitus dicatur die 13 Decembris: nam anno 430 littera Dominicalis erat E, et proinde mensis initium ducebat a feria secunda, atque ita dies septimus fuit Dominicus, decimus tertius, sabbatum.

Et si porro Nestorius debacchatus est maxime adversus Cyrillum, præ animi tamen impotentia, in ipsam quoque Joannem Antiochenum, licet amicum, intractus est, sed ita ut licet argumentum monitoris refutare conetur, consilium tamen sequatur, et Θεοτόκον publice confiteatur.

Nullus sermo est ex quo plura discere liceat ad

Omnem fraternitatem salutamus.

3. Et alia manu. Incolumis, et forti animo, et plurimum orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime frater.

• SERMO XII.

In ecclesia habitus, in qua litteras Cælestini Romani episcopi, Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit ^b vii idus Decembris, consutatu Theodosii xiii et Valentiniani iii Augg., post sextum diem quem easdem litteras sumpsit.

1. • Dulcem nobis præcedens doctor mensam cha-

rem Nestorianam spectantia; singula enim fere verba studiosè conquisita sunt, sive ad dissimulandam sententiam, sive ad calumniam adversariis faciendam, sive ad fallendos imprudentes auditorum, quod versipellis hæreticus revera præstitit, teste Mercatore, immo et eventu ipso. Vide notas, quibus ad singula B fere loca opus fuit.

^b Pro vii id. ponit vii id. Baluzius, talemque correctionis rationem reddit: « Sic nos emendavimus auctoritatem veterum librorum secuti, cum antea legeretur vii idus. Quanti autem momenti sit hæc emendatio dictum est in primo tomo novæ collectionis Conciliorum p. 422, neque ea repeti nunc est opus. » Edit.

• Presidente Nestorio, docuerat populum presbyter de more, dixeratque de charitatis officiis vel generatim, ut viani fueret in animos concionatur præsul; vel de eo speciatim quod est pauperibus, atque etiam hospitibus, et amicis convivium parare, exemplo Christi discipulos excipientis cœna mystica, cum valedicturus esset.

Dicentis verba excerpt Nestorius (Num. 1), et post laudes tum oratoris, tum charitatis, quibus maligne carpebat initium litterarum, sive quas a Cyrillo, sive quas a Joanne Antiocheno acceperat, exposuit primum dogma incarnationis, de duabus naturis, et individua utriusque conjunctione (Num. 2 et 3). Tum debacchatus tacito nomine in Cyrillum (Num. 4 et 5), quem ad disputationem certamen provocat, invidiose queritur adversus Joannem Antiochenum de una voce sibi litem fieri, quam cuique usurpare liceat, modo sensum hæreticum viet (Num. 6 et 11). Deinde purgare se nititur crimine consensionis cum Samosatenis et Photino (Num. 12 usque ad 19). Postea de Θεοτόκῳ et Χριστοτόκῳ verbosè disserit (Num. 22 et 31). Tandem in suas intemperias iterum actus Cyrillum lacessit (Num. 27). Denique auditores hortatur ad ferendum patienter eos qui Θεοτόκῳ vocem usurpare vellent (Num. 32). Non immerito dici potest hic sermo totius Nestorianæ doctrinæ compendium.

Fuit porro initium litterarum Cyrilli: Cum *Salvator noster aperte pronuntiet: Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus; et qui diligit filium aut filium super me, non est me dignus* (Matth. x, 37); *Quid nos patiemur, qui deposcimus a tua religione, et te super Christum Salvatorem omnium diligamus?* etc.

Joannes autem epistolam inde ardebat: *Meum de tua pietate sententiam, per dominum meum magnificentique per omnia Irenæum comitem, s necesse absque ullo prorsus furo dilectioni tuæ patefeci; et quoniam vera expurgatione usus, omni, ut arbitror, suspitione apud te vaco, libere candidèque sinceritati tuæ in posterum consilium dare institui. Poteris autem ex his, quæ suasurus sum, nostri erga te candoris non leve argumentum sumere, simulque quantæ et charitas, quæ secundum Deum est, curæ nobis sit perspicere. Quam sane charitatem qui consuectant, illi divinis legibus obtemperant; qui vero ea neglecta impostari student, ii suis se telis prius conficiunt quam deus quibus adoriuntur.*

ritatis apposuit; non enim habet fraterni amaritudinem odii, non habet venenum livoris, non habet simulatam fraternitatis rubiginem. Sic sunt dulciter claritatis, ut ea et omnium Dominus diligat. Amat charitatem Deus tamquam suæ benignitatis ingenitum bonum; et ex hac omnibus gentibus beneficas necessitates instruit; quoniam enim multa erant quæ hominum amicitiam dividebant, inseruit Deus necessitates invitæ, quæ eos in amicitiam mutam copulerent. Alia penes Dalmatas habentur terræ germina; alia penes Gothos rerum indigenarum ubertas; alia Hispanicæ terræ secunditas; altera locuples et opulenta Africæ latitudo terrarum; ad hoc, ut quæ uniceque desunt, sumat a proximo; et horum, quæ non habet inops, aliunde petens, necessitate in amicitia proximi foederetur.

2. Propterea et omnium Dominus ^a indutus est nostram naturam, numquam spoliabile scilicet Deitatis vestimentum, inseparabile indumentum divinæ substantiæ, speculum Domini omnium, quod cum naturæ dignitatem propriam perdidisset, tametsi decies millies irascatur audiens ^b Manichæus, non ad usum naturalem accepit hoc vestimentum, sed in sempiternum, ut ad dextram suæ Divinitatis faceret considere; ^c nihil sine isto suo vestimento viventium

^a Affinis est hic locus duobus aliis qui sunt in sermone primo et septimo, aut ipsorum potius repetitio quædam ac expositio.

^b Corruptus est locus, nam Manichæus pro Marcello suppositus est, naturalis usus pro temporali; neque enim unquam Manichæus legitur ita sensit de Christo, atque hic dicitur, sed Christi carnem phantasticam dixit, et non verum vestimentum. Marcellus autem, ut est a veteribus proditum, deliravit, assumptam fuisse ad tempus a Verbo humanam naturam; deponendam vero, post factum de hominibus iudicium. Sic ergo emendandus locus: *Tametsi decies millies irascatur audiens Marcellus, non ad usum temporalem accepit hoc vestimentum, sed in sempiternum, ut ad dextram suæ Divinitatis faceret considerare.*

Emendationis causa multiplex quidem est, et potissimum ex historia Marcelli petita; sed hæc, opinor, omnium certissima, quod Chrysostomum (*Homil. 41, in Joannem, ad hæc verba: Et habitavit in nobis*), ut solet, hoc etiam in loco Nestorii imitatus sit. At vero ille: *Contemplare mihi terribilem et arcuatum illius mysterii dignitatem, nam perpetuo tabernaculum istud incolit; etenim carnem nostram induit, non tamquam iterum illam derelicturus, sed ut secum semper illam habiturus: quippe nisi ita se res haberet, non eam utique throno regio dignatus esset, nec illam gestans adoraretur ab omni militia cælesti, etc.*

^c Idem fere habetur in excerpto 13 Cyrilli: *Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo officio dominantem, et conjunctionem homini Deitatem; nihil sine hac iubentem, nullum absque isto iudicantem, cum eo vivorum curam in summa providentia gerentem, et cum ipso mortuos suscitantem. Spes omnes hæc, quæ omnibus a fortissimo et benigno Domino gubernantur, hæretici debilitant atque concellunt.*

^d Baronius refert ista (*Ad ann. 428, num. 32*), aut certe admodum similia, nec aperit unde accepit; ostendit tamen hæc adjecta nota, etc., se ex proximo sermone mutuatum. Cum ergo vellet aliquid afferre quo sententia Socratis, negantis Nestorium cum Paulo Samosateno sensit, aliquatenus iuvaretur, ita scribit: *Ad excusationem Socratis illud afferri*

bus donat; non iudicat mortuos sine isto; unum esse voluit cum isto Divinitatis suæ regnum. ^d In stupore remaneat dentium Paulus Samosatenus, qui nobis Dominicam humanitatem nudam a Deitate delirat, qui solam, præter Divinitatem, fabulatur hanc quæ semper conjuncta est atque connexa; quæ eadem ac pariter potest quæ Deus: *Donavit enim illi Deus nomen quod est super omne nomen* (*Phillip. II, 9*).

3. Et ut nemo miretur carnis cum Divinitate audiens regnum, præmonuit per Scripturam Spiritus, quod videtur incredulum, in habitaculo habitantem demonstrans, ex quo et unde honor circa id quod videtur et parat accrevit: *Donavit illi, inquit, nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur Deo, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* (*Ibid.*). Non depretiavit, inquit, divinam substantiam circa illud quod invisibile est, honor cuncta præcellens, quia demonstratur quemadmodum Filius diligatur a Patre; unus enim Filius, quod visibile est, et quod invisibile; unus Christus, et iste qui utitur, et id quo utitur, naturæ duplices, sed Filius singularis.

4. Quid sermonem in calumniam vocas? Quid me latenter sagittis aureis jacularis? ^f Quid in me sagittas

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

posse videtur, quod versipellis hæresiarcha Nestorius sciens, male audire in Ecclesia nomen Pauli Samosatensis, atque ab orthodoxis omnibus procul explodi, simulavit se eundem Paulum pariter detestari, profiterique Nicænum concilium, ut eo modo audientium unimodis sibi conciliaret. Unde occidit ut ipse Nestorius in Paulum ista jactarit: SIC PEREAT PAULUS SAMOSATENUS, QUI NUDAM NOBIS DOMINICAM DELIRAVIT HUMANITATEM, etc. Legerat, opinor, Baronius, ut evolvere solebat codices bibliothecæ Vaticanæ, quam curabat, Marii Mercatoris Opera Heidelbergæ Romam ablata; hæc enim et nobis, et aliis quibusdam transmissum est apographum; sed codex ille Palatinus tot mendis foedatus, totque lacunis interstinctus erat, ut vix pauca quæ retulit, ex sermone isto potuerit excipere. — Garnerius annotatione sua illustrans hunc locum, affert fragmentum quoddam ex Annalibus Baronii in quo ista Nestorius legitur jactasse in Paulum Samosatenum: *Sic pereat Paulus Samosatenus, qui nudam nobis Dominicam deliravit humanitatem.* Hinc ergo collegit Garnerius visum esse Baronio codicem Mercatoris Heidelbergæ allatum in bibliothecam Vaticanam. Sed præterquam quod valde diversa sunt verba relata a Baronio ab illis quæ referuntur a Mercatore, codex ille Palatinus nondum allatus fuerat Romam vivente Baronio. BALUZ.

^e Cui non faciant fucum hæc catholica in speciem verba? Fecerunt certe auditoribus, cum dicerentur, quemadmodum auctor est Mercator: unde sycophantas atque invidos vocarunt qui Nestorium accusarent, et in hæc verba palam eriperunt: *Ecce unum dicit, quid vultis amplius?* Vide Mercatoris locum, ubi fraus Nestorii retegitur.

^f Objectum id Cyrillo calumnioso, nunc quidem a Nestorio, postea vero a Nestorii sequacibus, quod muneribus rem ageret, et suas in partes episcopos pollicitationibus traheret. Orientales, seu potius Orientalium nomine Theodoretus: *Scitote, quod videntes Cyrillianos tyrannide et fraudibus, et adulatione, et donis omnes, ut ita dicam, decipite, non raro piensimum regem obsecravimus, etc.* (ii p. c. Eph., sub finem). Et paulo post: *Sic poterit Ægyptius omnes excæcari muneribus suis, etc.* Et in epistola ad Ru-

sureas absconditis mittis? Experiamur nostra certaminis, a caussa invicem vite nostrae religioisquae praestentis. Pius est imperator; reginae Deam amant: esto in disputando vir fortis, quid prohibet in disputatione venire? quid perturbatione ferinis rugibus afferre contrariis? Novi et ego eam propheta clamare: *Pavatus sum, et non conturbatus* (Psalm. cxviii, 60).

5. Dedit me et Moyses non conturbari, siquidem

CASTIGATIONES ET NOTAE.

fum Thessalonicensem: *Cum pietate destituerentur, vitam necessario sibi potentiam extogilarunt, nempe hominum propugnacula, rari profusione pecuniae se Patrum fidem expugnatos.* (Epist. postrema schismaticorum ad suos, II p. c. Eph., in actis adversus Cyrillum). Hegerit porro injuriose suam ipsius crimine pauperem depradator in virum sanctissimum: nam et populus palam Nestorianum hujus sceleris, et monachi in supplicatione ad imperatorem, et Cyrillus ipse passim accusavit, quamquam Cyrilli fama notiorum opes, quas moriens reliquit consanguineis, quasque Dioscorus repetendas putavit; immo et Theophilus Cyrilli proceptor et patrum suspicione avaritiae laboravit. Vide litteras Athanasii (Act. 3 conc. Chalcedonensis), et Socratem (Lib. vi cap. 7), et Baronium (Ad ann. 445), ubi observat opes a praesulibus, ocliam sanctis, relictas nepotibus, ex Ecclesiae proventu, causam fuisse semper vexationis, sive justae, sive injustae. — *Quid in me.* Hoc membrum videtur esse delendum, cum sit tantum alia versio superioris. BALUZ.

Alludit ad libellos sibi datos adversus Cyrillum, de quibus dictum est in observationibus; tum ad epistolam Cyrilli ad suos clericos Constantinopoli existentes; tum ad litteras postremas Nestorii ad sanctum Coelestium. Alludit etiam ad querelas contra ipsum, cura publice, tum privatim apud imperatorem Yacias, de quibus in observationibus ad sermonis septimi initium.

Tentaverat suis artibus aule fidem, peneque traxerat in suas partes Pulcheriam cum imperatore fratre, et virginibus sororibus, ut ipsemet iactandus gloriatur (In fine 2 epist. ad Cyrillum). Quae causa fuit ut Cyrillus de mysterio incarnationis libros duos scriberet, unum ad imperatorem, alterum singularem ad Pulcheriam et reginas sorores: singularem dico, nam qui alius vulgo legitur in editis concilii Ephesini codicibus, Cyrilli non est, sed Theodoti atque etiam Attici, ut in dissertatione de libris Cyrilli ostenditur. De artibus Nestorii ad fallendam regiam domum aulique proceres, vide supplicationem monachorum ad Theodosium (I p. c. Eph., cap. 30, n. 4).

Duos Antiochenos episcopos, Meletium et Flavianum, totidem Constantinopolitanos, Nectarium et Joannem Chrysostomum, ab Alexandrinis Petro, Timotheo, et Theophilo dura passos causatur, ut se ex Antiocheno presbytero factum Constantinopolitanum episcopum vexari probet a Cyrillo Alexandrino, non suo merito, sed quasi nativo unitis gentis in aliam vel livore, vel odio. Quae vero Meletius a Petro et Timotheo, quae Flavianus, Nectarius, et Joannes a Theophilo sint passi, videre est apud scriptores illorum temporum.

4 Regerit in Theophilum crimen impotentis cujusdam tyrannidis, cujus a Romano episcopo, Theophili impulsu, accusatus est Flavianus apud imperatorem. Sic enim Theodoretus (Lib. v Hist., cap. 25): *Cum episcopi Romani, non Damascus solum ille admirabilis, verum etiam post illum Siricius et Anastasius Siricii successor, vehementius in imperatorem inveci essent, dixissentque eum illos qui tyrannidem contra se exercere molirentur opprimere; sed iis qui per tyrannidem Christi leges avertere studebant impunitatem concedere; eum accessit denuo imperator, Romanus ut contendat egerit laborat. Tum sapientissimus Florianus libere ei*

A experimentum acceperis prophetae praedicti Egyptiaca desperatio; nec beatum quondam Flavianum terruisti, eum tyrannico spiritu epistolas mille res; nec eum, qui ante hunc sanctos nunc-ratur, Meletium perturbasti. Tu quae habes et donas (bonus homo de bono thesauro profert bona [Math. xii, 35]), et beato Nectario talium tuterum tuorum gustum dedisti. Taceo de Joanne, cujus nunc cineres adorando veneras invitus. Me episcopa-

non sine maxima omnium laude respondet. Si qui me, o imperator, ut fidem minime sinceram ac sanctam praesentem inhaerentem, dicantote vitam me traducere indignam sacerdotio, cum illis ipsis iudiciis utar, tum promittentem ab eis lubens subibo sententiam; si autem de sede et praedatu digladiantur, neque agam cum illis iudicio, neque iis quos eam dignitatem adipsorum studium tenet adverbatur; sed eadem equidem volens, neque ipse praesulatu abdicabo: quare tu cui libitum est sedem Antiochenam tribuisti. At vero imperator hunc estas animi magnitudinem et sapientiam magnopere admiratur, in patriam reverti et Ecclesiam sibi commissam pacere jubet. Longo vero jam tempore intermisso, imperator Romam denuo adventans, in idem crimen versus ab episcopis vocatus est, quod scilicet tyrannidem Flaviani non repraesentat; tum imperator eos dicere jubet quod sit tyrannidis genus; nam ipse, inquit, Flaviani partes suscipiam, et causam eius agam in iudicio.

De his opinor, loquitur quas Theophylus, post demandatam sibi a Capuana synodo cognitionem cause Evagrii Flaviani quae Antiochenorum episcoporum contendentium, ad Flavianum scripsit, quibus ipsum ad iudicium vocaret: sed Flavianus, appellatione ad imperatorem interposita, subterfugit, ut testatur Ambrosius (Epist. 78).

Meletio contraxisse Aegyptios sero omnes, fuisseque Paulino, etiam Athanasium, Petrumque aliquamdiu, exemplo Romanorum pontificum, nec Timotheum reconciliatum unquam, ut in obitu quidem, cum ambo essent Constantinopoli, prodant scriptores horum temporum.

Meletium laudantur oratione funebri Amphilo-chius, ut creditur, et Gregorius Nyssenus, cujus sunt haec verba: *Auxit nobis numerum apostolorum novus apostolus, etc.* Laudavit quinque post annis Chrysostomus oratione panegyrica Antiochiae, cuius civis tanto amore coluisse tradit virum sanctum, ut et suis insantibus Meletii nomen imponerent, et ejusdem imaginem non haberent tantum domi pietam, sed etiam in annulorum palis insculperent.

Rexit ille Constantinopolitanam Ecclesiam, partim Timothei, partim Theophili temporibus: quid vero negotii fecerit Alexandrinis istis episcopis, satis apertum est; quid ab eis passus, latet.

Cui vacat, adeat Nicophorum ex Nicetani philosophi historia narrantem quomodo Cyrillus, ubi primum capessivit Ecclesiam Alexandrinam, mentis sit litteris ab Attico, de referendo Joannis nomine in sacra dyptica; graviterque Attico, qui necessitate adactus illud ipsum praestiterat, in contrarium responderit; quomodo item ab Isidoro Pelusiota ad idipsum litteris vehementer impulsus, sed tunc quidem, animo nondum ex pristinis commotionibus sedato; quomodo denique nocturnis quibusdam visis terribiter coegerit synodum, in qua nomen Joannis honorifice in sacras tabulas retulerit.

Garnerius habet in marg.: *Corrige admodum.* Baluzius subnotat ad calcem: *Vide non locus utilis esse possit adversus eos qui negant honorem habendum esse reliquiis sanctorum.* Baluz.

Idem Nestorius in epistola ad Scholasticum annuatum Theodosii imper. testatur se parum curare de episcopali honore; adeoque se illum facillime

tus cura nulla sollicitat, nec mihi de eo ullus est sermo; donec spiro, sano dogmati adsum.

6. Sed elegantem et speciatam eorum auferam occasionem. ^a Non dicit, inquit, Θεοτόκον, id est, genitricem Dei, et hoc est totum quod nostris sensibus ab illis opponitur: Nemo enim, aiunt, rectam fidei gloriam sequens, vocem hanc aliquando declinavit. Multa dogmata ibi experimenta suppeditant, maxime quidem, quæ sunt Apollinaris sectæ et Arii, vel Eunomii. Si investigates, ^b unusquisque eorum Θεοτόκον, id est, Dei genitricem, appellavit Virginem sanctam.

7. Tu vero intende, quæso, in hæc quæ dicuntur, ut contra hæc ipsamque etiam escam quam hamo apponentes loquuntur, defensionem paratissimam habeas. Scis hoc Apollinarem dicentem? Scis hanc vocem, id est, Θεοτόκον, apud Arium plausum maximos excitare? Scis hanc quoque apud Eunomium frequentari? Etiam, inquis, sed non secundum illos [Baluz. Filium], ais, hanc vocem enuntio. Laudo inficias tuas, interim arguo te ipsum in eo quod dicis vocem hanc solam esse veritatis tenacem; sunt enim et dicentes Θεοτόκον, et tamen; secundum tuam confessionem, eos esse hæreticos constat. Sed quoniam illi dicentes Θεοτόκον, hinc naturæ utriusque conficiunt pernixtionem, seu temperamentum, ut quæ sunt humilia non videantur de carnis dicta esse substantia, nec quæ alta sunt de Deo et Domino omnium intelligantur expressa: ideoque damna eos qui dicunt, secundum Apollinaris et Arii sensum, Dei genitricem; et ego una tecum clamo Θεοτόκον, sed et Θεοτόκον dico, et addo hominis genitricem, hoc est, ἀνθρωπι-

Α τὸκον; hoc enim hæreticus non patitur dicere, propter eam divisionem quæ ex distinctione facta est quoque verborum.

8. ^c Igitur ut eorum conciones etiam elegantes et sapidulas superemus, dicamus Θεοτόκον; scilicet namque etiam Paulus talia facere, ne scissuræ fierent per aliquam justitiam coloratam, cum gratiam prædica- bat, legisque inutilitatem confidenter arguebat; sed Hierosolyma veniens docetur ab apostolis condescen- dere debere ibidem habitantibus, ut non fierent scis- suræ in Ecclesia, quod habere videtur speciem pietatis. Quid igitur facit? Suscipit legis observantiam, ita ut et purificaretur, et raderet caput, omnia faciens propter adificationem Ecclesiæ, quod postea hoc ipsum in Ecclesiarum institutione exponens atque do- ctrina dicebat: Factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrifaciam; his qui sub lege sunt, tamquam sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant, lucrifacere; iis qui sine lege erant, tam- quam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, ut eos qui sine lege sunt, lucrer: omnia factus sum omnibus, ut omnes lucrifaciam (I Cor. ix, 20).

9. Si igitur et tu non secundum Apollinaris mor- bum Θεοτόκον divulgas Mariam, abscondens in perso- na catholica rabiem Apollinaris, confitere mecum quæ apud omnes catholicos dicuntur; ^d hoc autem catho- licorum est proprium eorum qui hanc vocem, id est, Θεοτόκον emittunt, ut et ἀνθρωπότητος, id est, homi- nis genitricem pronuntient Virginem sanctam.

10. Genitrix Dei est, non propter pudam humani-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

positurum, si ea ratione consuli possit confirmationi fidei orthodoxæ. Exstat in synodico adversus trage- diam Respæi cap. 16. BALUZ.

^a Respicit ad ea verba epistolæ Joannis Antioche- ni (1 p. c. Eph., cap. 25, num. 4), ipsum admone- tis de sedandis Ecclesiæ motibus publica confessione Θεο- τόκον: Age, rei quam recte tenes nomen quod a multis Patribus usurpatum, scriptum ac pronuntiatum est, ad- jungere ne graveris; neque vocabulum quod plam re- ctamque notionem animi exprimit refutare pergas; et- enim nomen hoc Θεοτόκος, nullus umquam ecclesiasti- corum doctorum repudiavit. Qui enim illo usi sunt, et multi reperiantur, et apprime celebres; qui vero illud non usurparent, nunquam erroris alicujus eos inasiqua- rant, qui illo usi sunt. Sane dum supervacaneæ quæ- dam ad vanas hæreticorum opiniones solum spectante curiositate incitati, nomen cujus sententiam recte tenemus pertinaciter respicimus, aliud nihil, ut videtur, fa- cimus, quam quod fratrum nostrorum concientias, et temere, et absque ulla utilitate graviter offendi non græve ducimus. Etenim si id quod nominis signifi- catione offertur, non recipimus, restat ut in gravissimum errorem prolabamur; immo vero ut inexplicabilem il- lam unigeniti Filii Dei œconomiam abnegemus, quando- quidem nomine hoc sublato, vel hujus potius nominis notione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit; tum Dei Verbum, neque se erinavisse, neque in servi formam sese demittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse.

^b Locus affinis refertur a Cyrillo ex Nestorii tra- ctata proœdio in Proclum. Sic autem se habet: Si fidei simplici Deiparam proferret, nulla esset apud me di- visionis invidia, verbi sensum exquirentem; sed quia video

te, prætextu erga beatam Mariam honoris, hæreticorum confirmare blasphemiam, ideo dictionis prolationem caute præmunio, cum periculum in dictione latens sus- pectum habeam.

^c Id ut clarius dicam, et ab omnibus percipi facilius possit, qui Arium sectati sunt, et Eunomura, et Apol- linarium, et omnium hujusmodi similia hominum cha- ri, studuerunt Dei genitricis appellationem invehere, ut facta mixtione, duabusque naturis mixtæ distin- ctis, nihil ex his quæ viliora sunt de humanitate dictum acciperetur, ac locus illis jam adversus ipsam Divinitatem pateret, tamquam omnia de uno dicerentur, non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione naturæ: unus est namque Christus, et unus Dominus; sed in Christo, in unigenito, in- quam, Filio, et Christi nomen, et Filii, nunc de Divini- tate, nunc de humanitate, nunc de humanitate Divinita- que dicitur.

^d Videri, eredo, vult parere monitis Joannis Antio- cheni, suadentis publicam Θεοτόκον confessionem, pro- positumque sibi ab amico communis magistri Theo- dori Mopsuestani, dictum affine palam retractantis, exemplum sequi; verum ad elevandum retractationis roborem, causatur exemplum longe illustrius, Pauli nimirum apostoli, propter οὐνοβακίον ritus etiam Ju- daicos usurpantis.

^e Multas voces adhibuit Nestorius ad dissimulan- dam hæresim, quæ in catholicis tolerantur, quia catho- lico sensu dicuntur; non sunt toleratæ in Nesto- rio, quia hæretico sensu usurpabantur; ejusmodi sunt Χριστοτόκος, ἀνθρωποτόκος, εὐαγγελία, ἀπλόγη, seu assumptio, ἕως τοῦ παραφρονῶν, una persona, etc. de quibus abunde agitur in dissertatione de hæresi Nestoriana.

tate Divinitatem, sed ^a propter unitum templo Deum A Verbum : hominis vero genitrix, id est, ἀνθρωποτόκος propter templum quod consubstantiale est naturaliter Virgini sanctæ, ^b quamquam et Χριστοτόκον, id est, Christi genitricem dicere, nihil aliud sit quam communem Divinitatis et humanitatis rem confiteri. Et hoc Paulus docet, qui de una eademque persona clamans : *Jesus, inquit, heri et hodie, idem ipse in sæcula* (Heb. xiii, 8).

11. Soluta sit interim hæc eis et ablata rationis speciem habens occasio, confiteri utrumque, appellans sanctam Virginem Θεοτόκον pariter et ἀνθρωποτόκον : tu vero noli eam Θεοτόκον tantummodo appellare [Baluz. add. Hoc enim Apollinaris vociferatur], hoc enim Arius prædicat ac veneratur ; sed adde vocem pariter catholicorum, quæ et genitricis Dei præmuniat intellectum. Θεοτόκος Virgo sancta, secundum unitatem, ἀνθρωποτόκος, id est, hominis genitrix secundum parem naturam. Sic et quæ apostolorum sunt prædicabis ; quæ hæreticorum prudenter effugies, et maxime quæ sunt Samosatani Pauli, atque Photini, quæ te scire conflingens, prorsus ignoras.

12. Nam Paulus atque Photinus nesciunt Filii Deitatem (vestram autem charitatem oportet hæc nosse, ut ab his quæ a prædictis dicuntur minime rapiamini) ; Paulus ac Photinus hominum imprudentissimi nesciunt Filii duas naturas, nesciunt Deum et hominem ; dissentiunt autem sibi invicem, et a me ^d Paulus quidem in eo quod dicit Christum hominem solum, et tunc solum initium habere, ex quo de Virgine natus est ; ego autem tibi ideo hic resisto, ut Deitatem, quæ C æterna est, carni contemporaneam non audeas facere,

13. Quid arguis eum tamquam Pauli doctrinam asserentem, qui quæ sunt Pauli subvertit? Quis est hic qui Pauli asserit sensum? Qui dicit Deitatem contemporaneam corpori? an qui dicit Deitatis in Filio essentiam ante æcula genitam esse de Patre?

14. Et hæc quidem pessima Samosatani Pauli est secta ; Photini vero ad hanc distantia, non quia Deitatem Filio dicit, sed quia dicit Verbum aliud præter quam quod ultimis temporibus venit, quia dicit Verbum præter templum.

15. Oportet autem manifestius dicere ut liquidius et apertius uniuscujusque morbum sectæ possitis agnoscere. Et Paulus et Photinus hanc inter se differentiam habent : unus eorum Christum solum hominem dicit, alter vero dicit quidem Verbum ; non B autem hoc confitetur esse Deum, sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari : unde etiam hoc appellat Λογονάτορα, hoc est, Verbum et. Pater, sive, si dici possit, Verbi pater, accipiens ad hæc, pro sui sensus nequitia, illud bene in Evangelio dictum : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. 1, 1). ^f Vides, inquiens, quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tamquam æsentium atque collectum. Non autem introducitur Deum Verbum hominem factum ; nescit enim Christi Divinitatem, nescit divinam substantiam hominem suscepisse, nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula Deitatem.

16. Hanc ergo Photinus adversus Paulum distantiam habet ; istam vero Sabellius ad Photinum : quia Sabellius *Υποτάτορα* dicit ipsum Filium quem Patrem.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Cur humanitatem Christi frequentius appellet Nestorius templum, quam alio quocumque nomine, non una causa est. Hoc enim nomen hæresi suæ explicandæ accommodatius sentiebat ; nam primo rejici non potuit, siquidem eodem usus sit Christus, interprete evangelista, cum diceret : *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud ; ille autem dicebat de templo corporis sui* (Joan. 2, 19). Deinde, aptum erat ad significandum unionis modum, quem volebant esse puram *ἑνωσιν*, Deus enim templum inhabitat. Tertio, videbatur idoneum ad explicandam *αχρηστήν ἑνωσιν*, qua fieret ut una veneratione Verbum et homo colerentur, una quippe religione Deus et templum colitur. Quarto, exprimebat locus Joannis, ut ipsi quidem Nestoriani putabant, et distinctionem naturarum, et inoperationem alterius in altera, etsi nulla esset *ἑνωσις καὶ ὑπόστασις*.

^b Totis viribus nitebatur Virginem dicere Χριστοτόκον, ut voce alioquin catholica hæresim absconderet. Etsi enim bona fide eam a se proferri diceret apud Evagrium (Lib. 1, c. 7) : *Ipse equidem, inquit, quæ in neutram partem peccarem, vel Christum morti minime obnoxium esse asserendo, vel in alteram partem inclinando, eum immortalitate privarem, hanc vocem Χριστοτόκον, quæ Maria appellaretur, excogitavi ; fidei tamen catholicæ defensores restiterunt vehementer, cum Christi nomine intelligerent a Nestorio significari purum hominem, atque adeo Χριστοτόκον non aliam habere significandi potestatem apud Nestorium quam ἀνθρωποτόκον.*

^c Ecce iterum vocem summe catholicæ PERSONA hæretico sensu prolatam : verbo dicam, nullam catholicorum vocem refugit Nestorius, cum esset le-

quendum de unione, præter hanc unam, *ἑνωσις καὶ ὑπόστασις*, quam qui declinat studiose, tamdiu vel morbo Nestorii reipsa laborat, vel suspicione saltem, eaque non temeraria, quod dictum sit propter Theodoretum, cujus fides ad hæc regulam examinabitur in sua singulari dissertatione, et quosdam audaciores nostræ ætatis homines, quibus non placet quod toti Ecclesie placet.

^d Locus ille a Mario Mercatore refertur in appendice ad contradictionem duodecimi anathematismi, parte xi. Nestorius porro, quod curio ius observavi, vehementius tres in hæreticos, Marcellum, Paulum et Photinum, verbis etiam probrois, invehitur, ut se ab eorum societate et sententia alienum probet. Unus vero, quod sciam, Mercator hanc trium societatem objecerat.

^e Garnerius corrigit in margine, *Patrem et Verbi patrem*. Edit.

^f Verba illa sumpsit, opinor, Nestorius ex Photini scripto aliquo, cujus ne memoria quidem videatur mihi superasse : Photinus vero ita sentiebat de Verbo, ut cum ad creaturas proferretur, atque ita extenderetur, Verbum diceretur, unde et prolatum, seu operatorium vocabat ; cum autem in se consisteret, atque adeo colligeretur, Deus esset tantum. Quare Deus operans in creaturis, Verbum erat huic hæretico ; in se manens, simpliciter Deus. Unde aiebat rationem Verbi esse temporalem, atque adeo Verbum, quæ ratione Verbum est, initium accepisse ex Virgine : quamobrem negabat Deum humanitati conjunctum fuisse, sed Verbum, quæ Verbum est, id est, quæ operatio quædam divina. Nihil porro implicatius somniis hujus hominis.

et ipsum Patrem quem Filium, Photinus vero Λογοπατέρα. Photinus vero, sicut prædixi, Deitatem Verbi non habet; Sabellius autem dicit quidem Filium, non autem dicit substantiam Filii in proprietate consistere: unde et Ἰονπατέρα dicit, hoc est, ipsum Patrem esse quem Filium, propterea quod unam substantiam somniat. Sed ideo divina Scriptura contra eorum morbum præmuniens, exponit Verbi incarnationem: *In principio, inquit, erat Verbum (Joan. 1, 1), et cætera quæ sequuntur; deinde descendens [Baluz. scandens] ait: Et Verbum caro factum est (Ibid. 14); ut ostendat substantiam Filii in proprietate sua existentem, præter substantiam Patris. Denique cogitur Photinus arctatus Verbum dicere, non autem Verbum hoc Filium constitetur: hæc Spiritus prævidens cordi scriptoris hujus se infudit, ut catholicorum animas muniat. Et quid ait? Verbum caro factum est.*

17. Ecce agnovisti interim Verbi substantiam propriam, quomodo etiam agnoscamus Unigenitum, quia Pater non est secundum Photinum, nec Λογοπατέρας, sed Deus Verbum et Filius: *Et Verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis, hoc est, in nostra habitavit natura. Et Verbum caro factum est, bona etiam locutionis ipsius designatio, ut undique curarum inanum vanitas auferatur: Et Verbum caro factum est, suscepit, inquit, nostram naturam. Deinde ut benignitas amplior et admiratio esset, a viliori parte naturæ nominat humanitatis susceptionem, Verbum, dicens, caro factum est; non quod de sua essentia decesserit, propter hoc enim adject: *Et habitavit in nobis; ut ostendat susceptæ humanitatis inhabitationem, et Verbum, ait, caro factum est.**

18. Quoniam autem non demutationem demonstrat, dicendo, *factum est*, ex aliis verbis divinæ Scripturæ evangelistæ vocem agnoscere possumus. Audiat [Baluz. Videatur] apostolus Paulus de Domino vociferans: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (Gal. 3, 13). Certe si secundum mutabilitatem dictum esse intelligeretur, quod factum est, non poterat benedictionem donare quod maledictum est, non poterat maledictum a maledictione liberare. Quid ergo est τὸ factum est? Nobis debitum maledictum in se ipso suscepit: nobis, inquit, peccatoribus crucis pœna debebatur; nos*

A manebat judiciaria condemnatio; nobis omnis pœne genus debitum erat; nos omnis excessus supplicij expectabat: sed venit ipse, et eam quæ nobis pœna debebatur, innoxia carne suscepit, ut peccatum ipsum tamquam injuste irruens condemnaret, ad diabolum peccati patrem ista vociferans: *LATRONES TANQUAM PECCATI REOS CRUGI TRADIDISTI; ME AUTEM QUAM OB CAUSAM CUM LATRONIBUS PATIBULO AFFIXISTI?*

19. Hoc et Paulus demonstrans, peccati scilicet per Dominicum corpus condemnationem: *Deus, inquit, Filium mittens in similitudinem carnis peccati (Rom. 8, 3). Bene quod in similitudinem carnis, quoniam corpus quod parebat peccatricis similitudinem carnis circumferebat. Deus Filium suum misit, nomen commune naturarum, hominis scilicet et Dei. Non dixit, Deus Deum Verbum mittens, ut accepta hac voce hæreticus insiliat, et dicat: Vides quemadmodum alius mittit, alius autem mittitur. Filius, o Ariane, mittitur secundum humanitatis naturam; non autem mittitur secundum essentiam Deitatis, non enim est ullus locus a Dei potentia separatus.*

20. Inter plausus interea Photinus, cum arguitur, non debet effugere; de hoc enim disputans doctrinam Pauli apostoli interposui, ostendens [Baluz. attendens] quod Verbum sit Filius: *Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati. Non dixit: Deus Deum Verbum misit; et certe Verbum Dei non erat a templi separatum natura. Statim ex imperitia in clamore insiliunt, dicentes: Quomodo alterum esse dixit Deum Verbum, et alterum Filium, qui missus est? Non dixi alterum Filium, aut alterum Deum Verbum; sed dixi Deum Verbum naturaliter et templum naturaliter alium filium conjunctione unum, sic et alibi dixi sub a principio.*

21. Prodito in medium, et voces has argue; noli me sagittis aureis vulnerare; ^b non sunt mihi sagittæ aureæ. Dico ego ad te beati Petri verbis: *Aurum et argentum non est mihi; sed quod habes, do tibi in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni (Act. 3, 6). Disce hominem et Deum.*

22. Sed id quod dicebam, missionem a Patre nunquam divina Scriptura divino Verbo consignat, sed Filio, qui est Deus Verbum et homo; sic et alibi: *Misit Deus Filium suum (Gal. 4, 4). Non dixit:*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a De hac voce diverse senserunt editores, scilicet Cotelerius Mon. Eccl. Gr. tom. III, p. 601: « Existimant viri doctissimi verbum *subripio* esse corruptum; quod tamen sola prava conjunctione laborat, et ita recte constituetur: *Sic et alibi dixi Subripio: prodito in medium et voces has argue;* » et Baluzius: « Dubium non est quin hæc vox sit corrupta. Verum eam retinimus quia habetur in antiquis codicibus. Garnerius reposuit *sub principio.* » Edit.

^b Repetit calumniam quam nunquam fecerat de corruptis Cyrilli auro Constantinopolitanis. Genser hunc locum cum opposito Cyrilli obficientis illud ipsum Nestorio: *Nefarius iste ac blasphemus videns se a comilibus defendi, horum fiducia elatus est; immo cum speraret se nobis terrorem inficere, nos erexit. Age, cum suspiris et lacrymis pro more dicamus: Bonum est sperare in Domino quam sperare in principibus (Ps. 146, 6). Hic enim, hic execrandus, exhausta*

aurea sua pharetra, consules et comites, magistratusque et reginarum chorum concitavit. Sed nos propheticum illud usurpemus: Illi in curribus, et hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri (Ps. 118, 8), etc.

^c Hunc Apostoli locum vexat in omnem partem, nititurque prava, sed probabilis in imperitum vulgus, interpretatione ei qui hocce testimonio usus fuerat invidiam facere, præ vesana animi impotentia: nam tacito nomine debacchatur in Joannem Antiocheum, atque ipsius amantissimum; solus enim eorum a quibus litteris acceperat hunc Pauli locum arguuntatus est, ad probandam *orthodoxiam*. Sic enim scripsit (1 p. c. Eph., c. 25): *Cum Dei ergo nos clementiam divinæ Scripturæ hinc præcipue confirmant, quod unicuique illum sempiternumque Dei Filium ante omnia sæcula natum impatiibili modo esse quæcunque Virgine ortum ostendunt. Huc namque divinus tradidit Apostolus, dum*

Misit Deus Deum Verbum; ambo enim, si ita diceret, A invenirentur locales et in parte. Si Divinitatis erat natura, qui mittebatur, et qui mittebat, localis et in parte est qui enim mittitur, illuc mittitur ubi non est.

25. Misit Deus Filium suum (Gal. iv. 4), quoniam inconveniens erat Deitatis naturam inter missos videri, Paulus senex omnium Dominum possidens Christum, veritas ac liquidius de se ipso noscentem: Misit, inquit, Deus Filium suum factum ex muliere (Ibid.). Filius Dei natus est, Deus Verbum et homo: ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur genitrix Dei, id est, Θεοτόκος; propter naturam vero hominis, hominis genitrix, hoc est, ἀδελφοτόκος; et quoniam utrumque una locutione dicere refugis, Deum et hominem dico, Χριστοτόκος ne dixeris (ecce voce distinguor a te tantum). Sed cum Dei genitricem, hoc est, Θεοτόκος vocas, memineris et hominis genitricem, hoc est, ἀδελφοτόκος vocare, ne dispensationem auferas, a quæ est caput nostræ salutis.

24. Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (Ibid.). Quis erat factus sub lege? Divinitatis natura? Quomodo? tamquam posset legis præcepta servare? Quomodo? tamquam posset ostendere sacerdotibus legis prævaricationem se non incurrisse? purificationem quoque legales suscipere habuit Divinitatis natura in templum ascendens hostias immolare? Et quis audebat Divinitatis naturam fuisse [Baluz. non fuisse] in legem prævaricatam sacerdotibus persuadere?

25. Sic Filius sub lege factus est, et non est factus: factus quidem est, humanitate suscepta; non est factus, majestate Deitatis; Deitas enim, quæ legem promulgavit, cui alteri, tamquam legislatori, habuit, quæ sunt legis offerre?

26. Misit Deus Filium suum factum ex muliere, fa-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ita ait: Misit Deus Filium suum factum ex muliere (Gal. iv. 4). Clare hic ostendit, ipsummet Dei Unigenitum admirabili ortu ex Virgine in lucem prodixisse, ut paulo ante dicit. Quod si Virgo a sanctis Patribus propter hanc generationem Deipara nominatur, nescio quorsum attinerit ut questionem hanc nequaquam necessariam, bona ventis tua dictum sit, et contra nos ipsos, et contra ecclesiasticam pacem quoque, ut vides, agitantem susceperimus.

a Alludit ad hæc verba sancti Coelestini: Plangimus a te sublata de symbolo apostolis tradito verba, quæ nobis totius nostræ salutis spem promittunt. Et postea: Cui honoris aliquid reservem, quando agitur, ut mihi totius meæ salutis causa tollatur (In epist. ad Nest. 1. p. c. Eph., c. 18).

b Quam faciebat ipse vim, hanc a Cyrillo motuendam calumniose vaticinatur: et reversa odio in se agi, non autem ullo causæ merito, persuasit multis.

Hinc Theodosius imperator (In sacra ad Cyrill. 1. p. c. Ephes., c. 31): Eiusdem est animi (turbulenti et aulacis) ejusdemque studii ecclesiastica et regia omnia velle confundere, ac a se invicem divellere; quæ vero alia omnis desit occasio ex qua laudem et gloriam aucuperis. Et sub finem, mandans ut ad synodum conveniat: Hac ratione, quæ pro iusta opinione acerbè quidem inconsultèque abs te jam gesta sunt, neque ulla privata animi cogitamine deceptus, ne-

ctum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Propter hoc cum qui non: noverat peccatum pro nobis peccatum fecit (Ibid.). Sicut et illud: Factus est pro nobis maledictum (Gal. iii, 13); non benedictionem illam quæ est Deitatis naturæ in maledictum versam conscriptor nobis exposuit; sed quia suscepit in se naturæ nostræ peccatam, improbam in eum posnam irruisse significavit: sic et quod pro nobis peccatum fecit, videri cum fecit conspectibus hominum, reis æqualia sustinere, et æqualiter cum patronibus crucifigi; sed non pro se. Sed pro quibus, o Paule? Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit?

27. Sed id queritur, unde Verbum Filius. Ut Photinum maxime convincamus, Verbum quidem consistentem, non autem dicentem Deum Verbum Filium: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). Vide quomodo et susceptionem hominis demonstrat, cum ait: Et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus. Cujus? Verbi sine dubio: Gloriam tantquam Unigeniti a Patre. Vides quod non alius quidem Unigenitus, alius vero a Patre: ergo Dei Verbum Filius. Quomodo igitur, Photine, subvertis substantiam Divinitatis [Baluz. deitatis]?

28. Sed si respicimus ad aviditatem studii vestri, hic nos sol ipse deficiet, et ad alteram doctrinam tendere forsitan non valebimus. Hæc igitur apud vos conservate, scit enim diabolus hominibus et de bonis nociva moliri. Bonæ quidem de Deo disputationes; vitæ enim in se effundunt unguentum, sed disputationes generant contentiones, contentiones iracundiam movent, iracundia provocat manus, manus provocatæ moventur ad vulnera, vulnera vero, absit experientia ab ipso sermone, quid faciunt, et quem habeant finem? Namque aliquoties ultimam tenebant mortem.

29. b Quod, Ægyptiis quidem curantibus, in nullo

que alicui ultra quam convenit infestus, admisisse censeberis.

Hinc Theodoretus post mortem Cyrilli: Contentio ultra jam non est; mortua est invidia, et conspectus illi est hæresis (Serm. coram Domino).

Hinc et Euthérius (In præfat. Sermonum): Quomodo potero, aut fervidum pietatis tuæ zelum oratione adæquare mea; aut officium veritatis debitum cumulata mens ra reddere; aut mendacii omnia nunc turbulentis colibere impetus, quando temeritatis et amentia plena sunt quæ dicuntur omnia? Dicuntur autem summa cum impudentia et arrogantia, ut nunc quidem quod avari hactenus non sunt ausuri sint: usque adeo hæreticorum malitia non jam amplius clam leviterque simplicioribus invidiatura; sed ut quæ summam omnium potestatem habeat, nullum non facinus sit patratura, scriptoque sibi in omnes imperio leges præscriptura, ad placita sua quomvis perpetratura, obedientiam subitam flagitatura, cognitura causasa, pœnas a diligentioribus pietatis cultoribus exactura, et hunc quidem testaturam injuriis, patria pulsatura alterum, hinc accusatorem testura laqueos, illam de dignitatis suæ gradu deturbatura, aliam dejectura audacia, aliam decem innotam ampullis in nasam tractura. Taceo vinosa, circumscripta, mulctas, infamiam, flagella, miserabilis cordium spectacula.

Et postea: Invidiosa causa condemnationi; quæ foetibus

confringet; nullus enim locus eis insolentiae datur in civitate quae regnat; una namque illis cura est, totam ubique turbare. Sed nos aliis contra eos armis certemus, Pauli videlicet mandata sumentes: *Oportet, inquit, episcopum irreprehensibilem esse, vnius uxoris virum, sobrium, pudicum, decentem, ornatum, docibilem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere* (1 Tim. iii, 2); non dixit eos qui contradicunt potens sit vulnerare; sed, ut potens sit eos qui contradicunt redarguere; et sanam defendere atque amplecti doctrinam. Nam quid ergo si ille irritaverit, inquires? Oportet mansuetudine docere contradicentes: *Nequando det illis Deus recognoscere, et recipiscant de diaboli laqueis, a quo captivi tenentur, secundum ejus voluntatem* (1 Tim. ii, 26).

30. Nemo perturbationes perturbationibus sedat; nullus medicus vulnera vulneribus sanat. Propter pacem a tyrannidis temeritatem tolero; contra calcitrantem non calcitro; calcitrabatur Christus aliquando, sed ipse non calcitrabat; sed quid ad calcitrantem dicebat: *Durum est contra stimulum calcitrare* (Act. ix, 5)?

31. Haec igitur apud nosmetipsos memoriter, ut dixi, servemus; omnem haeresim aversati odio habeamus cum Paulo Samosateno Photinum; Arinum cum Apollinari detestemur, et ad omnem prorsus sectam pravae fidei implacabiles, idemque Ecclesiae amplectentes, ad membra propria non conturbemur. Et qui dicunt *Θεοτόκος* tantum, tametsi desit eis quod postea forte suscipient, et circa rectam fidem claudicant; verumtamen membra sunt Ecclesiae. Et qui dicunt tantum hominis genitrix, id est, *ἀδελφοτόκος*, et isti sunt membra Ecclesiae, sed spiritalis inopes medicine. Non ergo in fratres fraternitas irruat: *Frater fratrem adjuvans exaltabitur, sicut civitas firma* (Prov. xviii, 9). Et iterum Paulus: *Fratres*; inquit, *etsi preoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spiri-*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ais namquam convicerunt, rejiciunt; audaciam fortitudinem dicunt; crudelitatem vocant zelum; fraudem sapientiae loco habent. Quis haec omnia tragædus vel comædiantis voce expresserit? Liberator narrans quid Cyrillus ageret dum exspectatur dies futurae synodi: *Dehorationes quasdam librorum Nestorii faciebat, eum perturbare volens; erat enim, ut dicitur, ejus inimicus.*

Meminerat initio tyrannici Alexandrinorum episcoporum spiritus; atque ita vocem hanc amat usurpare ad invidiam Cyrilli, qui perinde ac præcessores, nullo magis, venerat in suspicionem usurpatae secularis in Aegypto potentiae, atque adeo tyrannidis, ut tradit Socrates.

In haec verba, aut certe in istum sermonem intendebant forte veteres historiae scriptores, cum dicerent post Socratem (Lib. vii, c. 33): *Rebus sic tunc perturbatis et confusis, Nestorius, cum contentionis pestem latius in vulgus manare intelligeret, penitentia adductus, Mariam Deiparam vocavit, sic elocutus: Dicatur Maria Deipara, et offensiones animorum sedentur. Verum nemo illam penitentia adductum haec dixisse existimavit; quamquam dictum istud a Nestorio scribat Nicephorus (Lib. xiv, c. 35) post concilium Nicaenum, cum Ecclesiae dicitur schismate ipsius causa extingueretur.*

tuales estis, instruite hujusmodi in spiritu mansuetudinis (Gal. vi, 1). Putea qui dicit *Θεοτόκος*, si et *Χριστοτόκος* dicat, quod nomen sit duarum significatio naturarum. Et oportet ad aedificationem Ecclesiae omnia facere.

32. Est quidem, ut dixi, vox ista, id est, *Χριστοτόκος*, significativa duarum naturarum, et Deitatis, et humanitatis: quando autem cum simplicioribus agitur, opus est voce manifestiore. Quid impedit intellectum *Χριστοτόκον* dici, et *Θεοτόκον* et *ἀδελφοτόκον*? sicut qui dicit, Christus, confitetur quia Deus et homo sit: sic et *Θεοτόκος* et *ἀδελφοτόκος* si dicās, utrumque confessus es.

33. Deponamus igitur, quæso, utrinque adversus membra nostra aciem contentionis; et si quisquam impudentior fuerit, ignoscamus; et si quislibet subtilius dicat, verita similiter dignus habeatur: unum tamen prospicientes, ne creaturam Verbum Deum quispiam dicat; ne humanitatem, quae suscepta est, imperfectam. Si quis dicat hæc, justa adversus hunc ira suscipiatur; si verbò in his quæ tu consteris distantiam asserit, quid non ad eum dicis: Si locutio fratrem meum offendit, non eam proferam in æternum. Quod si [*Baluz. add. ego*] alicui ad pacis consilium minus idoneus videor, audite ad vos Paulum clamantem: *Quæ didicistis, et audistis, et accepistis, et vidistis in me, hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum* (Philipp. iv, 9).

SERMO XIII.

Die altera, id est, Dominica e dicitur.

1. Aliis in terris sita est aliarum utilitas rerum, et quibusdam quidem in militia degere, magna videtur utilitas; quibusdam vero in foro rerum venalium convenit mercatura; item aliis optabile est arti maritima studium commodare; nonnullis alterius cuiuslibet terrestris conversationis inire negotium; pietatis autem scientia in commune omnibus hominibus, regibus scilicet et sacerdotibus, popularibus ac potentibus, utilis ac necessaria est.

Habuit hunc sermonem Nestorius die decimo quarto Decembris ann. 450, cum fessus esset hesternò labore, et ærius tamen compendio scientiam pietatis tradere urgeretur, sive hanc instantiam callide procuraverit sibi a suis fieri, quod opinabilius; sive ab aliis revera tumultu quodam pio cogere aperientem in re dubia.

Duas porro in partes tribuit scientiam pietatis, quam dicit confessionem et consubstantivæ Trinitatis et assumptionis hominis perfecti a Deo Verbo. Sed in posteriore sola versatur, de qua nonne quæstio lerveret. Primam præterit, ut confessam apud auditores. Sermonem hunc Marius Mercator extagitat in appendice contradictionis ad duodecimum anathematismum, sicut et præcedentem. — *Die Dominica.* Quæ incidit illo anno in diem septimam mensis Decembris, non vero in decimam quartam, ut putavit Garnerius. Vide novam collectionem Conciliorum p. 422, 689, Baluz.

Hic sermo exstat ex alia versione in synodico adversus tragædiam Irenæi cap. 3, ubi annotatum est illum dictum esse a Nestorio dum tardius intrasset ad mensas, id est, ad Missas ad celebranda mysteria, uti dictum est in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 689 et 1325. BALUZ.

2. Quæ est autem scientia pietatis? Si quis velit A compendio discere; ^a parco enim, et mihi qui fessus sum, et vobis qui constipatione laboratis. Si quis ergo, ut dicebam, velit compendio discere; scientia pietatis est, de consubstantivæ Trinitatis Divinitate rectam inire rationem, et fateri divinam naturam corporatum hominem assumpsisse. ^b De his, quæ frequenter dicta sunt, tamquam dicta non sint, urgetis, et circa exactionem vehementer insistitis: quoniam igitur necesse est violentiæ vestræ succumbere, quæ plam [*Baluz.* impiam] in nobis possidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verba repetemus. Servate igitur compendio hanc scientiam pietatis.

3. Quæ est autem ista, nisi *ὀρθολογία* [*Baluz.* om. nisi *ὀρθολογία*], et consubstantivæ divinæ Trinitatis, et assumptis hominem divinæ naturæ, et in virgineo utero carnis susceptæ, ^c perfectique hominis assumpti a Divinitate; debine perfectæ Divinitatis; et perfectæ humanitatis in unum Filium conjunctarum excellentior contemplatio, duarum jus naturarum in ipsam auctoritatem ratione divina conveniens.

4. Hinc vobis sæpe diximus, quomodo Christus, nominis utriusque sit appellatio significativa, id est, humanitatis et divinæ naturæ. Hinc si quis dicat Christum tantummodo expresse, sciat in isto nomine utramque significari et connumerari naturam.

5. Hinc beatus Mattheus Evangeliorum conscriptor, cum ad generationis venisset arcanum, a neutra natura generationis fecit narrationem, sed magis a Christi vocabulo; oportet autem expresse dicere, ut omnibus ad perspicendum fiat facilior intellectus: *Liber*, inquit, *generationis Jesu Christi* (*Matth.* 1, 1). Non dixit: *Liber generationis Dei Verbi*; neque *liber generationis hominis*. Si enim dixisset, *liber generationis hominis*, Christum nobis solum hominem demonstraret. Item si diceret, *Liber generationis Dei Verbi*, solam nobis ^d sine humanitate introduceret Deitatem. In Christi ergo appellatione complectitur utramque naturam, ut neutra sine altera possit intelligi.

6. Hinc et sanctæ Virgini, eo quod eam Christi genitricem dicimus, nomen geminæ appellationis convenienter aptamus, id est, *Θεοτόκος*, quod est geni-

trix Dei, ^e et *ἄνθρωποτόκος*, id est, hominis genitrix.

7. Quoniam autem oportet, propter eos qui lucidiorum requirunt intellectum, maxime cum sint Ecclesie filii, uti manifestiore locutione, propterea et modo eadem definitione qua prius breviter de illa beata Maria semper virgine prædicabam, eam tunc evidentiore sermone summa voce proclamo, quoniam sancta Virgo, et Dei est, et hominis genitrix, id est *Θεοτόκος* et *ἄνθρωποτόκος*: genitrix quidem Dei, propterea quod templum, quod in ea creatum est a Spiritu sancto, unitum est Divinitati; hominis vero genitrix, propter susceptas a Divinitatis natura nostræ naturæ primitias.

8. Hæc sunt in compendio dogmata pietatis. Hæc B per omnia retinentes memoriter servate, ubique hæreticorum pravam gloriam declinantes. Non quomodo apud illos *Θεοτόκος* detrita locutio est, ita putandum est etiam Ecclesiam dicere *Θεοτόκος*, quia neque cum illi Filium dicunt, et Ecclesia Filium constituitur, Filii apud utroque par et similis intellectus est; sed apud illos quidem Filii nudum vocabulum est, non habens Patri consubstantivum aliquid; apud nos vero Filii appellatio cum causa vel re vel opere est. Sic apud illos iterum omnium Dominus Christus Deus nominatur, nominatur apud nos quoque; sed apud illos creatus, apud nos vero cum eo qui genuit increatus.

9. Non igitur ex una eademque appellatione in unum deducamur cum hæreticis intellectum; sed consisteamus simul humanitatem et Divinitatem in una generatione Filii esse conjunctam; neque Deitate in carnem decedente, immutabilis est enim Divinitas, et hoc Deus Judæis manifestans dicebat: *Ego sum, ego sum, et non sum mutatus* (*Mat.* 11, 5); neque per incarnationem carne commutata; non enim pulet Deum naturæ quam suscepit, non pudet possidere sibi nec conregnantem; nam si puderet, non eam susceperet. Susceptam autem, propter humani generis dilectionem, habet naturam nostram Divinitatis inspoliabile vestimentum. Horum memoriam per omnia possidete in Christo, cui est gloria in sæcula sæculorum.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Ad sacras conciones concursum auditorum, *ὀδισμὸν, θλίψιν, στενοχωρίαν* sæpe memorant Patres. Eoque de more cum Christiano Lupo accipio hæc verba Nestorii: *Parco enim, quoniam et ego valde sum fatigatus, et vos omnino constricti*, seu ex alia versione, *constipatione laboratis*. Græce præcul dubio, *στενυγίμυοι*. COTEL. — *Constipatione laboratis*. In synodico *constricti*. Refertur autem ad impatientiam auditorum. BALUZ.

^b Hæc usque ad verba *Quæ est autem ista*, non ha-

bentur in synodico. BALUZ.

^c Baluz.: *Perfecteque hinc hominis assumptio dicitur, perfectæ, etc.* EORT.

^d Hinc emenda synodicon, ubi legitur, *ex parte humanitatis pro expertem*. BALUZ.

^e Verba et *ἄνθρωποτόκος*, id est hominis genitrix, non habet Baluzius. Fatetur quidem a Garnerio recte reponi; non tamen est ausus discedere a scriptura veterum exemplarium, in quibus desunt. EORT.

